

Съд
НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Многоезичието в Съда на Европейския съюз

Многоезичието в Съда на Европейския съюз

Предговор от председателя на Съда Кун Ленартс

7

1. - Многоезичие и многообразие

1.1 - Значението на многоезичието в Европейския съюз — In varietate concordia 11

1.2 - Официалните езици на Съюза и официалните езици на държавите членки 15

2. - Многоезичието в основата на производствата пред юрисдикциите на Европейския съюз

2.1 - Многоезичието като неразделна част от производствата 20

2.2 - Писмената фаза на производството 22

2.2.1 - Преюдициалните производства 22

2.2.2 - Преките производства и производствата по жалби 27

2.2.3 - Производства за даване на становище 33

2.2.4 - Ускоряването на производствата 33

2.2.5 - Краят на писмената фаза на производството 34

2.3 - Устната фаза на производството 35

2.3.1 - Съдебното заседание за изслушване на устните състезания 35

2.3.2 - Представянето на заключенията на генералните адвокати 36

2.4 - Съдебните актове и становищата 39

2.5. - Съдебните спорове пред Съда в областта на многоезичието 47

2.5.1 - Съгласуваността между текстовете на актовете на Съюза на различните езици: теорията за acte clair 47

2.5.2 - Съдебните спорове, свързани с езиковия режим на конкурсите за набиране на персонал и обявите за работа 50

2.5.3 - Особеният случай на езиковия режим на европейския патент с единно действие 54

3. - Управлението на многоезичието в Съда

3.1 - Организацията на генерална дирекция „Многоезичие“	56
3.2 - Професиите в генерална дирекция „Многоезичие“	61
3.2.1 - Юрист-лингвистите	61
3.2.2 - Устните преводачи	65
3.2.3 - Коректорите/езиковите редактори	67
3.2.4 - Асистентите по управление и секретариатите	68
3.2.5 - Специфичните професии	70
3.3 - Външните сътрудници	71
3.3.1 - Юрист-лингвистите и преводачите на свободна практика	71
3.3.2 - Устните преводачи на свободна практика или AIC	76
3.4 - Значението на качеството на писмените правни преводи и на устните преводи в Съда	77
3.4.1 - Качеството на писмените правни преводи	77
3.4.2 - Качеството на устния превод	81
3.5 - Набиране на персонал и продължаващо обучение	82
3.5.1 - Конкурсите за набиране на длъжностни лица	82
3.5.2 - Процедурите за подбор на срочно наети служители	82
3.5.3 - Продължаващото обучение на специалистите в областта на многоезичието	83
3.6 - Рационализиране на многоезичието	86
3.6.1 - Езикът на разискванията	86
3.6.2 - Пилотните езици (писмен превод)	87
3.6.3 - Език за косвен устен превод и език за обратен устен превод	93
3.6.4 - Икономии по отношение на писмените преводи	96
3.6.5 - Делът на многоезичието в продължителността на производствата	100

4.1 - Писменият правен превод	104
4.1.1 - Юрист-лингвистът в процеса на писмения си превод	108
4.1.2 - Особеностите на писмения правен превод в Съда	113
4.1.3 - Терминологичното разсъждение в правен контекст	114
4.1.4 - Изборът на стратегия — телеологичен подход	118
4.1.5 - Диалогът между авторите и преводачите	121
4.2 - Устен превод в съдебните заседания	124
4.2.1 - Принципите и методите на устния превод	124
4.2.2 - Специфичните предизвикателства на симултания превод в Съда	125
4.2.3 - Стратегиите и тактиките	127
4.2.4 - Подготовката за съдебното заседание	129
4.2.5 - Уменията и задълженията на устния преводач	131
4.3 - Инструментите за подпомагане на многоезичието	135
4.3.1 - Терминологията	135
4.3.2 - Инструменти за многоезично търсене	140
4.3.3 - Инструментите за подпомагане на писмения превод	142
4.3.4 - Инструментите за подпомагане на устния превод	148
4.3.5 - Устният превод на изказвания, направени от разстояние	149
4.3.6 - Устният превод от разстояние	151

5. - Какво е бъдещето на многоезичието?

5.1 - Условията за появата на таланти	153
5.2 - Осъзнаване на проблемите: краткосрочно или дългосрочно?	156
5.3 - Финансирането на многоезичието срещу цената на липсата му	158
5.3.1 - Цената на многоезичието	161
5.3.2 - Цената на липсата на многоезичие	162
5.3.3 - Последиците от функциониране на Съда без многоезичие	164
5.3.4 - Децентрализираното подпомагане на производствата	167

Заклучение

170

Речник

172

„Любовта към демокрацията е тази към равенството“ —
Монтескьо, *„За духа на законите“*, 1748 г., Книга V, Глава III

Предговор от председателя на Съда Кун Ленартс

Когато европейският проект започва да се изгражда, в институцията се използват само четири езика. Днес в съдебните зали звучат 24 официални езика и на тях се превежда голямата част от съдебните актове, на Съда и на Общия съд. Този „концерт от езици“ се обогатява с всяко ново разширяване на Европейския съюз, всеки официален език застава наравно с останалите по силата на Регламент № 1/58, който вече шестдесет и пет години урежда езиковия режим на институциите на Съюза.

Този „принцип на равенство на езиците“ отразява голямото езиково и културно многообразие, чието зачитане е закрепено в член 22 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и представлява постоянно оперативно предизвикателство, но същевременно и голямо предимство за съдебната практика на институцията.

За да се осигури превод на съдебен акт на всички 24 официални езика на Съюза, трябва да се мобилизират значителни човешки и технически ресурси, но това е „цената, която трябва да се плати“, за да се гарантират прозрачността и достъпността на съдебната практика в различните национални правни системи. Тази гаранция е от основно значение за доброто функциониране на демократичната система на Съюза и допринася за доближаването на европейското правосъдие до гражданите, предприятията и административните органи на всички 27 държави членки.

За да се справи с това езиково предизвикателство, институцията разчита на неизменната преданост на устните и писмените преводачи. Те правят необходимото, за да гарантират еднаквото разбиране на правото на Съюза на всички негови официални езици, което способства за цялостната съгласуваност и за качеството на съдебната практика.

Във връзка с откриването през 2023 г. на Градина на многоезичието в близост до Съда на Европейския съюз, настоящата публикация описва от различни гледни точки как институцията управлява правораздавателната си дейност, така че тя да е достъпна на всичките 24 езика на Съюза, в съответствие с изискванията (по-специално цената на правосъдието и спазването на срокове), които се определят от изпълнението на нейните функции.

Настоящият труд завършва с поредица от размисли за трудностите и бъдещето на многоезичието в контекста на глобализацията и цифровата революция. Той има за цел и да покаже признателност към тези, които ежедневно работят, често оставайки в сянка, за хармоничното функциониране на тази прекрасна мозайка от различни култури.

1. - Многоезичие и многообразие

Многоезичието в Съда — символиката на градината

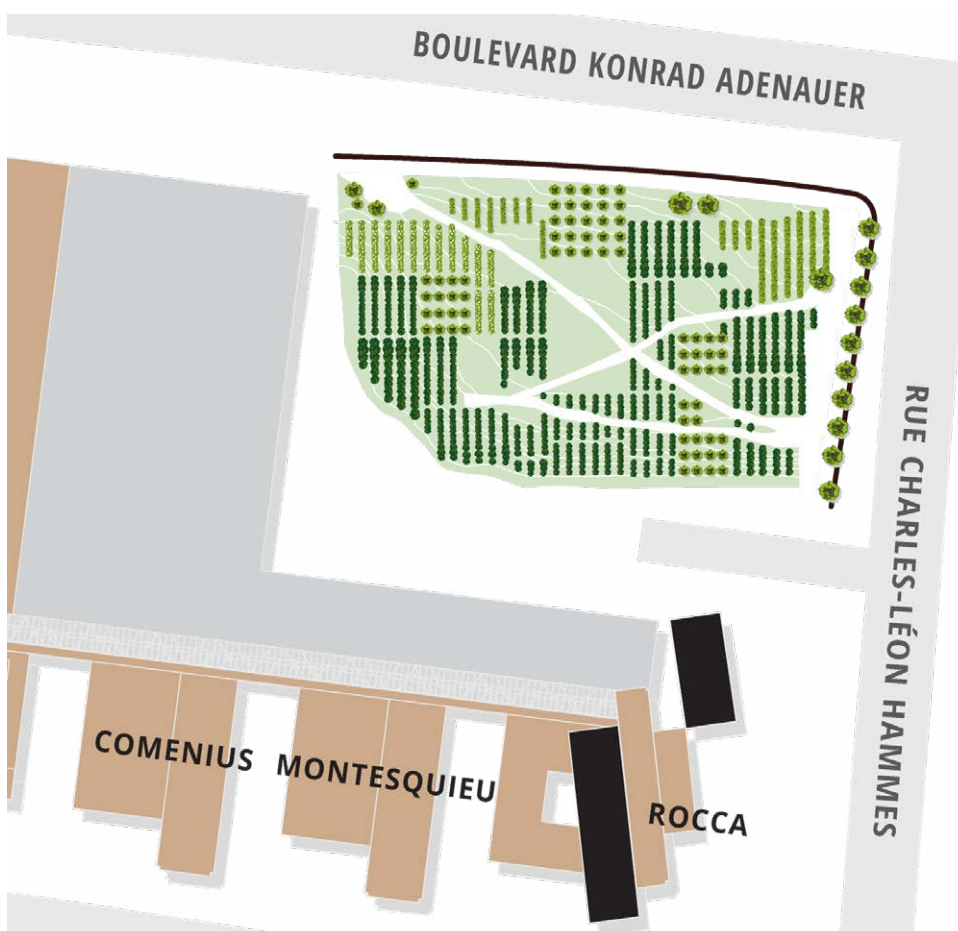
Откриването на Градина на многоезичието в близост до Съда на 9 май 2023 г. е продължение на това, което вече въплъщава структурата на Палатата на правосъдието на Европейския съюз: стремеж към прозрачност и достъпност. Всъщност институционалното многоезичие, което позволява на гражданите и страните по делата да общуват със Съда на езика или един от езиците на своята страна, е едно от условията за лесен и прозрачен достъп до правосъдие.

Тази градина е резултат както от трайното желание ценностите на Институцията да придобият материален израз на самото място, на което тя се намира, така и от стечение на обстоятелствата: освобождаването на терен с площ малко повече от един хектар в подножието на кулите, проектирани от архитекта Доминик Перо. Така този терен, останал празен след събарянето на старите сгради на Европейската комисия поради тяхното овехтяване, бе превърнат в градина, която подчертава значението на многоезичието като символ на многообразието на европейските култури. Връзката между опазването на биологичното разнообразие и зачитането на езиковата идентичност е изразена чрез структурата на градината и избора на видовете храсти, към които са добавени цъфтящи и ароматни растения. Засадена бе и Гора на многоезичието, в която ще има толкова дървета, колкото са официалните езици на Европейския съюз, без да се забравя люксембургският език — историческият език на Великото херцогство, където е седалището на институцията.

Тази градина бе създадена в тясно сътрудничество между Съда, в който се говорят 24 езика, и люксембургските власти. Самият Люксембург е многоезична страна и ревностен защитник на културното и езиковото многообразие, възприемано като плодородна почва. Докато общото ускорение, характерно за глобализацията на търговията, ни тласка с всеки изминал ден към „едноезичие на ефективността“, градината свидетелства за присъщата и неотменима стойност на многоезичието. По този начин е отдадена почит на институционалното многоезичие, залегнало в договорите, и на плурилингвизма на Люксембург, който превръща тази малка космополитна страна в истинска „градина на езиците“.

Равнопоставеност на езиците, зачитане на езиковата идентичност, безплатен достъп до правосъдие — това са ценностите, които Съдът прилага чрез многоезичието

на своите съдебни производства и съдебна практика. Ето защо институцията и нейните люксембургски партньори в областта на политиката за сградния фонд се стремят да превърнат Градината на многоезичието в живо място, даващо израз на многообразието на природата и културите. Както ни припомня Хайнц Висман, историк на философията и автор на книгата „Да мислиш между езиките“¹, „принципът на живота е именно разнородността“, която се противопоставя както на монокултурата, така и на едноезичието.

1 | Wismann, Heinz. Penser entre les langues. Éditions Albin Michel, Paris, 2012.

Градината създава в района около палатата пространство за отдих, но също и за култура, тъй като ще се използва за организиране на събития под знака на езиците и разнообразието. Ангажиран със защитата, съхраняването и насърчаването на многоезичието, Съдът може само да приветства близостта на такава жизнена среда, вдъхновена от многообразието на европейските култури.

Така Градината на многоезичието е отражение на думите на Олга Токарчук, полска писателка и носителка на Нобелова награда за литература за 2018 г. През 2019 г., отдавайки почит на своите водачи при преминаването между езиците — писмените и устните преводачи, тя заявява: „Преводът не е само преминаване от един език към друг или от една култура към друга, той напомня и на градинарска техника, състояща се в това да се отреже издънка от растението и тя да се присади на друго, от което да поникнат нови издънки, които да наберат сила и да израснат в клони“².

2 | Откъс от встъпителната реч на Четвъртата литературна среща в Гданск (Полша) през 2019 г.

1.1 - Значението на многоезичието в Европейския съюз — *In varietate concordia*

През последните векове и дори хилядолетия народите на Европа са враждували помежду си, като амбициите на едни са експлоатирали страховете и незнанието на други в ущърб на мира, благополучието и равния достъп на народите и хората до възможности. Нанесените от Втората световна война травми накараха народите да осъзнаят колко необходими са станали организациите за диалог и сътрудничество и дори за регулиране. Така Организацията на обединените нации (ООН) замени Обществото на народите (ОН), което беше достигнало предела на своите възможности.

Необходимостта от такива организации се наложи по-специално в Европа, а бащите на европейските договори имаха още по-широко виждане за икономическа и политическа интеграция на европейските народи. Тяхното желание бе организациите за диалог не само да функционират постоянно, но и интересите да се преплитат, а обменът да е непрекъснат, така че всяка наченка на конфликт да остане очевидно безуспешна. Това означаваше да се премахнат националните бариери, да се намали протекционизмът на духа, така както беше изкореняван икономическият протекционизъм.

След първата стъпка, Договорът на Бенелюкс от 1948 г., последвана от създаването през 1951 г. на единен пазар за въглища и стомана и едновременно с подписването на Договора за Евратом за въвеждането на съвместни изследвания в областта на атомната енергия, с Договора от Рим от 25 март 1957 г. за създаване на Европейската икономическа общност (ЕИО)³, се постигна общо отваряне на пазарите, придружено от все по-големи свободи по отношение на движението на хора, стоки, услуги и капитали. Заедно с въвеждането на единната парична единица тези основни етапи спомогнаха за това виждане за мир и благополучие. Целият този напредък трябваше да бъде правно подплатен с международни договори и — поради необходимост от организация — с легитимни институции, създадени по силата на договорите.

3| Договор за създаване на Европейската икономическа общност, подписан в Рим на 25 март 1957 г. и влязъл в сила на 1 януари 1958 г.

Институциите работят в сътрудничество с държавите членки за все по-тясното сближаване на европейските народи, като една от кулминационните точки е прякото избиране на членовете на Европейския парламент от 1979 г. насам. Този напредък стана все по-осезаем във всекидневието на европейските граждани, като европейската правна уредба⁴ е в основата на значителна част от законодателството, приложимо в държавите членки. Обхватът на дейностите на Европейския съюз постепенно се разшири до области, които са в самата основа на гражданството, като основните права, социалните права и политическите права.

Следователно Съюзът и неговите институции работят в центъра на всекидневието на около 450 милиона европейски граждани (след Брексит) и за да поддържат своята легитимност, те трябва да продължават ефективно и открито да изслушват гражданина и постоянно да му доказват, че не е изтласкан в периферията на едно голямо цяло, което може да наблюдава само от разстояние, а че участва в това цяло по същия начин, както останалите граждани и народи на Европа.

Европейското изграждане е преди всичко културен и цивилизационен проект, за който са характерни споделянето на общи ценности и разнообразието от изразни средства на културата, на първо място — езикови. Езикът е едновременно средство за общуване, белег за идентичност и градивна част на културата. Езиците не само определят персоналната идентичност, но и се вписват в общо наследство.

Ето защо е от съществено значение гражданинът да бъде зачитан във всички аспекти на неговата идентичност, била тя национална, религиозна, философска, етническа, полова, политическа или друга. Тъй като езиците са в основата на идентичността, те трябва да бъдат третирани равностойно, иначе гражданите биха могли да останат с усещането, че тяхната идентичност се зачита в по-малка

4| Политици посочват различни проценти, често преувеличени, за да възхваляват или, напротив, омаловажават значението на правото на Съюза в нашите правни системи. В действителност нито има смисъл, нито дори е възможно това значение да се определи количествено, като се има предвид по-специално застъпването на норми с различен произход в едни и същи текстове и липсата на система от критерии, която да позволи нормите да бъдат претеглени според тяхното действително и трайно правно въздействие.

степен от тази на други езикови или национални общности⁵, че те са по някакъв начин „по-малко равни“ на другите. Езиковата неравнопоставеност може да доведе единствено до отчуждаване на гражданите спрямо институциите и националния или европейския проект като цяло. Подходът на институционалното многоезичие гарантира приобщаването на гражданите и е в основата на мира между народите. Все повече европейски граждани владеят повече от един език на различни нива и това многоезичие може само да ни радва. Но институционалното многоезичие е нещо повече от това. То е резултат от усилията да се гарантира, че гражданите винаги и без дискриминация ще имат достъп до информация и възможност да се обръщат към институциите и да получават отговор на своя собствен език. Всеки гражданин има право да използва само собствения си език и дори да владее повече от един език, малцина могат да разбират друг език толкова пълно и нюансирано, колкото майчиния си език. От анализ, проведен от Евростат през 2016 г., е видно, че нито един език на ЕС не се говори на много високо равнище от мнозинството от населението. Приблизително 20 % от пребиваващите граждани в зряла възраст са в състояние да общуват на такова равнище на немски език, 16 % — на френски език, 14 % — на италиански език и 13 % на английски език. Равнището на езиково включване, осигуряващо едноезично общуване на английски език, е между 13 % и 45 % от пребиваващите граждани в зряла възраст от 27-те държави членки. То е между 43 % и 45 %, ако се прилага триезичен режим (немски, английски

5] Впрочем този принцип е прогласен в член 3, параграф 3, последна алинея от Договора за Европейския съюз (ДЕС): „[Съюзът] зачита богатството на своето културно и езиково многообразие и следи за опазването и развитието на европейското културно наследство“, както и в член 22 от Хартата на основните права на Европейския съюз „Съюзът зачита културното, религиозното и езиковото многообразие“. Освен това Съдът редовно припомня в своята практика до каква степен Съюзът е свързан с многоезичието. Така той отбелязва в постановеното от голям състав решение от 2 октомври 2018 г., С-73/17, Франция/Парламент, [EU:C:2018:787](#), точка 41: „Следователно Парламентът е длъжен да действа в тази област с цялото внимание, строгост и ангажиране, полагащи се за такава отговорност (вж. в този смисъл решение от 13 декември 2012 г., Франция/Парламент, С-237/11 и С-238/11, [EU:C:2012:796](#), т. 68) — нещо, което означава, че парламентарното обсъждане и гласуване трябва да са основани на текст, който е изпратен на депутатите своевременно и писмено преведен на всички официални езици на Съюза. Всъщност Съюзът е обвързан от езиковото многообразие, чието значение се припомня в член 3, параграф 3, четвърта алинея ДЕС (вж. в този смисъл решения от 5 май 2015 г., Испания/Съвет, С-147/13, [EU:C:2015:299](#), т. 42 и от 6 септември 2017 г., Словакия и Унгария/Съвет, С-643/15 и С-647/15, [EU:C:2017:631](#), т. 203)“.

и френски език). В замяна на това един напълно многоезичен режим позволява езиковото включване на 97—99 % от населението в зряла възраст⁶.

Това право на гражданите намира израз в редица актове и черпи своето правно основание от член 20, параграф 2, буква г) от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), който гласи: „[г]ражданите на Съюза [...] имат [...] правото [...] да се обръщат към институциите и към консултативните органи на Съюза на някой от езиците на Договорите и да получават отговор на същия език“; то намира приложение в Регламент № 1 за определяне на езиковия режим на Европейската икономическа общност⁷ и в член 41, параграф 4 от Хартата на основните права на Европейския съюз, съгласно който „[в]сяко лице може да се обърне към институциите на Съюза на един от официалните езици на Договорите и трябва да получи отговор на същия език“.

Многоезичието прави възможно европейско гражданство, което е от съществено значение за межкултурния диалог, тъй като приканва всеки европеец да възприема другите като съграждани и като равнопоставени. Специалистите по превод в институциите (юрист-лингвисти и преводачи) осигуряват достъпността на документите са на всички официални езици.

Всъщност тази безусловна необходимост не е убягнала от вниманието на пионерите на европейското изграждане, така че първият приет от ЕИО регламент — Регламент № 1/58, който все още е в сила и от своя страна е възпроизвел езиковия режим на Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС), определя официалните езици на Съюза и урежда тяхното използване. Член 1 от посочения регламент, който се изменя при всяко следващо присъединяване, предвижда, че „[о]фициалните и работните езици на институциите на Съюза са английски, български, гръцки, датски, естонски, ирландски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, хърватски, чешки и шведски“. Член 2 гласи: „[т]екстовете,

6 | The EU's approach to multilingualism in its own communication policy, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2022\)699648](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2022)699648) (септември 2022 г.) ; Прессъобщение: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA\(2022\)733096](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA(2022)733096) (октомври 2022 г.).

7 | Регламент № 1 на Съвета от 15 април 1958 година за определяне на езиковия режим на Европейската икономическа общност (ОВ 17, 1958 г., стр. 385; Специално издание на български език, 2007 г., глава 1, том 1, стр. 3, наричан по-нататък „Регламент 1/58“).

адресирани до институциите от страна на държава членка или от лице, попадащо под юрисдикцията на държава членка, по избор се изготвят от подателя на един от официалните езици. Отговорът се изготвя на същия език“. От своя страна член 7 предвижда, че „[е]зиковият режим в процедурата на Съда на Европейската общност се определя в неговия процесуален правилник“. Квазиконституционната ценност на езиковия режим обяснява защо този регламент може да бъде изменян само с единодушие на държавите членки, както и разпоредбите на процедурните правилници на Съда и на Общия съд на Европейския съюз относно езиковия режим (членове 36—42 от Процедурния правилник на Съда и членове 44—49 от Процедурния правилник на Общия съд). Тази фундаментална ценност се потвърждава от съдържанието на член 21 (принцип на недискриминация, основана на езика) и член 22 (принцип на зачитане на многообразието, включително езиковото многообразие) от Хартата на основните права, които твърдо закрепват принципа на езиковата равнопоставеност в правния ред на Съюза.

1.2 - Официалните езици на Съюза и официалните езици на държавите членки

Двадесет и четирите официални езика на Съюза, изброени в Регламент № 1/58, не следва да се смесват с официалните езици на държавите членки. Действително, някои езици, като например люксембургският (официален език в Люксембург заедно с немския и френския), не са официални езици на Съюза.

Съветът на Европейския съюз, в който са представени всички държави — членки на Съюза, взема решенията по този въпрос с единодушие. Преди да се присъедини към Съюза, всяка бъдеща държава членка определя езика, който желае да използва като официален в рамките на Съюза. Всяка последваща промяна, независимо дали става дума за добавяне или за заличаване на официален език, трябва да бъде одобрена единодушно от всички държави членки в Съвета.

Следователно списъкът на официалните езици може да се изменя. Езиците се добавят в резултат на нови присъединявания, но понякога, какъвто е случаят с ирландския език, поради нарасналото значение на език, който е официален в съответната държава членка, но не е бил сред официалните езици на Съюза към момента на присъединяването ѝ. Английският език остава в списъка, въпреки оттеглянето на Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия от Съюза, по-специално защото продължава да е официален език в две други държави членки: Ирландия и Малта.

В същия дух на приобщаване е приет и член 55, параграф 1 от ДЕС: „Настоящият договор, съставен в единствен оригинал на английски, български, гръцки, датски, естонски, ирландски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, хърватски, чешки и шведски език, като текстовете на всеки от тези езици са еднакво автентични, се депозира в архивите на правителството на Италианската република, което ще изпрати заверено копие до всяко от правителствата на другите подписали държави“. Същото се отнася и за член 24, четвърта алинея от ДФЕС: „Всеки гражданин на Съюза може да се обръща писмено към всяка от институциите или органите, посочени в настоящия член или в член 13 от Договора за Европейския съюз, на един от езиците, посочени в член 55, параграф 1 от посочения договор и да получава писмен отговор на същия език“.

В резултат на това всеки гражданин може да се обръща към институциите на Съюза на официален език по свой избор и да получава отговор от тях на същия език⁸. Цялата правна уредба на Съюза с общо действие се публикува в Официален вестник на Европейския съюз на всички официални езици. Това е потвърдено от Съда например по дело C-108/01, по което той постановява, че „изискването за правна сигурност налага общностната правна уредба да дава възможност на заинтересованите лица да се запознаят с точния обхват на задълженията, които тя им възлага“, като по този начин приема довода на ответниците, че „обхватът и действието на общностната правна уредба трябва да бъдат ясни и предвидими за правните субекти, като в противен случай принципът на правна сигурност и принципът на прозрачност ще бъдат нарушени. Предвидените правила трябва да позволяват на съответните лица да се запознаят с точния обхват на задълженията си. Ако даден акт не бъде публикуван, това би възпрепятствало възможността предвидените в него задължения да бъдат възложени на съответния частноправен субект. Освен това задължението, възложено от общностното право, трябва да бъде лесно достъпно на езика на държавата членка, в която то трябва да се прилага“⁹.

8| *Pingel*, Isabelle. Le régime linguistique de l'Union européenne. Enjeux et perspectives. — Revue de l'Union européenne, 04.2014, 328—330.

9| Решение от 20 май 2003 г., Consorzio del Prosciutto di Parma и Salumificio S. Rita SpA, C-108/01, [EU:C:2003:296](#), точки 85 и 89.

Практиката на Съда се публикува и в Сборника съдебна практика на всички официални езици¹⁰.

Договорите се сключват на всички официални езици, а актовете на вторичното право са автентични на всеки един от тези езици, като самото им прилагане зависи от изпълнението на от това условие.

Правното многоезичие — изкуство да се ходи по въже и задължително изискване

Запазването на многоезичието, което, както ще стане ясно, е необходимо, за да се зачитат както нуждите, така и идентичността на гражданите и държавите членки, изисква не само подходящи средства, но и постоянна интелектуална дейност¹¹.

Всъщност Съюзът е основан на правото съюз, като това право трябва да бъде еднакво за всички и следователно да поражда разбираеми за всеки правни последици, въпреки множеството езици и разнообразието на правните системи¹². Независимо от езика, на който са изготвени директивите и регламентите, те трябва да могат да се разбират по един и същи начин на всички езици и във всички национални системи¹³. Правните понятия обаче не са равнозначни в различните правни системи¹⁴. Някои понятия съществуват само в една или повече правни системи и липсват равнозначни на тях в останалите. Други понятия

10| Изключението, приложимо за ирландския език, се премахва поетапно и отпада напълно на 31 декември 2021 г. (вж. Регламент (ЕС, Евратом) 2015/2264 на Съвета от 3 декември 2015 година, за удължаване на срока на действие и постепенно премахване на мерките за временна дерогация от Регламент № 1/58 (ОВ L 322, 2015 г., стр. 1).

11| *Irimia, Dorina*. Pour une nouvelle branche de droit?. La traduction juridique, du droit au langage. — *Études de linguistique appliquée (ELA)*, No. 183, 2016, 329—341.

12| *Monjean-Decaudin, Sylvie*. La juritraductologie, où en est-on en 2018?. Collectif, *La traduction juridique et économique. Aspects théoriques et pratiques*. Classiques Garnier, 17—31.

13| Вж. например изложението на Кристоф Собота, „Die Mehrsprachigkeit als Herausforderung und Chance bei der Auslegung des Unionsrechts. Praktische Anmerkungen aus der Perspektive des Kabinetts einer Generalanwältin, *Zeitschrift für Europäische Rechtslinguistik (ZERL)*, 2015.

14| *Reichling, Caroline*. Terminologie juridique multilingue comparée, dans Cristina Mauro, Francesca Ruggieri (direction), *Droit pénal, langue et Union européenne*, collection Droit de l'Union européenne — Colloques, Éditions Bruylant, Bruxelles, 2012.

съществуват във всички правни системи, но нямат едно и също значение, било то поради наличието на съществени разлики или защото имат по-широк или по-тесен обхват¹⁵. Това ги прави трудни за превод или дори непреводими¹⁶. Освен това един термин на даден език може да обхваща няколко понятия на други езици и в други правни системи¹⁷. Барбара Касен от Френската академия предлага „да наричаме „непреводимо“ не това, което не превеждаме, а това, което не спираме да (не) превеждаме. Тези симптоми на различие, бележките под линия на преводачите, са носители на интелигентност. [...] Преводът е умение за боравене с различията, а от това се нуждаем като граждани, като европейци“¹⁸.

Въпреки тези пречки преводачите, юрист-лингвистите и устните преводачи жонглират с всички понятия, за да гарантират, че актовете и техните последици се разбират по един и същи начин във всички държави. Понякога това предполага създаване на правни неологизми или използване на термини, които, въпреки че съответстват на понятие в националното право, придобиват самостоятелно значение в правото на Съюза¹⁹. Ето защо езиковите специалисти непрекъснато работят не само за създаването на превода, но и на посредничеството, което да позволи във всяко конкретно положение да се предадат определени правни последици, въпреки че в много случаи нито езикът, нито правото предлагат пълна равнозначност, като същевременно поддържат многосекторна и исторически последователна терминологична съгласуваност²⁰.

15| Терминът „престъпление“ обхваща много по-широк спектър от престъпни деяния в английското право, отколкото във френското или белгийското право например, така че тази общоупотребима дума всъщност е правен „фалшив приятел“.

16| Нима великият Умберто Еко не е казал, че поначало изкуството на превода се състои в това „да кажеш почти същото“?

17| Немският термин *Vertrag* на френски език може да означава „*contrat*“ или „*traité*“.

18| *Cassin, Barbara. La langue de l'Europe?*. vol. 160 et 161, No.2-3, Éditions Belin, Po&sie, 2017, 154—159.

19| Например понятието „полезно действие“ типично е правно понятие в рамките на Съюза; от своя страна понятията „директен ефект“ (решение от 5 февруари 1963 г., *van Gend & Loos*, 26/62, [EU:C:1963:1](#), стр. 3) и „работник“ (решение от 19 март 1964 г., *Unger*, 75/63, [EU:C:1964:19](#), стр. 347) са самостоятелни понятия на правото на Съюза.

20| *Fontenelle, Thierry. La traduction au sein des institutions européennes. — Revue française de linguistique appliquée*, vol. xxi, No.1, 2016, 53—66.

Мултилингвизъм и плурилингвизъм

Понятията „мултилингвизъм“ и „плурилингвизъм“ са определени от Съвета на Европа в Общата европейска езикова рамка (ОЕЕР).

Като се основаваме свободно на тези определения, за целите на настоящия труд терминът „мултилингвизъм“ (многоезичие) се разбира като съвместното съществуване на няколко езика в рамките на общност, независимо дали става въпрос за национална държава, като Белгия или Швейцария, или за международна организация, като Европейския съюз, или дори за публично- или частноправно дружество.

От своя страна „плурилингвизмът“ се разбира там като способността на хората да разширяват езиковия си опит в своя културен контекст, от езика на семейството към езика на социалната група и след това към езика на други групи извън семейния контекст. Човек, който владее няколко езика, дори и несъвършено, е плурилингвист.

Именно в този смисъл трябва да се разбират думите на Алфредо Калот Ескобар, настоящ секретар на Съда, който пише:

„Успяла ли е Европа да сътвори език, който да не е изкуствен диалект? Умберто Еко, който вярва, че езикът на Европа е преводът, би отговорил, че тя е постигнала това чрез посоченото средство. Всъщност това твърдение трябва да бъде поправено: езикът на Европа е мултилингвизмът, т.е. зачитането на принципа на равнопоставеност на всички официални езици, което е не само следствие от признаването от страна на Съюза на принципа на равнопоставеност между държавите членки и зачитането на тяхната национална идентичност, но и съществено условие за европейското гражданство. Несъмнено бихме могли да добавим, че езикът на Европа, повече от превода, е и плурилингвизмът, т.е. способността в многоезична среда да се изразяваш на няколко от представените езици и по този начин да изграждаш мостове между тях и културите, които те носят“²¹.

21 | Escobar, Alfredo Calot. Le multilinguisme à la Cour de justice de l'Union européenne: d'une exigence légale à une valeur commune. Le multilinguisme dans l'Union européenne. Pingel, Isabelle Éditions Pedone, Paris, 2015, 55—71.

2. - Многоезичието в основата на производствата пред юрисдикциите на Европейския съюз

Правното многоезичие като функционално изискване в Съда

Във всекидневното си прилагане многоезичието е не само правно, но също така и преди всичко функционално изискване. Съдът, който при изпълнението на своите функции е длъжен да владее всички официални езици, трябва да направи многоезичието ефективно в организацията на всекидневната си дейност²². Това е възможност за Институцията да превърне посоченото нормативно измерение в обща ценност, която прониква дълбоко в цялата институция.

2.1 - Многоезичието като неразделна част от производствата

Езиковият режим на Съда, установен в съответните процедурни правилници на Съда и на Общия съд, гарантира многоезичен достъп до правосъдие. Всъщност запитващата юрисдикция в преюдициалното производство пред Съда и ищецът или жалбоподателят в преките производства пред двете юрисдикции определят езика на производството по всяко дело: става въпрос за езика на исковата молба, жалбата или преюдициалното запитване. Когато инициират производство, институциите на Европейския съюз, които нямат собствен език, тъй като всички езици, изброени в член 1 от Регламент № 1/58, са езици на институцията, изготвят акта, въз основа на който се образува производството — в случая исковата молба или жалбата — на езика на ответника, независимо дали той е физическо или юридическо лице или държава членка.

Следователно всеки от официалните езици на Европейския съюз може да бъде език на производството²³. По принцип писмените изявления трябва да се съставят на

22| Legal, Hubert. La traduction dans les juridictions multilingues: le cas de la Cour de justice des Communautés européennes в *Langues et procès*. Cornu, Marie (ed.). Laporte-Legeais, Marie-Eugénie. Droit & Sciences sociales, LGDJ-Lextenso, Poitiers, 2015, 143—147.

23| Процедурен правилник на Съда, глава осма, „Езиков режим“, член 36 и сл. и Процедурен правилник на Общия съд, дял втори. „Езиков режим“, член 44 и сл.

този език, на който ще се проведе и съдебното заседание. Накрая съдебният акт, с който се слага край производството, се подписва на този език от съдебния състав.

Ето защо Съдът трябва да може да гарантира във всеки един момент, че постъпващите процесуални документи ще бъдат преведени възможно най-бързо на език, който съдебният състав владее, че конферентните преводачи, присъстващи на съдебното заседание за изслушване на устните състезания, могат да осигурят устен превод от езика на производството към другите езици на участващите по делото страни, на езиците, които членовете на съдебния състав владеят, и обратно, както и че разполага с юрист-лингвисти, които да преведат приетия от съдебния състав съдебен акт на езика на производството с оглед на ефективното му приемане²⁴.

Плурилингвизмът е реалност в институцията, тъй като в нея няма човек, който да не говори няколко езика. Многоезичието на съдебната дейност и на Институцията като цяло е различно понятие (*вж. точка 1.2*) и то очевидно се основава главно на генерална дирекция „Многоезичие“ (ГДМ), която осигурява писмен правен превод и устен превод. То обаче се осигурява и от много други служби, които в рамките на своята дейност и доколкото ресурсите позволяват това, се стремят във възможно най-голяма степен към многоезичие и съвместяване на множество правни системи, като например дирекция „Комуникация“, двата секретариата или дирекция „Изследвания и документация“ (ДИД). Впрочем последните са организирани около области на компетентност, които са както правни, така и езикови.

Очевидно многоезичието съпътства целия процес пред Съда, а наличието на подходящи ресурси за писмен и устен превод, що се отнася до брой, езиков обхват и качество, предопределя самата възможност за провеждане на съдебното производство. С други думи, правното многоезичие вече не е само богатство и ценност: то е правно и функционално изискване, тъй като процедурните

24| Юрист-лингвистите ще преведат съдебните актове и на другите официални езици с цел публикуването им, освен когато съответният акт не подлежи на публикуване в *Сборника съдебна практика* като мярка за намаляване на разходите в рамките на политиката на институцията за избирателно публикуване.

правилници го издигат в незаменим продуктивен инструмент в основата на всяко производство²⁵.

2.2 - Писмената фаза на производството

Всяко производство съдържа писмена фаза, независимо дали става въпрос за преюдициално производство, пряко производство, обжалване пред Съда или становище съгласно член 218, параграф 11 от ДФЕС.

2.2.1 - Преюдициалните производства

Преюдициалното производство е основният инструмент за сътрудничество между националните юрисдикции и Съюза, който позволява да се гарантира еднаквото прилагане на правото на Съюза. Става въпрос за постоянен диалог с националните съдии, които изпитват съмнения относно валидността на даден акт или тълкуването на правото на Съюза. Това производство, което понастоящем е предвидено в член 267 ДФЕС²⁶ е изиграло съществена роля в развитието на правото на Съюза, като дълга поредица от основополагащи решения е закрепила права и задължения на гражданите — права, които често са били потвърждавани при последващите изменения на Договорите. Независимо дали националният съд се произнася като последна инстанция или не, ако счита, че едно или повече от основанията за невалидност на акт от вторичното право на Съюза, изтъкнати от страните или евентуално повдигнати служебно, са основателни, той трябва да спре производството и да отправи преюдициално запитване до Съда относно валидността²⁷. Освен това национален съд, който изпитва съмнения относно тълкуването на правото на Съюза, може да отправи до Съда един или повече преюдициални въпроси, а ако националният съд се произнася като последна

25| *Gaudissart*, Marc-André. *Le régime et la pratique linguistiques de la Cour de justice des Communautés européennes*. — Cahiers du Collège d'Europe, No. 10, Bruxelles, Éditions Peter Lang, 2010, p. 137. Макар да е написана преди влизането в сила на Договора от Лисабон, тази статия е актуална и днес със своите принципи и с описанието на многоезичието в производствата.

26| Вж. Процедурния правилник на Съда, дял трети, озаглавен „Преюдициални запитвания“, член 93 и сл.

27| Решение от 10 януари 2006 г., IATA и ELFAA, C-344/04, [EU:C:2006:10](#), точка 30 (вж. също прессъобщение № 1/06).

инстанция, той е длъжен да направи това. Причината е ясна. Немислимо е практиката на висшите юрисдикции на държава членка да влезе в противоречие с правото на Съюза и да придобие сила на пресъдено нещо, без дори да има възможност за оспорване.

Следва да се отбележи, че към момента на завършване на настоящия труд в началото на 2023 г. Съветът е сезиран с предложение за изменение на Протокол № 3 относно Статута на Съда на Европейския съюз, за да се даде възможност да се прехвърли на Общия съд на Европейския съюз разглеждането на част от преюдициалните производства. Става въпрос за преюдициални запитвания, които спадат изключително към една или няколко от следните специфични сфери: общата система на данъка върху добавената стойност; акцизите; Митническият кодекс и тарифното класиране на стоките в Комбинираната номенклатура; обезщетяването и оказването на помощ на пътниците; схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове.

Всяко запитване обаче, отправено по силата на член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз, се подава до Съда. След като се увери, че преюдициалното запитване спада изключително към една или няколко от тези сфери, Съдът препраща това запитване на Общия съд.

Преюдициалното запитване като акт, въз основа на който се образува производството

Преюдициалните запитвания се отправят в зависимост от случая с акт, определение или решение на национален съд, който поставя на Съда въпрос за валидността или тълкуването на правото на Съюза. Това преюдициално запитване се изготвя на езика на националния съд и предопределя езика на производството. Ако Съдът реши да обедини²⁸ дела с различни езици на производството, всички те стават език на производството.

Веднага след регистрирането му в секретариата на Съда преюдициалното запитване се изпраща на различните служби, които ще се включат в производството, на кабинета на председателя, на ДИД и, разбира се, на службата за писмени правни

28| Член 54 от Процедурния правилник на Съда и член 68 от Процедурния правилник на Общия съд.

преводи²⁹. Всъщност преюдициалното запитване или неговото резюме, изготвено от службата за писмени правни преводи в съответствие с член 98 от Процедурния правилник на Съда, трябва да бъде преведено на другите официални езици. След това секретариатът трябва да го връчи не само на страните в националното производство, но и на всички държави членки, на Европейската комисия и евентуално на институцията, органа, службата или агенцията на Съюза, която е приела акта, чиято действителност или тълкуване се оспорва, а когато става въпрос за една от областите на прилагане на Споразумението за Европейското икономическо пространство (ЕИП) — на държавите — страни по това споразумение, и на Надзорния орган на ЕАСТ³⁰. Впрочем националните органи се нуждаят по-конкретно от текста на запитването на език, който владеят напълно, за да могат при възможно най-добри условия да упражнят правото си да представят писмено становище в установения срок (два месеца) и да направят устно изложение в съдебното заседание. Ето защо службата за писмени правни преводи осигурява, обикновено в рамките на 20 работни дни, превода на това запитване или на неговото резюме от изходния език на всички други официални езици на Съюза. Тъй като преюдициалното запитване може да бъде подадено на всеки от 24-те официални езика на Съюза, службата за писмени правни преводи трябва да може да работи с всички 552 възможни езикови комбинации (24 x 23 езика). Въпреки че на практика преюдициалните запитвания се превеждат от малтийски или ирландски език³¹, понастоящем те не се превеждат на тези езици, защото съответните държави могат да се основават на текста на английски език, тъй като той е официален език и в двете държави. Следва да се отбележи, че освен самото преюдициално запитване, службата за писмени правни преводи превежда също

29 | *Roccati, Marjolaine. Translation and Interpretation in the European Reference for a Preliminary Ruling — Études de linguistique appliquée (ELA), vol. 183, No. 3, 2016, 297—307.*

30 | Вж. член 23 от Протокола относно статута на Съда на Европейския съюз. Следва също да се отбележи, че в случай на искания за разглеждане на запитването по реда на спешното преюдициално производство (член 107 от Процедурния правилник на Съда) държавите членки, различни от тази на запитващата юрисдикция, не могат да представят писмено становище, но могат да изложат своите доводи в съдебното заседание за изслушване на устните състезания.

31 | Първото преюдициално запитване на ирландски език е отправено през 2020 г. от Ard-Chúirt (Върховен съд, Ирландия). Това дело, по което Съдът е постановил решение от 17 март 2021 г., *An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara* и др., C-64/20, [EU:C:2021:207](#) (вж. също прессъобщение № 42/21), се отнася именно до правото да се получава информация на собствения език. Става дума по-конкретно за данните върху опаковките на ветеринарните лекарствени продукти.

на всички официални езици, включително ирландски и малтийски, и съобщение, съдържащо отправените въпроси, което се публикува в *Официален вестник* (ОВ). Съдебният акт, който слага край на производството, също се превежда на тези езици и за него се изготвя съобщение, което се публикува в ОВ.

Становищата

Страните, които имат право да представят писмени становища, разполагат с два месеца за тази цел. Това са страните в главното производство пред запитващата национална юрисдикция и, с изключение на случаите на спешното преюдициално производство (вж. точка 2.2.4), другите страни по смисъла на член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз, а именно държавите членки, Комисията и евентуално институцията, органът, службата или агенцията на Съюза, която е приела акта, чиято действителност или тълкуване се разглежда. В случаите, посочени в член 267 ДФЕС, това може да се отнася и до държавите — страни по Споразумението за ЕИП, които не са държави членки, както и до Надзорния орган на ЕАСТ, когато става въпрос за някоя от областите на прилагане на споразумението. Трети държави също могат да представят такива писмени становища, когато в споразумение, свързано с определена област, сключено от Съвета на Европейския съюз с една или повече трети държави, се предвижда възможност последните да представят изявления по делото или писмени бележки, в случаите, в които съд на държава членка сезира Съда с преюдициален въпрос, попадащ в приложното поле на споразумението³².

Становищата се връчват на същите страни, на които се връчва преюдициалното запитване. Съставени на един от официалните езици на Съюза, те се превеждат от службата за писмени правни преводи на Съда не на всички официални езици, а само на езика, който всички членове на Съда владеят, т.нар. език на разискванията, в случая на френски (вж. *точка 3.6.1*). Те се превеждат и на езика на производството, в случай че не са съставени на този език. Има няколко възможни случая:

32| Вж. член 23, четвърта алинея от Протокола относно Статута на Съда на Европейския съюз.

Становища на страните в главното производство от държавата членка на запитващата юрисдикция и становища на институциите на езика на производството

Становищата на страните в главното производство винаги и задължително се съставят на езика на производството. Следователно те трябва да бъдат преведени на френски език само за да отговорят на вътрешните нужди на институцията. Тези становища се връчват на езика на производството и на френски език на всички останали страни. Становищата на Комисията и на всяка друга институция се представят на езика на производството, придружени от превод на френски език, съгласно член 57, параграф 3 от Процедурния правилник на Съда.

Становища на другите страни на език, различен от езика на производството

Някои страни се ползват от привилегия, която им позволява да подават определени писмени изявления на език, различен от езика на производството (член 38, параграфи 4—6 от Процедурния правилник на Съда). Това по-конкретно е случаят с държавите членки, които имат право да представят становища на собствения си език по преюдициални производства. При това положение те трябва да бъдат преведени на езика на производството, но също така и на френски език за нуждите на Съда. Тези преводи се осигуряват от службата за писмени правни преводи на Съда. Действително от съществено значение е държавите членки да могат да споделят със Съда своя правен анализ на преюдициално запитване, тъй като по делото се приема съдебен акт, с който се прави тълкуване, задължително за законодателната, изпълнителната и съдебната власт на тези държави членки.

Броят на езиците, използвани в дадено производство, често е важен показател за интереса на държавите членки към делото.

По същия начин становищата на държавите — страни по Споразумението за ЕИП, или на трети държави в случаите, посочени в член 23, четвърта алинея от Статута на Съда на Европейския съюз, могат да бъдат представени на официален език, различен от езика на производството. Тези становища се превеждат от службата за писмени правни преводи на Съда на езика на производството и на френски език за целите на разглеждането на делото от Съда.

Службата за писмени правни преводи се стреми да предоставя преводи на становищата по преюдициални производства в двумесечен срок от датата на

подаването им, като целта е всички необходими за разглеждането на делото преводи да бъдат на разположение в двумесечен срок от приключването на писмената фаза на производството, което настъпва с подаването на последните становища по делото.

2.2.2 - Преките производства и производствата по жалби

Както Съдът, така и Общият съд провеждат преки производства³³.

Съдът провежда преки производства в следните случаи:

- Искът за установяване на неизпълнение на задължения, предявен от Комисията или, по-рядко, от държава членка, позволява на Съда да упражнява контрол за изпълнението на задълженията, които държавите членки носят съгласно правото на Съюза. Ако Съдът установи, че е налице неизпълнение на задължения, държавата е длъжна да го преустанови незабавно. Ако след ново сезиране от страна на Комисията Съдът установи, че съответната държава членка не се е съобразила с неговото решение, той може да ѝ наложи заплащането на еднократно платима сума или на периодична имуществена санкция. Въпреки това, в случай на неуведомяване на Комисията за мерките за транспониране на дадена директива, по предложение на Комисията Съдът може да наложи имуществена санкция на съответната държава членка още на етапа на първото съдебно решение, с което се установява неизпълнение на задължения³⁴.
- Жалбата за отмяна пред Съда позволява на държава членка да инициира съдебно производство срещу Европейския парламент или Съвета (с изключение на актовете на последния относно държавните помощи, *дъмпинга* и изпълнителните правомощия) или на институция на Съюза — да инициира съдебно производство срещу друга институция, за да поиска

33| Вж. Процедурния правилник на Съда, дял четвърти, озаглавен „Преки производства“, член 119 и сл., както и Процедурния правилник на Общия съд, дял трети, озаглавен „Преки производства“, член 50 и сл.

34| Вж. членове 258—260 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС).

отмяна на акт³⁵ на институция, орган, служба или агенция на Съюза. Общият съд е компетентен да разглежда на първа инстанция всички други жалби от този вид, и по-специално жалбите, подадени от физически лица³⁶.

- Искът за установяване на неправомерно бездействие позволява да се упражни контрол на законосъобразност на бездействието на институциите, на орган, служба или агенция на Съюза. Когато се установи незаконосъобразност на бездействието, съответната институция е длъжна да преустанови бездействието, като предприеме подходящи мерки. Компетентността за разглеждането на искове за установяване на неправомерно бездействие се разпределя между Съда и Общия съд по същите критерии като при жалбите за отмяна³⁷.
- Жалбата пред Съда позволява да се поиска от него да отмени решение или определение на Общия съд, като основанията за обжалване се ограничават до правни въпроси. Ако етапът на производството позволява, Съдът може сам да реши спора. В противен случай той връща делото на Общия съд, който е обвързан от съдебния акт на Съда по жалбата³⁸. Производството по обжалване няма да бъде разглеждано специално по-долу, тъй като то се провежда, включително по отношение на изготвянето и разпространяването на преводите, по същия начин както при преките производства.

От своя страна Общият съд провежда следните преки производства, образувани по:

- жалбите, предявени от физически или юридически лица за отмяна на актове на институциите, органите, службите или агенциите на Съюза, които са адресирани до тях или ги засягат пряко и лично, както и срещу

35| По-конкретно регламент, директива, решение.

36| Вж. член 263 ДФЕС и член 256, параграф 1 ДФЕС и член 51 от Протокола относно Статута на Съда на Европейския съюз.

37| Вж. член 265 ДФЕС и член 256, параграф 1 ДФЕС, както и член 51 от Протокола относно Статута на Съда на Европейския съюз.

38| Вж. членове 56—58 и 61 от Протокола за Статута на Съда на Европейския съюз. Вж. също дял пети от Процедурния правилник на Съда, посветен на обжалването.

подзаконови актове, които ги засягат пряко и които не включват мерки за изпълнение, и по исковете на същите лица за установяване на липса на произнасяне от страна на тези институции, органи, служби или агенции³⁹,

- жалбите, подадени от държавите членки срещу Комисията, както и жалби, подадени от държавите членки срещу Съвета относно актове в областта на държавните помощи, мерките за търговска защита (дъмпинг) и актовете, с които той упражнява изпълнителни правомощия⁴⁰,
- исковете за обезщетения за вреди, причинени от институциите, органите, службите или агенциите на Съюза или от техните служители,
- исковете или жалбите, основани на договори, сключени от Съюза, които изрично предвиждат компетентност на Общия съд,
- жалбите в областта на интелектуалната собственост, подадени срещу Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO) и Службата на Общността за сортовете растения (CPVO),
- споровете между институциите на Съюза и техните служители във връзка със служебните правоотношения и схемата за социална сигурност⁴¹.

Съдебните актове на Общия съд подлежат на обжалване пред Съда в двумесечен срок само по правни въпроси⁴².

39| Вж. членове 263 ДФЕС и 265 ДФЕС.

40| Вж. член 51 от Протокола относно Статута на Съда на Европейския съюз.

41| Вж. съответно членове 268 ДФЕС, 270 ДФЕС и 272 ДФЕС.

42| Вж. членове 56—58 от Протокола относно Статута на Съда на Европейския съюз и член 167 и сл. от Процедурния правилник на Съда (дълъг пет, озаглавен „Обжалване на съдебните актове на Общия съд“).

Исковата молба или жалбата като акт, въз основа на който се образува производството

Пряко производство се образува по искова молба (или жалба), като езикът, на който тя е изготвена, става *ipso facto* езикът на производството⁴³. Веднага след като бъде подадена в секретариата на съответната юрисдикция, исковата молба или жалбата се връчва на ответника и се изпраща на службата за писмени правни преводи, за да се преведе на езика на разискванията. В редките случаи, в които една държава членка подава пряк иск или пряка жалба срещу друга държава членка⁴⁴, трябва да се следи за това исковата молба или жалбата, а след това и другите разменени писмени изявления, да се преведат и на езика на другата държава членка⁴⁵.

В случай на искиви молби и жалби в *Официален вестник* се публикува съобщение, в което се обобщават изтъкнатите основания и основните доводи, както и исканията в исковата молба или жалбата. От тази публикация започва да тече шестседмичният срок⁴⁶ (член 130 от Процедурния правилник на Съда и член 143 от Процедурния правилник на Общия съд), в който всяка заинтересована страна може да подаде молба за встъпване в производството.

43| Частноправните субекти и държавите членки подават исковата молба или жалбата на езика, който са избрали, а институциите, органите, службите и агенциите на Съюза — на езика на ответника.

44| Такъв е случаят по деликатния спор по дело Унгария/Словакия, C-364/10, [EU:C:2012:630](#), по което е постановено решение от 16 октомври 2012 г. (вж. също прессъобщение № 131/12), по дело Словения/Хърватия, C-457/18, EU :C :2020:65, по което е постановено решение от 31 януари 2020 г. (вж. също прессъобщение № 9/20), или по дело C-121/21 R Чешка република/Полша, по което са постановени две определения на заместник-председателя на Съда през май и септември 2021 г. (вж. също прессъобщения № 89/21, № 159/21 и № 23/22).

45| Между другото следва да се отбележи предвиденото в член 45, параграф 4 от Процедурния правилник на Общия съд изключение, съгласно което езикът на производството по жалби срещу решенията на апелативните състави на EUIPO по прилагането на правила относно режим на интелектуална собственост, се избира от жалбоподателя. Ако обаче друга страна в производството пред съответния състав възрази в предвидения срок, езикът на обжалваното решение става език на производството. След това жалбата се превежда на този език също от службата за писмени правни преводи.

46| В производството по обжалване пред Съда този срок е едномесечен (вж. член 190, параграф 2 от Процедурния правилник на Съда).

Писмените изявления

Писмените изявления, които се разменят в преките производства, са исквата молба или жалбата и писмената защита⁴⁷. Предвидена е втора размяна на писмени изявления при преките производства пред Съда (член 126 от Процедурния правилник) и пред Общия съд (член 83 от Процедурния правилник), освен ако съответната юрисдикция не счете, че тази втора размяна не е необходима, например в случай на прилагане на бързото производство, или ако страните сами се откажат от нея. При втората размяна на писмени изявления има възможност за подаването на реплика и дуплика, като съответната юрисдикция може да уточни въпросите, които следва да се разгледат в тези писмени изявления.

За разлика от това, при обжалването пред Съда или при преките производства пред Общия съд в областта на интелектуалната собственост не се предвижда автоматично втора размяна на писмени изявления. Всъщност съгласно член 175 от Процедурния правилник на Съда подаването на реплика трябва изрично да бъде разрешено от председателя на Съда, който в този случай може да определи броя на страниците и предмета на това писмено изявление, както и на писмената дуплика.

Молбите за встъпване, становищата по молбите за встъпване и самите изявления при встъпване, насрещните жалби и съответните писмени отговори по тях се третират в езиково отношение по същия начин, както писмените изявления, подадени във връзка с главната искова молба или жалба или главната жалба пред Съда.

Тъй като всички тези писмени изявления трябва да бъдат представени на езика на производството, от службата за писмени правни преводи на Съда се изисква само да ги преведе на езика на разискванията, освен в случаите на встъпване на държава членка. Всъщност, тъй като тя встъпва на национален език⁴⁸, това налага молбата за встъпване и самото изявление при встъпване да бъдат преведени не само на езика на разискванията, но и на езика на производството. Езиковата

47| В производството по обжалване пред Съда този срок е едномесечен (вж. член 190, параграф 2 от Процедурния правилник на Съда).

48| Член 38, параграф 4 от Процедурния правилник на Съда и член 46, параграф 4 от Процедурния правилник на Общия съд.

служба се стреми да направи това, поне що се отнася до исквите молби или жалбите, писмените защиты или писмените отговори, репликите и дубликите, в срок, който по правило не трябва да надвишава два месеца.

Встъпването

Встъпилите страни

Многоезичието като гарант за равното третиране на страните в производството се ограничава до главните страни в преюдициалните производства и преките производства. Това не се отнася до встъпилите страни⁴⁹, които, дори и да са от държава членка, чийто официален език не е езикът на производството, трябва да встъпят на този език, макар това да означава предварително да използват частни преводачески услуги⁵⁰.

Има обаче едно изключение от това изключение. Всъщност в съответствие с член 38, параграф 4 от Процедурния правилник на Съда и с член 46, параграф 4 от Процедурния правилник на Общия съд държавите членки имат право да използват своя официален език, когато встъпват по дело пред Съда или пред Общия съд. Съгласно същия принцип държавите, които са страни по Споразумението за ЕИП, както и Надзорният орган на ЕАСТ, могат по силата на член 38, параграф 5 от Процедурния правилник на Съда и член 46, параграф 5 от този на Общия съд

49| Встъпването е предвидено в член 40 от Статута на Съда на Европейския съюз:

„Държавите членки и институциите на Съюза могат да встъпват в делата пред Съда.

Със същото право разполагат и органите, службите и агенциите на Съюза, както и всяко друго лице, ако могат да докажат интерес от изхода на дело, внесено за разглеждане от Съда. Физическите или юридически лица не могат да встъпват по дела между държави членки, между институции на Съюза или между държави членки, от една страна, и институции на Съюза, от друга.

Без да се накрънява втора алинея, държавите, различни от държавите членки, които са страни по Споразумението за Европейското икономическо пространство, както и надзорният орган на ЕАСТ, упоменат в това споразумение, могат да встъпват по висящи пред Съда дела, когато се засяга някоя от областите на приложение на споразумението.

Искането за встъпване е ограничено до подпомагане по отношение на исканията на една от страните“.

50| Член 38, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда и член 46, параграф 1 от Процедурния правилник на Общия съд.

да изберат да използват не езика на производството, а някой друг официален език на Съюза. След това тези изявления при встъпване се превеждат на езика на производството, за да могат главните страни също да се запознаят с тях и ако желаят, да представят становища по встъпването. Преводът на изявленията при встъпване се осигурява от службата за писмени правни преводи на Съда.

2.2.3 - Производствата за даване на становище

Производството за даване на становище⁵¹, предвидено в член 218, параграф 11 ДФЕС, което се образува по искане на държава членка, Европейския парламент, Съвета или Комисията относно съвместимостта на предвидено споразумение между Съюза и трети страни или международни организации или компетентността на Съюза или неговите институции да го сключат, има съвсем оригинално проявление от гледна точка на езиковия режим. Всъщност всички официални езици на Съюза стават служебно езици на производството. Това означава, че въпросите в искането за становище трябва да бъдат преведени на всички официални езици, за да бъдат публикувани в ОВ. Предвид важността и медийното отразяване на тези производства, службата за писмени правни преводи предприема действия за още по-бързото предоставяне на преводите, за да може Съдът да работи без забавяне.

2.2.4 - Ускоряването на производствата

Крайните срокове за превод бяха споменати по-горе. Следва обаче да се отбележи, че във всяко конкретно производство тези срокове могат да бъдат значително съкратени по причини, свързани с доброто правораздаване или защитата на основните права.

На практика това ускоряване, предвидено в процедурните правилници, налага понякога драстично съкращаване на сроковете за превод:

- Бързите производства (членове 105, 133 и 190 от Процедурния правилник на Съда и член 151 от Процедурния правилник на Общия съд). Съдът може да реши да приложи бързото производство по искане на една от страните,

51 | Вж. Процедурния правилник на Съда, дял седми, озаглавен „Искания за становище на Съда“, член 196 и сл.

или в случай на преюдициални запитвания — по искане на националната юрисдикция, или служебно. Подобно решение предполага съкращаване на необходимото за всеки етап време, включително и времето за превод.

- Спешното преюдициално производство (членове 107—114 от Процедурния правилник на Съда). По искане на националната юрисдикция съд или дори служебно Съдът може да реши да приложи спешното преюдициално производство в областите по част трета, дял V ДФЕС, а именно пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Особеност на това производство, освен съкращаването на сроковете на всички етапи, е ограничаването на броя на участниците, които могат да представят писмени становища: държавите членки, различни от държавата членка на запитващата юрисдикция, а понякога дори и държавата членка, чието национално производство е посочено в запитването, не могат да представят писмени становища, но в замяна на това могат да изложат доводите си в съдебното заседание за изслушване на устните състезания. В изключително спешни случаи определеният състав може дори да реши изобщо да не провежда писмената фаза на производството. Решението за образуване на спешно преюдициално производство има двойко въздействие върху службата за юридически преводи, като я задължава, от една страна, да преведе преюдициалното запитване на френски език в изключително кратък срок, но от друга страна, я освобождава от задължението да превежда становищата на държавите членки, различни от държавата членка на запитващата юрисдикция.
- разглеждането с предимство на някои дела може да се реши и с оглед на конкретните обстоятелства (член 53 от Процедурния правилник на Съда и член 67 от Процедурния правилник на Общия съд). Подобно решение също предполага съкращаване на сроковете за превод.

2.2.5 - Краят на писмената фаза на производството

Писмената фаза на производството приключва:

- при преюдициалните запитвания — след подаването на последните писмени становища,

- при преките производства и обжалването пред Съда — след подаването на последното писмено изявление, обикновено писмената защитата или дубликата, ако има двойна размяна на становища, или евентуално на писмения отговор на насрещна жалба или на изявление при встъпване, подадено след последните становища.

2.3 - Устната фаза на производството

2.3.1 - Съдебното заседание за изслушване на устните състезания

Съдебното заседание за изслушване на устните състезания е проявление на устното начало в производството. Всички страни в главното производство или встъпили страни, както и представляваните държави членки, могат да изложат устно доводите си пред съдебния състав, придружен евентуално от генералния адвокат. Това дава възможност на последния и на членовете на съдебния състав да задават въпроси, за да получат разяснения по разглежданото дело.

Участниците в съдебното заседание (страни, съдии, генерален адвокат, представители на държавите членки и т.н.) обикновено са с различни майчини езици. Дори повечето от тях да могат да говорят и разбират други езици, качеството на разбиране и изразяване е най-високо на майчиния език, особено в правен контекст. Тук вземат участие конферентните преводачи на Институцията. Винаги се осигурява устен превод на френски език, който е език на разискванията, както за нуждите на членовете на съдебния състав, които са предпочели да не ползват устен превод на майчиния си език, така и за нуждите на записването на заседанието. Осигурява се и устен превод от и на езика на производството, както и от и на езика на държавите членки, които са заявили, че ще участват в съдебното заседание. Определянето на езиците, от които и на които ще бъде осигурен устен превод в съдебното заседание, се ръководи от съвсем практически съображения. Вземат се предвид действителните нужди, изразени от членовете на съдебния състав, генералния адвокат и представителите на институциите и държавите членки. Както бе отбелязано по-горе, член 38, параграф 4 от Процедурния правилник на Съда предвижда, че държавите членки могат да се изразяват на език, различен от езика на производството. Освен това се отчитат наличните възможности за устен превод по отношение на броя на вътрешните или външните преводачи и на езиковото покритие, още повече че обикновено се провеждат едновременно няколко съдебни заседания за изслушване на устните заседания в различни

съдебни зали на Съда и на Общия съд. Не трябва да се забравя и необходимостта от икономии и там където е възможно, да не се прибегва до услугите на устни преводачи на свободна практика, които би трябвало да играят помощна роля, ако се иска осигуряването на изцяло двупосочен превод на всички съдебни заседания. В действителност устният превод невинаги е двупосочен (или симетричен): възможно е например да бъде осигурен устен превод от определен език, но не и на същия този език.

Съществува обаче производство, което включва симултанен превод в съдебното заседание в максималния му обем от и на всички езици. Това е вече посоченото по-горе производство за даване на становище (вж. *точка 2.2.3*), при което всички официални езици са езици на производството. По време на свързаната с пандемията от Ковид-19 криза, когато всеки устен преводач заемаше самостоятелна кабина, се наложи да се предприемат доста сериозни мерки, по-специално чрез техническо свързване на няколко съдебни зали, за да има достатъчен брой преводачески кабинни.

От април 2022 г. заседанията на големия състав на Съда се предават чрез *webstreaming*.

2.3.2 - Представянето на заключенията на генералните адвокати

В Съда има единадесет генерални адвокати. Пет постоянни длъжности на генерален адвокат са запазени съответно за Германия, Испания, Италия, Полша и Франция⁵²; другите шест длъжности на генерален адвокат се разпределят на ротационен принцип между останалите държави членки. Генералните адвокати представят становища по много от разглежданите от Съда дела. Първият генерален адвокат разпределя делата на генералните адвокати⁵³. По принцип генерален адвокат може да бъде определен и от членовете на Общия съд по дела, с които той

52| Преди Брексит една от шестте постоянни длъжности на генерален адвокат беше запазена за Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия.

53| Член 16 от Процедурния правилник на Съда.

е сезиран⁵⁴; в редките случаи, в които това се е случвало⁵⁵, е бил определян член на Общия съд, който не участва в съдебния състав.

Заклученията на генералните адвокати формално са част от устната фаза на производството. Всъщност практиката на генералните адвокати е в края на съдебното заседание за изслушване на устните заседания да обявят вероятната дата на представяне на своите становища на следващо открито съдебно заседание, на което се прочита финалната част на заключението. Те участват като *amicus curiae*, т.е. предоставят на съдебния състав своя правен анализ и предлагат начини за решаване на делото. Поради това пълният му текст се превежда на френски език за нуждите на съдебния състав и на езика на производството с цел връчване на страните; той се превежда и на другите официални езици, тъй като заключенията се разпространяват и публикуват в тяхната цялост в *Сборника съдебна практика на Съда*, така както и съдебният акт, който съдебният състав ще постанови впоследствие

По практически съображения всички генерални адвокати пишат на един от шестте езика, които са най-широко застъпени от Службата за писмени правни преводи (френски, испански, немски, английски, италиански или полски език, които понастоящем са съответно език на разискванията и пилотни езици на службата, *вж. точка 3.6.2*). Поради тази причина всеки езиков отдел на службата за писмени правни преводи изгражда и поддържа достатъчен преводачески капацитет, за да осигури пряк превод на своя език от всеки от тези шест езика.

Службата за писмени правни преводи се стреми да осигури преводи на текстове на възможно най-много езици в деня на представяне на заключението; текстовете на различни езици, които не е могло да бъдат представени в този ден, се представят най-късно в деня на съдебния акт, с който се слага край на производството. За да се даде възможност на службата за писмени правни преводи да изпълни тези цели, генералните адвокати се консултират с централното планиране на службата за писмени правни преводи. По принцип те също ограничават обема на заключенията средно до 40 страници, с изключение на заключенията по делата

54| Членове 30 и 31 от Процедурния правилник на Общия съд.

55| Например по дело *Stahlwerke Peine-Salzgitter/Комисия*, T-120/89.

по обжалване пред Съда, които обикновено предполагат разглеждане на правни въпроси, които са по-многобройни и имат в по-голяма степен технически характер.

Генералните адвокати изготвят заключенията си след съдебното заседание за изслушване на устните състезания по съответното дело. Тези, които са работили на език, различен от техния, могат да се обърнат към службата за писмени правни преводи, за да се извърши препрочит на оригиналния текст с цел усъвършенстване на качеството му. След като качеството на оригинала бъде осигурено, включително чрез участието на коректорите и юрист-лингвистите, кабинетът на генералния адвокат предава заключението му на централното планиране на службата за писмени правни преводи. Тази служба изпълнява успоредно две задачи:

- Първата задача е да се осигури типографската корекция на оригинала (да не се смесва със споменатия по-горе предварителния препрочит). Така коригираният текст се връща от отдела по езика на изготвяне на документа на кабинета, който одобрява или не предложените промени, преди да изпрати нов файл на централното планиране. Това е първата „заявка за внасяне на изменения“.
- Втората и по-важна задача е да се осигури превод на заключението на всеки от останалите официални езици. Докато се извършва преводът, могат да бъдат направени няколко заявки за внасяне на изменения. Първата е в резултат от споменатата по-горе типографска корекция. Могат да бъдат отправени и други заявки за внасяне на изменения, ако генералният адвокат счете, че е необходимо да доразвие проекта си. Тъй като измененията силно нарушават работата по превода, генералните адвокати се стремят да правят възможно най-малко заявки с възможно най-малък брой конкретни изменения. В идеалния случай те се стремят да се ограничат до две заявки за внасяне на изменения: първо, в резултат на типографската корекция, а след това, в края на процеса, в резултат на диалога между техните кабинети и юрист-лингвистите от различните езикови отдели, представлявани от юрист-лингвиста, определен като „обобщаващ въпросите“ за съответното дело. Посоченият юрист-лингвист към отдела по езика на производството събира въпросите, които възникват в различните езикови отдели в хода на превода, за да им отговори пряко или, ако е необходимо, да ги предаде в обобщен вид на кабинета на генералния адвокат, за да може той да даде необходимите разяснения.

В някои случаи генералните адвокати ще поискат да прегледат един или друг превод на заключението си преди неговото представяне. Това почти винаги се отнася за текста на френски език на решението, тъй като то ще бъде предадено на съдебния състав.

След това заключението се представя в открито съдебно заседание. Генералният адвокат не представя изцяло текста, а само заключителната му част. Текстовете на езика на производството и на езика на разискванията, предварително преведени от юрист-лингвистите, се прочитат едновременно от устните преводачи.

Становищата на генералните адвокати представляват почти 27 % от общия обем на работа на службата за писмени правни преводи, а именно почти 306 000 страници през 2020 г.

Устната фаза на производството приключва със съдебното заседание за изслушване на устните състезания или, когато по делото се представя заключение от генерален адвокат — с представянето на това заключение. След това председателят на съдебния състав обявява делото за решаване, като този процес завършва с подписване на определението или с подписване и обявяване на съдебното решение, с което приключва производството.

2.4 - Съдебните актове и становищата

След приключването на писмената и устната фаза на производството и обявяването на делото за решаване, съдията докладчик по делото изготвя проект на определение, решение или становище и го представя на съдебния състав за разискване. По време на разискванията съдебният състав като колегиум стига до позиция, която ще бъде отразена в проекта на съдебен акт или становище. След това текстът се изпраща на службата за писмени правни преводи за превод на езика на производството, а в случай на определение или съдебно решение, което трябва да бъде публикувано в *Сборника*, или на становище, което винаги се публикува — и на всички останали официални езици.

Ако съдебният акт е под формата на съдебно решение, то се подписва от членовете на съдебния състав и от секретаря съответно на Съда или на Общия съд и се обявява в открито съдебно заседание. Ако е под формата на определение, то се подписва от председателя на съдебния състав и от секретаря на юрисдикцията, но не се обявява в открито съдебно заседание. След това то се връчва на страните.

От своя страна становищата се подписват от председателя на Съда, от съдиите, участвали в разискванията, и от секретаря и се обявяват в открито съдебно заседание.

Целта на службата за писмени правни преводи е да предостави съдебния акт на възможно най-много езици в деня на подписването му (за определенията) или обявяването му (за съдебните решения и становищата). Текстът на езика на производството по подразбиране винаги е наличен, тъй като при липсата му просто не би съществувал съдебен акт, който да се подпише и връчи на страните на автентичния език. Въпреки всички усилия и инвестиции, не всички текстове на различните езици са винаги на разположение, като се има предвид все по-неблагоприятното съотношение между ресурсите на службата за писмени правни преводи и натовареността на работата ѝ. Усилията се съсредоточават върху най-важните съдебни актове като цяло, върху актовете, за които изглежда, че предизвикват особен интерес в съответната държава членка (например защото тя е представила становище или е встъпила в производството), и върху тези, чийто превод изглежда по-лесно осъществим в кратък срок (например ако са кратки). Съдебните актове, които не са толкова важни или наброяват повече страници, най-често ще бъдат оставени в наличен запас, за да бъдат преведени на останалите езици, когато е възможно с цел разпространяването им в интернет и публикуването им в *Сборника*. Целта на службата е да не се допуска съдебните актове да остават в наличен запас за повече от три месеца след обявяването им, но и това става все по-трудно постижимо.

Текстът на автентичния език

В съответствие с член 41 от Процедурния правилник на Съда и член 49 от Процедурния правилник на Общия съд текстовете на съдебните актове, съставени на езика на производството, са автентични, независимо дали става въпрос за определения или съдебни решения. Ето защо текстът на този език е от особено значение. Постановеното наскоро определение по дело C-706/20 е отличен пример за това. По това дело към Съда е отправено преюдициално запитване, с което се иска, по-специално, тълкуване на решение по дело Атоена (C-677/18), тъй като формулировката на точка 53 в текста на английски език, който е езикът на производството, не е достатъчно ясна. Съдът е призван да уточни към кое съществително или съществителни се отнасят определенията „them“, „their“ и

Езици на превод на основните документи

Изходен език

Целеви език/езици

Преюдициално запитване

1 от 24-те официални
езика

Всички останали
официални езици
(с изключение на MT и GA)

Заключения

Един от официалните
езици, използвани от
генералния адвокат

Всички останали
официални езици

Съдебни актове

Език на
разискванията

Всички останали
официални езици

Документи по преки производства

1 от 24-те официални
езика

Език на
разискванията

Изявления при встъпване

1 от 24-те
официални езика

Език на разискванията и
език на производството

Становища

1 от 24-официални
езика

Език на разискванията и
език на производството

„they“. Съдът се произнася по този въпрос, като прави граматически анализ на автентичния текст решението *Амоена* на английски език.

За да се избегнат, доколкото е възможно, подобни случаи, езиковите отдели, които превеждат по дела на собствения си език, са особено бдителни, като увеличават равнищата на контрол на качеството, доколкото е необходимо, и понякога търсят съвет от членове на съда, за които този език е майчин.

Съдът никога не е получавал преюдициални запитвания, основани на липсата на съгласуваност между текстовете на различни езици на съдебен акт. Несъмнено това може да се дължи на факта, че автентичният текст е този на езика на производството. По някои дела обаче има повече от един език на производството, като при становищата такъв статут имат всички официални езици (вж. *точка 2.2.3*). Другата причина е високото качество на извършваните от Съда писмени правни преводи, тъй като, макар текстовете на всички езици да не са с еднаква стойност както в случая с нормативните актове на Съюза, качеството и хоризонталната съгласуваност на текстовете на отделните езици остават от съществено значение за еднаквото прилагане на правото на Съюза.

Поради това Съдът се нуждае от достатъчно ресурси и специалисти от най-високо равнище за всеки целеви език, независимо дали става въпрос за писмен или устен превод (вж. *точка 3.1*).

Съобщенията за съдебните актове и становищата в Официален вестник

За всички съдебни актове и становища, приети от Съда или от Общия съд, се изготвя многоезично съобщение в ОВ, което, разбира се, предполага изготвянето на текстовете на различните езици от службата за писмени правни преводи⁵⁶. Тези съобщения възпроизвеждат диспозитива на съдебните актове и становищата, а именно по делата за преюдициални запитвания — отговорите, дадени от Съда на въпросите на запитващата юрисдикция, а по преките производства или

56| Това се отнася за съобщенията, свързани със съдебните актове и становищата, приети от съдилищата, които не трябва да се смесват със съобщенията, свързани с предявяването на иск, подаването на жалба или отправянето на преюдициално запитване, които се изготвят веднага след постъпването на преюдициално запитване, искова молба или жалба и които също се превеждат на всички езици с оглед на публикуването им в *Официален вестник*.

производствата по обжалване пред Съда — уважаването или отхвърлянето на исковата молба или жалбата и решението по съдебните разноски.

Публикуването и разпространяването на съдебните актове и становищата

За да се осигури еднообразното прилагане на правото, произтичащо от съдебната практика на юрисдикциите, от които се състои Съдът, тя трябва да бъде разпространена и публикувана. До 2012 г. можеше да има значително забавяне между публикуването на неокончателния текст на съдебните актове на уебсайтовете на Съда и на Службата за публикации на Европейския съюз (СП) и официалното им публикуване в Сборника. Причината за това беше практиката Сборникът да се публикува на хартиен носител. От една страна, един том от Сборника можеше да бъде издаден само когато всички текстове в него са на разположение, така че забавянето на превода на един текст, дори и на резюме на съдебно решение, възпрепятстваше извеждането на цялото месечно издание на тома на съответния език. От друга страна, след като всички текстове бяха на разположение, трябваше също съответният том да се изготви физически и да се разпространи. От 2012 г. Съдът и СП преминаха към публикуване на *Сборника* в цифров вид. Това публикуване се извършва документ по документ, така че липсата на един документ да не забавя публикуването на останалите. Периодът между публикуването на неокончателна редакция в интернет и публикуването на официалния текст в Сборника бе намален до няколко седмици — период, използван за приключване на типографската корекция на документите.

Публикуването в цифров вид се отнася, разбира се, за всички документи, публикувани в *Сборника*, а не само за определенията и решенията на юрисдикциите. Става въпрос и за становищата, заключенията на генералните адвокати и информацията относно непубликуваните съдебни актове.

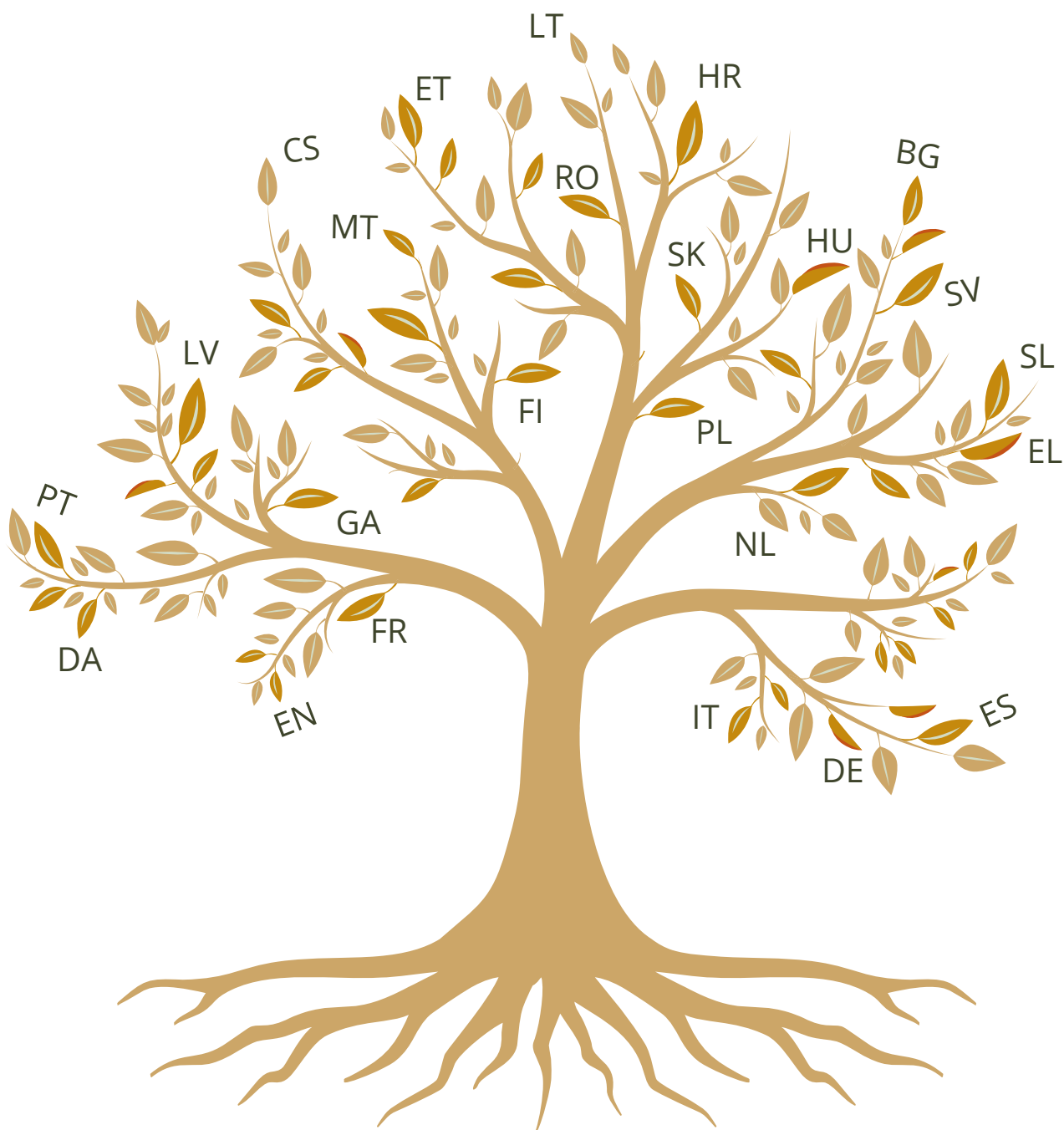
Резюметата и информацията относно непубликуваните съдебни актове

До края на 2018 г. всеки съдебен акт, публикуван в *Сборника*, се придружаваше от резюме — документ, съдържащ поредица от ключови думи и обобщено представяне на съответния съдебен акт. Този документ, предназначен да улесни правните изследвания, беше публикуван на всеки от езиците на *Сборника* заедно със съдебния акт, за който се отнася.

От 2019 г. това резюме се заменя с нов вид резюме, съдържащо и поредици от ключови думи, със следните разлики: от една страна, новите резюмета са по-дълги и по-аналитични от първоначалните. От друга страна, новите резюмета не се изготвят за всички съдебни актове на юрисдикциите, а само за тези, които те считат за най-важни. Що се отнася до Съда става въпрос за съдебните актове на големия състав и за някои съдебни актове на състави от петима съдии. По другите съдебни актове на Съда се изготвят документи за анализ, съдържащи поредици от ключови думи и препратка към съдебния акт, публикуван в *Сборника*. За разлика от това по всички публикувани съдебни актове на Общия съд се изготвя резюме. Съдебните актове, които не са публикувани в *Сборника*, все пак са описани накратко под формата на информация относно непубликуваните съдебни актове.

В обобщение, производствата се ползват от потенциално пълен многоезичен инструментариум, подкрепен от външен принос, който може да бъде приложен на всеки официален език. От този инструментариум за всяка отделна инстанция се извличат езикът на производството (определен с подаването на акта, въз основа на който се образува производството), а също и — посредством превода — общ език, който понастоящем е френският език, за да се даде възможност за вътрешно управление и разисквания по съответното дело. След това той отново се разширява, за да обхване и другите необходими езици, чрез писмен превод и чрез устен превод в съдебното заседание за изслушване на устните състезания, при представянето на заключението и при приемането на съдебните актове.

Многоезичното протичане на производствата може да бъде представено с метафората за Дървото на многоезичието. Дървото е пуснало корени в плодородната почва на езиковото, правното и културното многообразие на държавите членки; почвата подхранва соковете, които се издигат нагоре по ствола на производството — тясната част на дървото, където това многообразие се канализира за да бъде управлявано ефективно; накрая, стволът се разклонява, за да даде листа, подхранвани от соковете на многообразието, които ще се върнат, за да наторят общата почва.

Регламент №1/58

2.5. - Съдебните спорове пред Съда в областта на многоезичието

Многоезичието е не само част от съдебния процес в неговата цялост, но понякога също е предмет на спорове пред Съда или Общия съд. Тази област на съдебната практика обхваща ключови решения, като например известното решение *Cilfit*⁵⁷.

2.5.1 - Съгласуваността между текстовете на актовете на Съюза на различните езици: теорията за *acte clair*

В специфичния случай, при който юрисдикциите са призовани да тълкуват правото, първично или вторично, когато текста на даден акт на различните езици не е съгласуван, процесът на превод придобива допълнителна стойност. Всъщност съгласно съдебната практика по делото *Cilfit* съдията може да направи „сравнение на текста на всички езици“ на акта, за да го тълкува. От своя страна съдията от Съюза основава своя анализ не само на преводите на документите, представени в производството, но и на съвкупност от други елементи, като подготвителните работи, естеството и обхвата на различията, както и приноса на юрист-лингвиста (по-специално юрист-лингвиста по езика на производството), който е много добре подготвен да опише текста на своя език и произтичащата от него връзка между правото на Съюза и националното право. По този начин съдебното многоезичие представлява и инструмент за правен анализ⁵⁸.

За разлика от практиката на Съда и на Общия съд, нормативните актове на Съюза нямат език на производството и всичките са автентични. Съдът на Съюза, който е призован да се произнесе по тълкуването на тези актове, когато има разминавания между текстовете на различните езици, е развил теорията за „*acte clair*“. В решението си по делото *Cilfit* той постановява, че юрисдикция, чиито решения не подлежат на съдебно обжалване във вътрешното право, е длъжна, когато пред нея е поставен въпрос от правото на Общността, да изпълни задължението си да сезира Съда на Европейския съюз, освен ако установи, че правилното прилагане на общностното право е толкова очевидно, че не оставя никакво място за основателно съмнение, и че наличието на такава възможност трябва да се преценява по-специално с оглед на риска от различия в съдебната

57| Решение от 6 октомври 1982 г., 283/81, [EU:C:1982:335](#).

58| *Gardette, Jean-Marie. Éloge et illustration du multilinguisme. En quoi le multilinguisme participe-t-il de la protection juridictionnelle en droit de l'Union. — Revue des affaires européennes, No. 3, 2016, p. 345.*

практика в рамките на Съюза (т. 21 и диспозитива). Националната юрисдикция може да стигне до извода, че правилното прилагане на общностното право е толкова очевидно, че не оставя никакво място за съмнение, но само след като да се убеди, че то е също толкова очевидно за юрисдикциите на другите държави членки и за Съда (т. 16). Тази юрисдикция обаче трябва най-напред да вземе предвид факта, че текстовете на общностното право са съставени на няколко езика и че текстовете на различните езици са еднакво автентични; по този начин тълкуването на разпоредба на общностното право предполага сравняване на текстовете на различните езици (т. 18).

Впоследствие в постоянната си практика Съдът потвърждава, че в случай на несъответствие между текстовете на дадена разпоредба от правото на Съюза на различните езици разглежданата разпоредба трябва да се тълкува в зависимост от общата структура и целите на правната уредба, от която е част, и че формулировката, използвана в текста на правна разпоредба на Съюза на един от езиците, не може да служи като единствена основа за тълкуването на разпоредбата или да ѝ се отдава предимство в това отношение пред текстовете на останалите езици. Всъщност подобен подход би бил несъвместим с изискването за еднакво прилагане на правото на Съюза.

По делото, по което е постановено решение от 17 юли 1997 г., *Ferriere Nord SpA/Комисия*⁵⁹, е разглеждан въпрос за липса на съответствие между текста на член 85 от Договора за ЕИО на италиански език и текстовете на този член на други езици. Според текста на италиански език нарушението на член 85 от Договора предполага, че въпросният картел трябва да има едновременно антиконкурентна цел и антиконкурентен резултат („per oggetto e per effetto“), докато текстовете на другите езици предвиждат, че тези две условия не са кумулативни, т.е. достатъчно е картелът да има антиконкурентна цел или антиконкурентен резултат. Съдът на Съюза приема (т. 15), че „съгласно установената съдебна практика общностните разпоредби трябва да се тълкуват и прилагат по еднакъв начин с оглед на текстовете, установени на другите езици на Общността [...]. Този извод не може да се опровергае от факта, че в настоящия случай текстът на италиански език на член 85, разглеждан самостоятелно, е ясен и недвусмислен, тъй като текстовете на всички други езици изрично посочват алтернативния характер на условието, посочено в член 85, параграф 1 от Договора“.

59| C-219/95 P, [EU:C:1997:375](#).

Решение Cilfit II

Наскоро постановеното решение Cilfit II⁶⁰ дава повод на Съда да уточни предходната си съдебна практика.

На първо място, той припомня, че когато правилното тълкуване на правото на Съюза е толкова очевидно, че не оставя място за основателно съмнение, липсата на такова съмнение следва да бъде преценявана с оглед на специфичните характеристики на правото на Съюза, особените трудности при неговото тълкуване и риска от различия в съдебната практика в рамките на Съюза. Преди да стигне до извод, че не е налице основателно съмнение, националната юрисдикция, действаща като последна инстанция, трябва да се убеди, че отговорът е също толкова очевиден за другите юрисдикции от последна инстанция на държавите членки и за Съда. Националните юрисдикции, чиито решения не подлежат на обжалване, трябва да преценяват на своя собствена отговорност, по независим начин и с цялото необходимото внимание дали се намират в такова положение. Поради това те имат повишена отговорност в това отношение (вж. по-специално т. 50).

Що се отнася по-специално до сравняването на текстовете на различни езици, в точка 44 той приема, че макар национална юрисдикция, действаща като последна инстанция, да не е задължена да разглежда текстовете на съответната разпоредба на Съюза на всеки език, тя все пак трябва да вземе предвид известните ѝ разлики в текста на тази разпоредба на различните езици, по-специално когато те са изтъкнати от страните и са установени.

60 | Решение от 6 октомври 2021 г., Consorzio Italian Management и Catania Multiservizi, C-561/19, [EU:C:2021:799](#) (вж. също прессъобщение № 175/21).

2.5.2 - Съдебните спорове, свързани с езиковия режим на конкурсите за набиране на персонал и обявите за работа

Въпросът за многоезичието на обявленията за конкурси, обявите за работа и поканите за изразяване на интерес е предмет на богата съдебна практика на Съда и на Общия съд, която е полезно да се прегледа. Тази съдебна практика онагледява значението, което се отдава на многоезичието като квазиконституционен принцип, който е задължителен за дейността на институциите на Съюза.

Езиковият режим на конкурсите за набиране на персонал, организирани от Европейската служба за подбор на персонал (EPSO), е атакуван многократно пред съдилищата на Съюза, по-специално от Испания и Италия, които оспорват практиката на EPSO да публикува обявленията за конкурси само на немски, английски и френски език, като по този начин нарушава принципите, прогласени в Регламент № 1/58, според които всички езици на държавите членки са официални езици и работни езици на институциите.

Така например в решение Италия/Комисия⁶¹ Съдът припомня, че езиковият режим на Съюза определя като официални езици и работни езици на институциите 23-те езика, посочени тогава в Регламент № 1/58. Поради това оспорваните обявления за конкурси са отменени. Съдът приканва институциите да определят реда и условията за прилагането на езиковия режим, за да обосноват всяко изключение от Регламент № 1/58. Следователно изборът на езици в обявленията за конкурси трябва да бъде обоснован. Ето защо в точка 71 той припомня, че „без да е необходимо произнасяне по въпроса дали обявление за конкурс е текст с общо приложение по смисъла на член 4 от Регламент № 1, е достатъчно да се отбележи, че в съответствие с член 1, параграф 2 от приложение III към Правилника за длъжностните лица във връзка с член 5 от Регламент № 1, който предвижда, че *Официален вестник на Европейския съюз* излиза на всички официални езици, пълният текст на спорните обявления за конкурси е трябвало да бъде публикуван на всички официални езици“.

„Във всеки случай, [...] ако се предположи, че гражданите на Съюза четат Официален вестник на Европейския съюз на майчиния си език и че този език е един от официалните езици на Съюза, евентуален кандидат, чийто майчин език не е

61 | Решение от 27 ноември 2012 г., C-566/10 P, [EU:C:2012:752](#) (вж. също прессъобщение № 153/12).

един от езиците, на които е публикуван пълният текст на спорните обявления за конкурси, е трябвало да се снабди с този вестник на един от тези езици и да прочете обявлението на този език, преди да реши дали да подаде документи за участие в конкурса“ (т. 73). Следователно „[т]акъв кандидат е бил в по-неизгодно положение от кандидат, чийто майчин език е един от трите езика, на които е бил публикуван пълният текст на спорните обявления за конкурси, както от гледна точка на правилното разбиране на тези обявления, така и що се отнася до срока за подготовка и изпращане на документите за кандидатстване в тези конкурси“ (т. 74). „От това следва, че практиката на ограничено публикуване [разглеждана по това дело] нарушава принципа на пропорционалност и при това положение представлява дискриминация на основание на езика, забранена от член 1г от Правилника за длъжностните лица“ (т. 77).

В цитираното по-горе решение Италия/Комисия (т. 86—88) обаче Съдът допуска някои изключения от тези принципи:

„Следва да се добави, че заинтересуваните от спорните обявления за конкурси институции не са подчинени на специален езиков режим (вж. относно езиковия режим на СХВП решение от 9 септември 2003 г. по дело Kik/СХВП, C-361/01 Р, [EU:C:2003:434](#), т. 81—97). Трябва все пак да се провери дали, както изтъква Комисията, изискването за познания по един от трите спорни езика би могло да бъде обосновано с интереса на службата. В това отношение [...] е възможно интересът на службата да бъде законосъобразна цел, която може да се вземе предвид. По-конкретно, както беше посочено в точка 82 от настоящото решение, член 1г от Правилника за длъжностните лица допуска ограничения на принципите на недопускане на дискриминация и на пропорционалност. Важно е обаче този интерес на службата да бъде обективно обоснован и да се установи, че изискването равнище на езикови познания е пропорционално на реалните нужди на службата (вж. в този смисъл Решение от 19 юни 1975 г. по дело Küster/Парламент, 79/74, [EU:C:1975:85](#), точки 16 и 20, както и Решение от 29 октомври 1975 г. по дело Küster/Парламент, 22/75, [EU:C:1975:140](#), точки 13 и 17)“.

В този смисъл се произнася и Общият съд в решения Италия/Комисия от 24 септември 2015 г., T-124/13 и T-191/13, от 17 декември 2015 г., T-275/13, T-295/13 и T-510/13, както и от 15 септември 2016 г., T-353/14 и T-17/15.

Срещу последното решение е подадена жалба, като по нея беше постановено решение на голям състав на Съда. В решение от 26 март 2019 г., Комисия/Италия,

C-621/16 P, Съдът, голям състав, приема, че: „следва да се уточни, че институцията, въвела основана на езика разлика в третирането, е длъжна да докаже, че тази разлика действително може да отговори на реалните нужди във връзка с функциите, които назначените лица трябва да изпълняват. В допълнение, всяко условие относно конкретните езикови познания трябва да бъде пропорционално на този интерес и да се основава на ясни, обективни и предвидими критерии, позволяващи на кандидатите да разберат мотивите за това условие, а на съдилищата на Съюза — да упражнят контрол за законосъобразността му“ (вж. също решение от 26 март 2019 г., Испания/Парламент, C-377/16, т. 69) (т. 93); „различното третиране от гледна точка на езиковия режим на конкурсите може да бъде разрешено съгласно член 1г, параграф 6 от Правилника за длъжностните лица, ако е обективно и разумно обосновано със законосъобразна цел от общ интерес в рамките на политиката за персонала“ (т. 120); „не е изключена възможността интересът на службата да обосновава свеждането на избора на език 2 от конкурса до ограничен брой официални езици, които са най-разпространени в Съюза (вж. по аналогия решение от 9 септември 2003 г., Kik/СХВП, C-361/01 P, [EU:C:2003:434](#), т. 94), и то дори в рамките на конкурси с общ характер, като посочения с „Обявление за конкурс на общо основание – EPSO/AD/276/14 – Администратори (AD 5)“, но с оглед на изискванията, припомнени в точки 92 и 93 от настоящото решение, подобно ограничаване задължително трябва да се основава на обективни данни, които могат да бъдат проверени както от кандидатите в конкурса, така и от юрисдикциите на Съюза, и са годни да обосноват изискваните езикови познания, които трябва да са пропорционални на реалните нужди на службата“ (т. 124).

Езиковият режим на обявите за и поканите за изразяване на интерес също е предмет на значителен брой съдебни спорове.

Решението на Първоинстанционния съд от 20 ноември 2008 г. по дело Италия/Комисия (T-185/05) се отнася до жалба, подадена от държава членка (Италия), от една страна, срещу решение на Комисията да публикува на немски, английски и френски език обява за работа за ръководни длъжности и от друга страна, срещу публикувана от Комисията на тези три езика обява за работа за заемането на длъжност генерален директор на Европейската служба за борба с измамите (OLAF). За да поиска отмяна на въпросните обяви за работа Италия се позовава на принципите на недопускане на дискриминация, основана на гражданство, и на зачитане на езиковото многообразие.

От своя страна Комисията изтъква законните според нея съображения, свързани с доброто функциониране на службата.

Първоинстанционният съд уважава исканията на Италия с мотивите, че „ако Комисията реши да публикува в *Официален вестник* целия текст на обява за работа за служител на ръководна длъжност единствено на някои езици, тя трябва с оглед на недопускане на дискриминация, основана на езика, между потенциално заинтересованите от посочената обява кандидати да приеме подходящи мерки, за да информира всички посочени кандидати за съществуването на съответната обява за работа и за изданията, в които е публикуван нейният пълен текст“ (т. 130) и че „[к]ато се отчита и обстоятелството, че самото Решение не било публикувано в *Официален вестник*, за да предупреди читателите на изданията на езици, различни от немски, английски и френски, за така въведената важна промяна в практиката, съществува сериозен риск потенциалните кандидати, чийто майчин език не е някой от трите посочени в Решението езици, да не са по никакъв начин информирани за съществуването на обявата за работа, която би могла да ги заинтересува. Макар тези кандидати да владеели поне един от трите езика — немски, английски или френски, не може да се презумира, че те ще четат издание на *Официален вестник*, различно от публикуваното на техния майчин език“ (т. 138).

По дело C-377/16, Испания/Парламент, по което е постановено решение на големия състав на Съда от 26 март 2019 г., Испания иска от Съда да отмени поканата за изразяване на интерес в рамките на процедура за подбор на договорно наети служители (шофьори). Тя се е позовава на принципите на недопускане на дискриминация, основана на езика, и на зачитане на езиковото многообразие, тъй като обжалваната покана ограничава избора на език 2 в процедурата за подбор, както и езика за комуникация само до немски, английски и френски език. От своя страна Парламентът изтъква интереса на службата, който изисква новоназначените служители да бъдат оперативни незабавно, тъй като въпросните три езика се използват най-често в институцията. Освен това според Парламента фактът, че по технически причини формулярът за записване е бил достъпен само на английски, френски и немски език, все пак не означава, че кандидатите са били длъжни да го попълнят на един от тези три езика.

Съдът приема, че „[п]ри това положение не може да се изключи, че някои кандидати на практика са били лишени от възможността да използват официален език на Съюза по свой избор за подаване на кандидатура“ (т. 44). Освен това той

припомня, че „съгласно член 1г, параграф 6 от Правилника за длъжностните лица при прилагането на последния не се допуска различно третиране въз основа на езика, освен ако то не е обосновано с обективни и разумни съображения и подчинено на законосъобразни цели от общ интерес в рамките на политиката за персонала“ (т. 49). Парламентът, в чиято тежест е това обосноваване, обаче не е изпълнил посоченото задължение. Ето защо Съдът отменя обжалвания акт.

2.5.3 - Особеният случай на езиковия режим на европейския патент с единно действие

Европейското патентно ведомство (ЕПВ) издава европейския патент с единно действие (ЕПЕД), създаден с Регламент (ЕС) № 1257/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2012 година за осъществяване на засилено сътрудничество в областта на създаването на единна патентна закрила. В областта на превода ЕПВ прилага правилата, установени в Регламент (ЕС) № 1260/2012 на Съвета от 17 декември 2012 година. Официалните езици на ЕПВ са немски, английски и френски. Ето защо преводът на патенти се извършва само на тези езици, което представлява изключение от Регламент № 1/58. Срещу този специфичен езиков режим протестираха много държави членки, които се позоваха на принципа на недопускане на дискриминация, основана на езика.

Решението на Съда (голям състав) от 5 май 2015 г., Испания/Съвет, C-147/13 се вписва в този контекст. По посоченото дело Испания е поискала отмяната на Регламент № 1260/2012. Белгия, Чешката република, Дания, Германия, Франция, Великото херцогство Люксембург, Унгария, Нидерландия, Швеция, Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия, както и Парламентът и Комисията встъпват в подкрепа на исканията на Съвета.

В последна сметка Съдът приема, че диференцирано третиране на официалните езици на Съюза е подходящо и пропорционално на преследваната с Регламента законосъобразна цел (а именно създаването на единен и опростен режим за превод на ЕПЕД с оглед икономическа ефективност за изобретателите). Става въпрос също да се гарантира правната сигурност и да се насърчават иновациите, и по-специално да се извлече полза от малките и средните предприятия (МСП), както и да се направи достъпът до ЕПЕД и до патентната система като цяло по-лесен, по-евтин и сигурен от правна гледна точка (т. 31—48).

Общуването на Съда с гражданите на техния език

Наред с правосъдната си дейност Съдът получава и искания от всякакво естество от гражданското общество. Например може да става въпрос за искания за достъп до административни документи или исторически архиви на институцията. Може да става въпрос за най-различни въпроси или искания за предоставяне на информация, които понякога се отправят към Съда дори погрешно (например когато се отнасят до друга международна юрисдикция, като Европейския съд по правата на човека). Той получава и искания за стажове, кандидатури, оферти в процедури за възлагане на обществени поръчки, искания за посещения или за учебни семинари и др.

Тъй като такива искания могат да бъдат получени на всеки от официалните езици на Съюза, Съдът трябва да разполага с езикови умения, за да разбира тези искания, да ги обработва и да им отговаря на същия език⁶², като при необходимост приспособява своя езиков регистър и стил (правен, административен, технически или педагогически) към събеседника си.

Съдът трябва и да може да общува с външния свят, да информира обществеността, да отваря вратите си за всички европейски граждани, които желаят да го посетят, и да ги посреща на техния собствен език. За тази цел неговият уебсайт Curia е многоезичен. По същия начин посещенията, протоколните събития или обмяната на опит с национални магистрати се организират на езиките на участниците, често с помощта на преводачи от ГДМ.

Прессъобщенията също се подготвят и превеждат на всички официални езици, в зависимост от интереса към делото или разглеждания въпрос.

62| Вж. в това отношение член 13 от Европейски кодекс за добри практики на администрацията (с който може да се направи справка на сайта на Европейския омбудсман: <https://www.ombudsman.europa.eu/bg/publication/bg/3510>).

3. - Управлението на многоезичието в Съда

„Последица от многоезичието, преводът често е и единственото му видимо лице. [...] И все пак той е [...] това, което свързва и изгражда, триумф на мисълта над употребата на сила. За да разгърне пълното си действие, той предполага непрекъснато усилие на мисълта, както по отношение на проучването, така и на създаването“⁶³.

Отговорността за многоезичието в производството се носи от секретаря. За тази цел той се опира по-специално на генерална дирекция „Многоезичие“ (ГДМ), която обхваща отделите за устен и писмен превод под ръководството на своя генерален директор.

3.1 - Организацията на генерална дирекция „Многоезичие“

Генерална дирекция „Многоезичие“ е създадена на 1 януари 2018 г. Тя обединява две служби, които преди това бяха разделени, а именно службата за писмени правни преводи и службата за устни преводи. Генералната дирекция се състои от 30 отдела, два от които са пряко подчинени на генералния директор, а останалите 28 са разпределени по принцип в три дирекции. Независимо от това, когато даден езиков отдел бъде поет от нов началник, той често е подчинен пряко на генералния директор за определен период от време.

Службите с общи функции се състоят от два отдела, пряко подчинени на генералния директор, и трети отдел, който е самостоятелен:

- Отдел „Инструменти за подпомагане на многоезичието“, състоящ се от началник на отдела, трима администратори и 23 асистиенти, осигурява наблюдението и разработването на специфични инструменти на информационните технологии за службата за писмени преводи — инструменти както за управление, така и за подпомагане на превода. В сътрудничество с другите служби той направлява работните потоци, необходими за обработката на документите — от пристигането им в службата за писмени преводи до извеждането им (изпращане до

63| *Pingel, Isabelle. Le régime linguistique des institutions de l'Union européenne. — Revue des affaires européennes, No. 3, 2016, 360—361.*

службата, която е поискала превода, или изпращане за публикуване). Той работи и с дирекция „Устни преводи“, за да координира и контролира заявките и собствените нужди от информационни технологии на службата за устни преводи, отправяни към дирекция „Информационни технологии“ (ДИТ). Сътрудничеството му с тази дирекция е от особена важност. Отдел „Инструменти за подпомагане на многоезичието“ участва и в междуинституционалната работа по инструментите за подпомагане на многоезичието и по проследяването на развитието на информационни технологии. Отделът се състои от три звена, а именно: „Разработване и управление на многоезични компютърни инструменти“, „Предварителна електронна обработка на документи и мониторинг на публикации“ и „Управление и поддръжка на инструменти“. Той разполага и със звено, отговарящо за изготвянето на информационни табла и различни статистически данни. Той изпълнява и различни задачи с общ характер на институционално и междуинституционално равнище, като например да следи за развитието на технологиите.

- Отдел „Планиране и външни преводи“, състоящ се от началник на отдела, трима администратори и 20 асистенти, управлява потока от заявки за превод, както и административните, договорните и финансовите процедури за възлагане на преводи на външни изпълнители и за финансиране на междуинституционални инструменти. Той е разделен на две звена: „Централно планиране“ и „Сътрудници на свободна практика“. Звеното за централно за планиране поддържа връзка между службите, които правят заявки за писмени преводи (кабинети, секретариат, служби на Съда), и отделите за писмени преводи. То предлага крайни срокове на заявителите на преводи и планира работния процес до окончателното извеждане на преводите. Следи заявките да се придружават от необходимата информация за превода и управлява свързаните с това потоци, включително заявки за внасяне на изменения на текста, който трябва да бъде преведен. От своя страна в сътрудничество с езиковите отдели звено „Сътрудници на свободна практика“ следи за планирането, изпълнението и отчитането на дейностите на сътрудниците на свободна практика, както и за спазването на добрите административни и финансови практики. Възлагането на външни изпълнители може да включва превод или типографска корекция.

Този отдел не покрива пряко дейностите по планиране и възлагане на външни изпълнители на дирекция „Устни преводи“, която за тази цел разполага с друго

звено с общи функции, но осигурява централизирано управление на бюджетните и финансовите въпроси за цялата ГДМ и участва в различни междуинституционални работни групи.

- На този етап заслужава да се спомене още едно звено, чиято дейност е от полза за цялата ГДМ по един общ за всички начин, макар формално да не е под нейно ръководство. Това е отдел „Терминологични проекти и координация“, който ръководи терминологичната работа (предварителна обработка на терминологията, разработване на терминологични бази данни, като например Многоезичния юридически речник, терминологията на процедурните правилници, наименованията на националните съдилища). Този отдел извършва и документалната дейност (проучвания, ръководства и съвкупности от документи, с които се подхранват специфични преводачески памету), подкрепя и насочва езиковите отдели при прилагането на подхода към качество, управлява инструментите и средствата за вътрешна комуникация на ГДМ, като например вътрешния уебсайт, информационния бюлетин и презентационните материали.

Останалите отдели са разпределени между трите дирекции.

Останалата част от службата за писмени правни преводи се състои от две дирекции, които обединяват изключително езикови отдели — по един за всеки официален език. Езиковите отдели, ръководени от началник на отдела, разполагат с между 20 и 57 юрист-лингвисти, в зависимост от обема на преводите на всеки език, подпомагани от коректори/езикови редактори и секретариата на всеки отдел.

Дирекция „Устни преводи“ обхваща четири отдела. Три от отделите се състоят от седем или осем постоянни кабинети, което представлява общо двадесет и две кабинети (в момента няма малтийска или ирландска постоянна кабинета). Всяка кабинета се състои от две до десет длъжностни лица устни преводачи в зависимост от натовареността на работата по устен превод на съответния език. Четвъртият отдел, наречен „Съдебни заседания и ресурси“, има обща за отделите роля при планирането на устните преводи и управлението на устните преводачи на свободна практика. Отдел „Съдебни заседания и ресурси“ отговаря не само за изготвянето на графици за разпределяне на всички щатни и външни преводачи по съдебни заседания, но и за ежеседмичното набиране на подбрани преводачи от междуинституционален списък с повече от 3 000 устни преводачи на свободна практика. Той поддържа редовен контакт със секретариата и другите отдели на

институцията. Конкретната отговорност за хоризонталното планиране на дирекция „Устни преводи“ и за набирането на устни преводачи на свободна практика се носи от началника на отдела, който се подпомага от администратор на пълно работно време и от четирима устни преводачи, известни като „диспечери“, на непълно работно време, които подсилват екипа по планиране. Отделът работи с административната подкрепа на петима асистенти, които имат редица функции и отговарят по-специално за набирането и посрещането на преводачите и за подготовката на преписките за съдебните заседания за устните преводачи на свободна практика.

1 Отдел „Терминологични проекти и координация“ е пряко подчинен на секретаря на Съда.

2 Езиков отдел, чийто началник току-що е назначен, е поставен временно под прякото ръководство на генералния директор, преди да бъде включен към една от двете дирекции на правните писмени преводи.

3. Освен това отдел С отговаря за покриването на малтийския и ирландския език, тъй като понастоящем липсват кабинети за тези два езика.

3.2 - Професиите в генерална дирекция „Многоезичие“

Съгласно член 42 от Процедурния правилник на Съда „Съдът създава езикова служба, в която работят експерти с достатъчно широка правна култура и задълбочени познания по няколко от официалните езици на Съюза“. Поради това той набира на работа главно чрез конкурс длъжностни лица, които притежават подходящи умения за изпълнение на функциите, необходими в процеса на устен превод и на писмен правен превод.

3.2.1 - Юрист-лингвистите

За целите на писмения правен превод Съдът традиционно използва юрист-лингвисти, т.е. юристи, които са завършили пълен курс на обучение по национално право и които към момента на назначаването им на работа имат добри познания по поне два други езика и правни системи. За превода се изисква перфектно владение на целевия език (общ и юридически), който по принцип е майчин за тях. Освен това на юрист-лингвиста може да бъде поставена задача да изготви документ, който после да бъде преведен (напр. резюме на преюдициално запитване), или по искане на секретариата — съобщение за *Официален вестник*, или по искане на дирекция „Изследвания и документация“ (ДИД) — документ, който ще се използва за деловодна цел (документ за предварителен преглед)

Докато литературният превод е свързан с „пресъздаване“, а техническият превод, макар и да остава по същество езиков, е обвързан с ограниченията на един относително фиксиран и универсален технически език, юридическият превод е „хибрид“ между двете: транспонирането трябва да се извърши на две равнища — езиково и правотехническо. Степента на езикова стандартизация е различна в зависимост от вида на текста (преюдициални запитвания, съдебни решения, заключения). Необходим е сравнителен подход: целта е в правната система на целевия език да се открие естествено равнозначния термин или, ако това не е възможно, функционално равнозначния термин на правното понятие, посочено в изходния текст. Това най-често предполага задълбочено правно проучване, анализ и оценка на надеждността на източниците. Никой читател не е толкова внимателен към един текст, колкото неговият преводач.

Основна характеристика на писмения правен превод в Съда е, че този превод поражда права и задължения за всички граждани и следователно трябва да бъде безупречен по съществуващото си.

Текстът не принадлежи на всеки от участниците в процеса: това, което постановява Съдът, го постановява по един и същи начин на всички езици. Следователно юрист-лингвистът не разполага със свободата на отделен автор, а напротив, той носи отговорността да гарантира надеждността на колективна работа.

За него преводът означава да се намерят езикови и правни съответствия (сравнително право), да се възпроизведе правото на Съюза (евентуално с неговите специфични понятия) на различните езици, като се следи за постигането на правилния баланс между формулировките, изведени от правото на Съюза, и тези, които са изведени от националното право. Писменият правен превод в Съда представлява „реконструкция“ на оригиналния текст въз основа на обвързващи елементи на формата и на съдържанието (първично право, вторично право, препратки, цитати, установена терминология и препратки към различни национални законодателства)⁶⁴.

Сравнението потенциално включва три различни правни системи: „изходно“ национално право, „целево“ национално право и право на Съюза. Впрочем една система може да се изразява на няколко езика, точно както един език може да се използва от няколко системи.

Юрист-лингвистите имат за задача да превеждат главно:

- текстове на нормативни актове (Статут на Съда на Европейския съюз, процедурни правилници на Съда и на Общия съд),
- съдебни актове (съдебни решения, определения и становища),
- резюмета на съдебни актове и информация за непубликувани съдебни актове,
- преюдициални запитвания, отправени от различни юрисдикции и отразяващи различни правни системи,

64| В това отношение, според Гуенаел Глатр: „[с]егашният Съд [Съдът на Европейския съюз] се представя като забележителен оператор на превода между националните законодателства. Вещината му в областта на превода е в основата на тълкуването на европейското право“ — L’anti-Babel: la forme „Europe“ au défi de ses frontières linguistiques). — блог на Club de Mediapart, 16 ноември 2017 г.: <https://blogs.mediapart.fr/gwenael-glatre/blog/161117/l-anti-babel-la-forme-europe-au-defi-de-ses-frontieres-linguistiques>.

- други документи по делата с външен произход, различни по своя език, форма и стил,
- заключения на генералните адвокати,
- съобщения в ОВ,
- прессъобщения, а именно информационни текстове, които са съставени на по-опростен език, но същевременно са съобразени с правната точност на оригинала,
- различни документи: писма, интернет страници и др.

Юрист-лингвистът изпълнява и други задачи, наред с писмения правен превод. Първата от тях е редакцията. Целта е да се провери съответствието между оригиналния текст и неговия превод, извършен от трето лице, което може да също е юрист-лингвист или да е сътрудник на свободна практика (пълнота, липса на правни противоречия, спазване на нормите и правилна употреба на целевия език), както и съобразяване с три ключови понятия: вярност (съответствие на предадената работа); субсидиарност (липса на намеса, освен ако е обективно обосновано); солидарност (неотклонение от добрите практики на отдела). Юрист-лингвистът, който отговаря за редакцията, предлага подобрения, като при необходимост добавя коментари, позволяващи ясно да се разграничат поправките на грешки, случаите на намеса с цел по-голяма точност и стилистичните подобрения. Необходимо е редакцията да следва хармонизиран подход във всеки отдел, което изисква формализиране на практиките и редовни срещи, но също така и обмен на добри практики между отделите. Необходимо е също процесът да не се утежнява ненужно и понякога непродуктивно: контролът за качество, включително редакцията, трябва да се съсредоточи върху деликатните или важните документи, както и върху преводите на юрист-лингвисти с по-малък опит, които още са във фаза на обучение. От редактиращият юрист-лингвист може също да бъде поискано да уведоми ръководителите си за работата на колегите си (или на сътрудниците на свободна практика) с цел оценяване и най-вече за поддържане на еднакво ниво на качество.

Другите задачи на юрист-лингвиста са главно следните:

- да допринася за цялостното качество на документите чрез взаимодействие с авторите, както и с колеги от други езикови отделения (взаимопомощ,

кръстосан повторен препрочит, отговор на въпроси относно националното законодателство и др.),

- да изготвя резюмета на преюдициални запитвания с по-голям обем⁶⁵, като се спазват общите принципи за редакция, които по правило осигуряват по-добро структуриране. Тези резюмета се превеждат и връчени на всички езици вместо оригиналното запитване, с изключение на превода на френски език, който за нуждите на юрисдикцията и на страните, които имат право да представят писмени становища, трябва да обхваща оригиналното пълно преюдициално запитване,
- да допринася за правния анализ на делата, като оказва подкрепа на други служби на Съда (секретариат и ДИД), като изготвя бележки, които да улеснят разбирането и превода,
- да действа като референт, който предоставя на колегите си от други езикови отдели всякакъв вид полезни обяснения относно дело, произхождащо от неговата държава членка,
- да действа като „обобщаващ въпросите“, като събира въпроси от колегите от другите езикови отдели в контекста на превода на заключения или съдебни решения, отговаря им, ако е възможно, и се свързва с кабинета на автора по определен ред, ако са необходими разяснения (вж. *точка 2.3.2*),
- да допринася за правните или документалните изследвания и проекти, за развитието на терминологията, по-специално правната, както и за хармонизирането ѝ,
- да допринася за обучението на колеги или сътрудници на свободна практика,
- да допринася за популяризирането на отдела чрез изнасяне на презентации относно езиковия режим, организацията и естеството на работата на юрист-лингвиста в рамките на институцията, на междуинституционално равнище и предназначени за национална аудитория, включително чрез дейности по представяне извън Съда,

65 | Член 98 от Процедурния правилник на Съда.

- да действа като кореспондент между своя езиков отдел и службите с общи функции, например в областта на информационните технологии, терминологията, обучението или управлението на възлагането на дейност на външни изпълнители,
- да участва в набирането на персонал (комисии за провеждане на конкурси, комисии за подбор на служители и сътрудници на свободна практика, корекции на писмени работи).

Професията на юрист-лингвиста претърпява бързо развитие в резултат на все по-широкото и все по-наложително използване на нови компютърни инструменти, по-специално на инструменти за невронен превод (вж. точка 4.3.3).

3.2.2 - Устните преводачи

Всички устни преводачи на Съда са квалифицирани конферентни преводачи, които могат да извършват устен превод от няколко официални езика на Съюза — най-малко два, но по-често между три и шест. По време на кариерата си устните преводачи изучават нови езици с цел да ги добавят към списъка с езиковите си компетентности след тест, наречен „тест за добавяне“. Повечето от тях не са юристи, тъй като би било нереалистично да се изисква такова двойно образование от всеки устен преводач, но преводаческата служба като цяло и всеки отделен преводач са силно повлияни от спецификата на работната среда. В крайна сметка всеки един се специализира и развива особено предпочитание и способности по отношение на правните въпроси. И ако задача на устните преводачи е да прочитат диспозитивите на съдебните решения и заключителните части на становищата на генералните адвокати в съдебното заседание за обявяването им, тяхното изкуство е най-търсено във всичките му измерения именно в заседанията за изслушване на устните състезания. В действителност устните преводачи, натоварени да извършват устен превод в кабините в съдебни заседания, трябва да превеждат в реално време, обикновено на майчиния си език, устните изявления на представителите на страните и въпросите на членовете на съдебния състав. Тази реч се характеризира с наситено правно съдържание, следва разнообразен ритъм и е резултат от също така многообразни ораторски умения и красноречие. Много често представителите на страните, чиито изложения се превеждат, са адвокати, вписани в националните адвокатски колегии, които се изразяват в съответствие с правната и езиковата традиция на своята държава членка и използват правни понятия от своята държава членка в изложението си с цел

тълкуване на правото на Съюза. Предизвикателствата пред симултанния превод могат да се наслагват: как може вниманието да се съсредоточи едновременно върху гласа на говорещия, върху писмения текст на устното изложение, предаден в кабината в последния момент, върху „нишката на Ариадна“ на доводите и върху презентацията, прожектирана в съдебната зала, ако освен това изказващото се лице говори на италиански, а слайдовете му са на английски език?

Устните преводачи осигуряват устен превод в заседанията на двете юрисдикции за 24-те официални езика на Съда, както и на други събития в рамките на институцията, като протоколни посещения, срещи със служители на държавите членки, форуми на национални магистрати и тържествени заседания. Наред с устния превод в кабината, подготовката също изисква много усилия; по време на заседанието устният преводач се основава на старателна подготовка, която често започва няколко дни по-рано и заема значителна част от работното му време. За да бъде ефективен, устният преводач трябва да разполага със същата преписка като участниците в съдебното заседание, която често е обемиста, придружена от приложения от няколкостотин страници и изпълнена с правни понятия, изрази и доводи, които трябва да бъдат осмислени. Продължаващото обучение и поддържането на езиковите умения също са съществени аспекти от работата на устните преводачи. Те са длъжни да спазват най-строга професионална тайна. От създаването на Съда през 1952 г. службата за устен превод претърпя значително развитие поради нарастващите нужди на институцията. Понастоящем дирекция „Устни преводи“ разполага с около 70 постоянни устни преводачи.

Ролята на устните преводачи в многоезичен контекст, какъвто е този на Съда, е да подпомогнат на всяко изказващо се лице да предаде посланието си ясно, естествено и разбираемо на останалите участници в съдебното заседание.

Пълният многоезичен езиков режим на 24-те езика, заложен в Процедурния правилник на Съда и на Общия съд, се прилага само по изключение. Отдел „Съдебни заседания и ресурси“ сформира екипи, съобразени с мащаба на всяко съдебно заседание. Съставът на екипите е различен в зависимост от езика на производството, езиците на участващите държави членки и езиковите нужди на членовете на съдебния състав. Езиковият режим е специфичен за всяко съдебно заседание и обикновено включва ограничен брой активни кабинати в зависимост от броя на езиците, които говорят участниците.

Службата редовно използва сътрудници на свободна практика. Тя ги наема от съвместна база данни на акредитираните преводачи към институциите на Съюза. Наемането им се урежда от Споразумението, сключено между институциите на Европейския съюз и Международната асоциация на конферентните преводачи (AIIС). Договорът със Съда включва ден за подготовка, която задължително се провежда в сградата на Съда. Сътрудниците на свободна практика са под надзора на постоянно действащи колеги, определени за същото съдебно заседание, приобщени са към екипа и спазват същите етични правила: поверителност, дискретност и колегиалност.

Професията на устния преводач също бе повлияна от бързи технологични промени, като най-новото в това развитие се отнася, от една страна, до участието на страните от разстояние в съдебните заседания, което се наложи поради ограниченията за пътуване по време на кризата, породена от пандемията от Ковид-19, което вероятно ще продължи и занапред в някаква степен⁶⁶, и от друга страна, до предаването на някои съдебни заседания чрез *webstreaming*.

3.2.3 - Коректорите/езиковите редактори

Запазването на многоезичието означава и запазване на качеството на езика. За него отговарят различни професии в институцията, като например типографските коректори, известни също като езикови редактори. Тяхната задача е да осигурят спазването на езиковите норми и типографските правила, да следват развитието на езика, да следят за правилната му употреба и като цяло да закрилят майчиния си език.

Преди да бъдат разпространени или публикувани, съответните текстове, главно съдебни решения, определения, заключения на генералните адвокати и резюмета на съдебни актове, трябва да бъдат коригирани, за да отговарят във всяко отношение на предварително установените правила за типография и форматиране. Това е задачата на типографските коректори.

66] *Gaudissart, Marc-André. La Cour de justice de l'Union européenne face à la crise sanitaire. — Revue des affaires européennes, No. 1, 2020, 97—107. Статия, актуализирана през 2021 г. и публикувана като част от книгата Dubout, Edouard, Picod, Fabrice. Le Coronavirus et le droit de l'Union européenne, Éditions Bruylant, 2021, 573—593). Тази статия също така е осъвременена и публикувана на румънски език: Funcționarea Curții de Justiție a Uniunii Europene în timpul pandemiei Covid-19., EuRoQuod Revista Rețelei naționale de judecători-coordonatori în materia dreptului Uniunii Europene, 2020.*

С течение на времето обаче тази професия претърпя развитие. Всъщност пълното компютризиране на работните потоци първоначално обхващаше все по-сложни задачи за форматиране. Въпреки това, вследствие на усилията за структуриране на документите, създавани в Институцията, и въвеждането на софтуерна среда за превод (понастоящем базирана на текстовия редактор Trados Studio), която възстановява това структуриране при завършване на превода, тези задачи постепенно намаляват и сега се отнасят само за някои документи, които не включват подобно структуриране.

Освен това обхватът на работа на коректора постепенно се разширява. Всъщност, докато преглежда даден текст, за да го усъвършенства по отношение на типографските правила или дори формата, той може да открие други аспекти, които могат да се подобрят. Това включва например откриването на пасажки, които може да са били пропуснати поради грешка в процеса на превод, предлагането по-елегантни или по-ясни формулировки, поправянето на някои правописни или граматически грешки в контекст, в който езиците се развиват и на коректорите е възложена задачата да следят за това развитие. Именно тези нови задачи обясняват защо понастоящем говорим повече за езикови редактори, отколкото за типографски коректори.

Накрая, те съветват и обучават колегите си, участват в цялостното стратегическо обмисляне и предлагат начини за подобряване на езиковото качество на преведените документи. Те допринасят и за разработването на вътрешни и междуинституционални правила за изготвяне на текстове на езика на своя отдел.

3.2.4 - Асистентите по управление и секретариатите

Асистентът по управление изпълнява управленските решения на началника на езиковия отдел. По този начин може да се наложи да координира задачите на секретариата, да организира процеса на възлагане на поръчки на външни изпълнители в сътрудничество с отдел „Планиране и външни преводи“ (искания за поръчки и контрол на фактурите), да изготвя таблици за контрол и управление и в някои случаи да разпределя задачите за превод и редакция между юрист-лингвистите в съответствие с критериите, определени от началника на отдела.

С постепенното отпадане на машинописната дейност, която традиционно представляваше основната задача на секретариата, членовете на секретариата вече

отговарят главно за въвеждането на текстовете, предварителната им обработка, преди да бъдат разпределени на юрист-лингвистите, и извеждането им към потребителите надолу по веригата на информационния поток.

Членовете на секретариата получават заявките за превод и друга информация чрез компютърния инструмент за наблюдение на работните потоци. От тях се изисква и предварителна обработка на голям брой документи, т.е. извличане на всеки елемент, който вече може да бъде включен по полезен начин в проекта за превод, без да е необходима намесата на юрист-лингвист; това може да включва копиране и вмъкване на определени откъси или, все по-често, дооформяне на средствата за подпомагане на превода в софтуерната среда за превод (понастоящем базирана на текстовия редактор Trados Studio), чрез добавяне на документи за справка или терминологични бази данни в зависимост от характеристиките на превеждания документ.

Членовете на секретариата изпълняват и задачи по управление на дейността на сътрудниците на свободна практика в подкрепа на асистента по управлението поради нарастването на броя на външните сътрудници и на броя на страниците, възложени на външни изпълнители. Те следят за изготвянето и кодирането на контролни листове за качеството на външните преводи, поддържат контакти със сътрудниците на свободна практика и подготвят кореспонденцията с тях. Някои от членовете на секретариата трябва да са в състояние да осигурят и административното проследяване на предоставените от сътрудниците на свободна практика услуги, като прилагат процедурите, рамковия договор и финансовите разпоредби.

Предварителната обработка на текстовете, преди те да бъдат възложени на юрист-лингвистите, е ключов елемент в постепенното преобразуване на ролята на секретариатите. Тази предварителна компютърна обработка, която вече е достъпна чрез функционалния комплект за превод, предоставен в текстовия редактор за превод Trados Studio, се отнася до съдебни решения, определения, заключения, резюмета на съдебните актове, информация относно непубликувани съдебни актове и преюдициални запитвания. Други документи все така изискват традиционна обработка.

Асистентите, на които са възложени преписките за писмени правни преводи вече подпомагат юрист-лингвистите в процеса на превод по различен начин:

това включва предоставянето на информация за промените, организирането на планирането и движението на документите.

Освен това се отдава голямо значение на заявките за превод. Секретарите отговарят за проверката дали всички посочени от заявителя елементи са включени в документа и дали той отговаря на всички изисквания за форма и качество.

От своя страна секретариатът на ГДМ и секретариатът на отделите с общи функции отговарят за подпомагането на всички тези дейности, като изпълняват различни оперативни и административни задачи, прилагайки процедурите, правилата и техниките, определени в рамките на генералната дирекция, и по този начин допринасят за цялостното ѝ добро функциониране. Те осигуряват обмена на информация, непрекъснатото наблюдение на напредъка на работата и комуникацията с потребителите на услугите на генералната дирекция и с нейните вътрешни и външни доставчици на услуги.

3.2.5 - Специфичните професии

За да подпомогне работата на персонала на службите за писмени правни преводи и устен превод, ГДМ може да се опира на редица специфични професии в рамките на екипи или отдели с общи функции (*вж. точка 3.1*). Тези асистенти и администратори отговарят по-специално за наблюдението на човешките ресурси, за посрещането и обучението на персонала, за изпълнението на определени задачи по статистически анализ и за управлението на административните преписки. В по-техническите области службата се опира на експерти като компютърни специалисти в областта на разработването на инструменти за управление или подпомагане на превода, оператори, отговарящи за предварителна електронна обработка на документите, и оператори, работещи в рамките на потока от заявки за превод и на административните, договорните и финансовите процедури, свързани с възлагането на дейности на външни изпълнители.

ГДМ ползва и услугите, предлагани от специфичните професии в рамките на отдел „Терминологични проекти и координация“. Терминолозите и документалистите, повечето от които са юристи, съставляващи този отдел, допринасят главно за определянето и направляването на терминологични проекти в сътрудничество с юрист-лингвистите. Те участват в създаването и обогатяването на терминологичните фишове и в контрола на качеството им с оглед на прехвърлянето им в терминологичната база данни на Съюза, известна

като *IATE*⁶⁷. Те подпомагат работата на юрист-лингвистите, като при поискване извършват терминологични и документални проучвания, които са от полза за Институцията най-вече в контекста на разглеждането на преюдициални запитвания. Същите тези лица провеждат и цял набор от обучения по терминология и езикови и терминологични ресурси, техники за документално проучване и инструменти, както и координират исканията на кабинетите за сравнително езиково изследване. Някои от тези лица, с по-технически профил, под ръководството на началника на отдела и в тясно сътрудничество с ГДМ, изготвят вътрешните комуникационни материали на дирекцията.

3.3 - Външните сътрудници

За да посрещне всички свои нужди от писмени и устни преводи, ГДМ получава сериозна подкрепа от външни служители, които все по-често си сътрудничат с вътрешни служители, разбира се, в рамките на позволеното от договорите и от приложимата за обществените поръчки правна уредба, и в зависимост от степента на поверителност на документите.

3.3.1 - Юрист-лингвистите и преводачите на свободна практика

По-специално в областта на писмените правни преводи възлагането на дейности на външни изпълнители е разумна управленска практика, тъй като наличието по всяко време на достатъчен брой длъжностни лица, който да отговори на всички периоди на голяма натовареност на работата, би оставило голяма част от тази работна сила незаета извън периодите на свръхнатоварване. Въпреки това трябва да се признае, че последният риск вече е по-скоро теоретичен, тъй като понастоящем натовареността на работата на дирекцията е такава, че приносът на лицата, работещи на свободна практика, вече е абсолютно необходим, за да може тя да изпълнява основните си задачи.

За набиране на сътрудници на свободна практика службата за писмени правни преводи използва обществени поръчки. Така има обществена поръчка за всеки целеви език. В замяна на това не всички обществени поръчки обхващат всички възможни изходни езици. Единствената обществена поръчка, която обхваща

67 | <https://iate.europa.eu/home>

всички тези езици, е поръчката за писмен правен превод на френски език, тъй като френският езиков отдел трябва да превежда документи по делата пряко от всеки от официалните езици, без да преминава през пилотен език (вж. точка 3.6.2). Другите езикови отдели обявяват обществена поръчка за допълнителен превод на техния език най-малко от френски и от петте пилотни езика⁶⁸, а при необходимост — и от други езици, за които има установена необходимост. По-специално, т.нар. „пилотни“ отдели, т.е. тези, които извършват преводите, от които други отдели ще превеждат на своя език, осигуряват покритие на езиците, които им е възложено да „пилотират“. За езиковите отдели, различни от френския, е особено важно да разполагат с дълъг списък от изпълнители, които могат да превеждат от френски език, тъй като по-голямата част от документите, които трябва да бъдат преведени, са изготвени на френски език.

В рамките на тези обществени поръчки, след приключване на дейността на комисията по отваряне на офертите и на групите за оценяване на заявленията за участие и офертите, вторично делегираният възложител, в този случай началникът на отдела или неговият заместник, одобрява за всяка обособена позиция (като една обособена позиция съответства на една езикова комбинация) списък на оферентите, на които следва да се предложи рамков договор за възлагане на задачи по превод в зависимост от техния ред в динамичния списък на изпълнителите. Този ред се определя въз основа на съотношението между цена (30 %) качество (70 %).

По принцип сътрудниците на свободна практика могат да участват в обществени поръчки само ако притежават диплома за завършено висше юридическо образование. Въпреки това с оглед на реалността на пазара, който изпитва затруднения да осигури достатъчен брой юристи, способни да превеждат от желаните езици, няколко езикови отдела ограничиха това основно изискване за обособените позиции, при които има недостиг на оферти, и занапред приемат и образование обучение, различно от юридическото, при условие че е налице опит в областта на писмените правни преводи, като отдават предимство на подалите оферти юристи.

За всяка заявка за превод се изготвя поръчка въз основа на брой страници, като се изключва количеството, извлечено от компютърните инструменти за търсене

68 | Следва да се припомни, че основните пилотни езици са английски, испански, италиански, немски и полски език.

на подобни текстове в междуинституционалните преводачески паметни (*Euramis*). Качеството на всеки предоставен превод се проверява, преди да се извърши изпълнение и плащане по фактурата, издадена от сътрудника на свободна практика. Преводът трябва да бъде с отлично качество, като в противен случай се прилагат договорни санкции под формата на намаляване на размера на плащането или дори прекратяване на рамковия договор.

Приносът на сътрудниците на свободна практика, стана абсолютно необходим. Със загриженост за възможно най-ефективно използване на ресурсите си в контекста на нарастваща натовареност на работата, бюджетни ограничения и необходимост от спазване на сроковете, от края на 2015 г. ГДМ изпълнява амбициозен проект за оптимизиране на приноса на външния превод, който преследва пет основни цели:

- за всеки целеви език да има достатъчен брой външни сътрудници, за да се обхванат всички необходими изходни езици,
- да се привличат външни писмени преводачи, завършили висше юридическо образование, за да се намали използването на преводачи, които не са юристи,
- да се получават качествени преводи, които могат да се използват веднага,
- да се използва близостта на външните сътрудници юристи до техните национални правни системи, за да осигури много високо ниво на релевантност на правната терминология,
- да се приобщат изпълнителите към методите на работа на езиковите отдели, включително чрез редовни срещи и предоставяне на информационни, терминологични и документални ресурси.

За да привлекат повече сътрудници на свободна практика членовете на всички езикови отдели редовно пътуват до държавите членки в рамките на съвместни посещения, за да предлагат на настоящите си сътрудници на свободна практика обучение, презентации и сесии за въпроси и отговори, както и да посещават университети и професионални сдружения, за да повишат осведомеността относно възможностите за кариера като сътрудник на свободна практика в Съда, като основна или допълнителна професионална дейност. През 2019 г. например, наред с много други дейности, бяха организирани посещения на малтийския езиков

отдел, които дадоха възможност за срещи и насърчаване на изучаването на езици сред повече от 500 ученици, или на нидерландския езиков отдел, което доведе до въвеждането на курсове по писмен правен превод в университетите в Неймеген (Нидерландия) и Гент (Белгия). Дейности по популяризиране и осъществяване на контакти се извършват и в контекста на обществените поръчки чрез плакати, брошури или рекламни публикации в специализираната преса и в интернет, а информацията на уебсайта на Съда се актуализира редовно.

Тази мярка дава резултат, ако се съди по постепенно увеличаващия се брой заявления, разглеждани в рамките на обявленията за възлагане на обществена поръчка за сътрудници на свободна практика.

Езиковите отдели активно следят за качеството на външните преводи и организират многобройни срещи с външни сътрудници, за да ги запознаят с изискванията на ГДМ и да им представят методите на работа, инструментите, с които разполагат, и достъпните ресурси чрез междуинституционална платформа за сигурен обмен. Тези срещи са и възможност за ползотворен обмен, при който преводачите на свободна практика могат да споделят трудностите, които срещат в работата си, и да получат конкретни отговори от езиковите отдели.

Към края на 2022 г. са в сила 1 425 рамкови договора за писмен правен превод, които обхващат 195 езикови комбинации. Все още обаче има нужда от активно търсене. Всъщност някои езикови комбинации, чието покритие е желано, не могат да бъдат намерени на пазара; за други езикови комбинации полученото покритие остава недостатъчно. Рекламата в пресата и другите медии не е достатъчна, тъй като става въпрос не само за мобилизиране на съществуващите ресурси на пазара, но и за насърчаване на избора на професия.

Проектът за оптимизиране на приноса на външните преводи позволи постепенно да се увеличи делът на външните преводи до 42 % през 2021 г., което означава, че преобладаващата част от документите с по-малка степен на поверителност вече се възлагат на външни изпълнители (преюдициални запитвания, документи по делата, заключения на генералните адвокати и, когато е уместно, вече обявени съдебни решения), което значително облекчава тежестта върху вътрешните ресурси, въпреки необходимостта от контрол върху преводите на сътрудниците на свободна практика от гледна точка на договорите и гарантирането на качеството.

Що се отнася до качеството, службата за писмени преводи полага всички усилия за неговото оптимизиране, по-специално чрез споделяне на документални, терминологични и методологични ресурси със сътрудниците на свободна практика и чрез политика на feed-back, едновременно дидактична и систематична. Успоредно с това в рамките на ГДМ е създадена мрежа за качество с цел да се даде възможност на вътрешните юрист-лингвисти, определени за съветници по качеството в езиковите отдели, да обменят опит и идеи относно качеството на преводите, включително на външните преводи. Обсъдени са редица теми, сред които необходимостта от уеднаквяване на практиките и критериите за контрол за качество и от по-добро структуриране на оценките, давани на лицата на свободна практика.

Отделите с общи функции също полагат значителни усилия за предоставяне на материали за справка и помощни материали на разположение на сътрудниците на свободна практика в рамките на междуинституционалната платформа за сигурен обмен (терминологични бази данни, документация и ръководства в областта на терминологията и документално проучване и др.). Тази инициатива е придружена от методологическа и техническа подкрепа, целяща да се улесни подготовката на преписката по превода и да се включат всички документи за справка, които трябва да позволят на сътрудника на свободна практика да изпълни качествено работата си.

С увеличаването на броя на страниците, възложени на външни изпълнители, с почти 35 % между 2015 г. и 2022 г., на броя на поръчките с повече от 61 % и на броя на плащанията с повече от 42 %, работата на операторите в езиковите отдели и в отделите с общи функции съответно нарасна.

Възможностите за възлагане на работа на външни изпълнители обаче не са неограничени. Всъщност проектите на съдебни актове, които представляват по-голямата част от натовареността на работата на отделите за юридически преводи, са строго поверителни документи, които не могат да бъдат възлагани на външни изпълнители, преди да бъдат обявени. След подписването или обявяването им тези съдебни актове стават публични документи. При това трябва да се припомни, че целта на отдела за писмени правни преводи е да осигури текстовете на съдебните актове на възможно най-много езици в деня на обявяването, което изключва възлагането им на външни изпълнители, освен ако тази цел не бъде пренебрегната.

3.3.2 - Устните преводачи на свободна практика или AIC

Дирекция „Устни преводи“ използва устни преводачи, акредитирани към институциите на Европейския съюз.

Устните преводачи на свободна практика, известни също като AIC, съкратено от *agents interprètes de conférence* (служители — конферентни преводачи), са основен ресурс за доброто функциониране на службата за устни преводи и за способността ѝ постоянно да се приспособява към конкретните езикови изисквания на съдебните заседания.

Наемането на работа на AIC се урежда от споразумението, сключено от Европейския парламент, Европейската комисия и Съда с Международната асоциация на конферентните преводачи.

Определянето на устните преводачи за съдебните заседания както и наемането на сътрудници на свободна практика, се извършва посредством специално приложение, свързано с база данни, поддържана от Комисията ([*Webcalendar*](#)), която се използва от Парламента, Комисията и Съда за управление на общ списък на AIC, които са преминали успешно междуинституционалния [*тест за акредитация*](#).

През 2022 г. дирекция „Устни преводи“ е използвала 416 различни устни преводачи на свободна практика за общо 3 396 дни със сключени договори, което представлява средно 92 дни със сключени договори на седмица съдебна дейност. Наемането на сътрудници на свободна практика позволява и да се открият таланти, които могат да станат за в бъдеще заместници на щатните преводачи, като същевременно бъде привлечено малко ядро от компетентни AIC.

Когато дойдат да работят в Съда, устните преводачи на свободна практика редовно са посрещани и подпомагани от колега. Те получават пълната преписка по делото, което им е възложено, включително бележките за устните изявления, които вече са на разположение в деня преди съдебното заседание или на сутринта преди заседанието. В неделя и на официални празници устните преводачи, длъжностни лица, са на разположение за посрещането им. Независимо дали става въпрос за делничен ден или за официален празник, устните преводачи на свободна практика винаги разполагат с един ден подготовка преди съдебното заседание, за да се запознаят с преписката по делото. Това време за подготовка — Съдът е единствената институция, която го предоставя — е абсолютно необходимо, за да се гарантира качеството на устния превод в съдебното заседание за изслушване

на устните състезания, което често се отнася до въпроси с висока степен на правна и техническа сложност.

Поемането на това задължение за непосредствено подпомагане на устните преводачи на свободна практика със сигурност напомня на проекта за оптимизиране на външните писмени преводи, с който има много общи черти. И тук службите за устни преводи и за писмени преводи намират конкретни възможности за синергия, по-специално чрез посещения, дейности и инициативи за търсене на сътрудници на свободна практика и за подпомагане на работата им.

3.4 - Значението на качеството на писмените правни преводи и на устните преводи в Съда

3.4.1 - Качеството на писмените правни преводи

От съществено значение е писменият превод на езика на производството да бъде с най-високо качество, тъй като обхватът на решението или определението на съдиите трябва да бъде напълно ясен за страните, а в контекста на преюдициално запитване — за запитващата юрисдикция. Качеството на писмения превод трябва да позволява приемането на съдебен акт, който да е толкова ясен, колкото би било решението, което върховният съд на държава членка би приел в чисто национален контекст. Въпреки че технически съдебният акт е резултат от превод от езика на разискванията, т.е. от френски език, от правна гледна точка става въпрос именно за езика на производството, така че съдебният акт трябва да бъде толкова ясен и точен, колкото ако беше изготвен на този език.

Значението на качеството на писмените преводи обаче не се изчерпва с това. След решенията *van Gend & Loos* (*вж. бележка под линия 18*) и *Costa*⁶⁹ правото на Съюза има директен ефект и предимство пред националното право. Прилагането му не зависи от националните мерки за транспониране, освен в случая с директивите. Това право на Съюза се прилага или тълкува в практиката на юрисдикциите на Съда. В резултат на това се изисква най-високо равнище на качество не само за текста на езика на производството, на който Съдът официално се е произнесъл по спора, но и за всички други езици, на които е преведен съдебният акт, особено

69| Решение от 15 юли 1964 г., 6/64, [EU:C:1964:66](#).

в областта на преюдициалните запитвания (действие *erga omnes*). Всъщност съдебният акт или тълкуването на съда на Съюза е задължително за всички държави членки, независимо дали на законодателно, изпълнително или съдебно равнище. Националните съдии отразяват неговите последици в своите собствени съдебни актове. Дори малки правни отклонения могат да доведат до различна съдебна практика в държавите членки и по този начин да накърнят еднаквото прилагане на правото на Съюза. Последиците могат да бъдат много сериозни, независимо дали става дума за хармоничното функциониране на вътрешния пазар, за международната търговия, за доброто функциониране на общото пространство на свобода, сигурност и правосъдие или дори за основните права. Това би довело и до накърняване на имиджа на Съда и за Европейския съюз като цяло. И накрая, това би създавало възможност за правна несигурност, която, от една страна, би довела до посочените по-горе неблагоприятни последици, а от друга страна — до потенциално голям брой преюдициални запитвания, насочени към изясняване на това, което би трябвало да бъде ясно от самото начало.

Качеството предопределя самата полезност на езиковите услуги. Ако писмените правни преводи не са с най-високо качество, лицата, които използват текстовете на съответните езици, скоро биха си дали сметка за това, тъй като ще им бъде трудно да разберат същността на предаваното съдържание, а понякога дори могат да бъдат подвеждани. Естествено, в резултат на това те ще се основават, успоредно или изключително, на текста на езика, на който е съставен актът, при условие че владеят поне в минимална степен този език, въпреки че невъзможността да разберат текста в подробности, в сравнение с качествен превод на техния собствен език, би била огромна. Още по-лошо, в някои случаи читателят дори няма да осъзнае тази невъзможност, тъй като няма да има база за сравнение.

Това би обезсмислило напълно писмените преводи и един език би заменил всички останали: езикът на изготвянето на текста. Въпреки това, независимо на кой език е изготвен текстът (в Съда тази роля изпълнява френският език, но в повечето европейски и международни институции това е английският език), този език не би осигурил възможност на владеещите други езици да се запознаят с текста на същото равнище на разбираемост и точност, както на майчиния си език. Тогава равенството би било накърнено, а многоезичието не би просъществувало.

Но в такъв случай какво е качество? Как може да се определи то?

Може да се каже, че основните елементи, които предопределят качеството на писмения превод, са верността с оригинала, пълнотата, съгласуваността, яснотата, прецизността, разбираемостта и езиковата точност (правопис, пунктуация, синтаксис), езиковият регистър, съответстващ на вида на документа, и спазването на сроковете.

Осигуряването на съгласуваност може да изглежда очевидно, но в контекста на писмения правен превод съгласуваността има много измерения. Тя трябва да включва правна съгласуваност (последователност в съображенията), вътрешна съгласуваност (терминология, повторения, препратки и т.н.), външна съгласуваност (диахронна (съгласуваност във времето) и синхронна (съгласуваност с текстовете други езици), терминологична съгласуваност (да не се „изобретява наново колелото“), фразеологична съгласуваност (правната фразеология допълва терминологията) и формална съгласуваност (спазване на възприетите в отдела стандарти)⁷⁰.

Въпреки че може да се разглежда като външен елемент спрямо вътрешно присъщото качество на превода, спазването на сроковете също е основен аспект от качеството на услугата. Всъщност е трудно да си представим превод, по-безполезен от превода, който не налице в ключовия момент. Закъснелият превод на процесуален документ може да забави цялото съдебно производство; закъснелият превод на съдебен акт на езика на производството просто възпрепятства приемането му; закъснелият превод на съдебен акт само с оглед на публикуването забавя възможността определени категории граждани да се запознаят с новата съдебна практика със същите темпове както други езикови групи, като по този начин се накърнява равенството между тези групи.

Поради това службата за писмени преводи отдавна е разработила така наречения „подход към качество“, който активно прилага и постоянно подобрява в съответствие с изискванията и различните събития, които могат да повлияят на преводите (натовареност на работата и бюджетни ограничения, но също и промени в съдебните производства и компетентността на Съда, промени в юрисдикциите и т.н.). Този подход към качество се основава на идеята, че окончателното качество на текстовете трябва да бъде подготвено възможно по-отрано, във фазите,

70| *Lefèvre, Thierry, Bové, Pierre. La Langue de la traduction dans le droit des traités internationaux et dans les juridictions internationales. — Journal des Tribunaux, No. 6540, 22.11.2013, 755—757.*

които предхождат и съпътстват работата по писмения превод, ако е необходимо, в сътрудничество с авторите.

Въведени са редица мерки за подпомагане на юрист-лингвистите по поддържането на качеството на писмените преводи, извършвани в рамките на преюдициални запитвания, по-специално преводите от пилотен език.

Обработването на преюдициални запитвания се основава преди всичко на референта. Той е юрист-лингвист, определен в отдела по езика на производството, който притежава всички (езикови и правни) умения, необходими за подпомагане на колегите му (отговарящи за превода юрист-лингвисти и други) през целия процес на обработване на документа. Например именно референтът прави необходимото, за да намали обема и да улесни превода (добавяне на коментари, поясняващи по-специално термини, използвани в националното право, заличаване на текст, придружено с обяснения, различни указания и допълнения и т.н.), без да се преиначава смисълът или духът на документа. Не се допуска никаква намеса в преюдициалните въпроси. Често от референта се изисква и да състави резюме, в което да възпроизведе основното съдържание на преюдициалното запитване. След това резюмето се превежда на всички езици с изключение на френски език, като актът за преюдициално запитване винаги се превежда изцяло на езика на разискванията. Накрая, референтът изпълнява и други задачи, за да улесни обработката и превода: предварителен анализ на текста и правния контекст, установяване на идентични или подобни части от текста, които вече са преведени по други дела.

В хода на превода това референтът подпомага другите юрист-лингвисти, като отговаря на техните въпроси в отвореното за тази цел wiki пространство или им предоставя всякаква полезна помощ за разбиране на терминологията или националното право. След това той препрочита този превод на езика на разискванията и евентуално на пилотния език, за да се избегнат рисковете, свързани с възможни грешки или неточности, които имат особено значение на тези два езика.

Езиковият отдел по езика на разискванията и отделите по пилотните езици също носят особена отговорност, тъй като качеството на техния превод е от решаващо значение за качеството на преводите надолу по веригата. Отделът по езика на разискванията следи за последователността на терминологията, използвана в преписката на делото в хода на цялото производство и в края на писмената фаза.

Работата по терминологията е неразделна част от подхода към качество. Впрочем тя допринася за усилията за рационализация и така допълва и разширява мерките за икономии, приети от юрисдикциите. Терминологията ще бъде разгледана по-късно в контекста на стратегиите за превод (вж. *точка 4.1.3*).

3.4.2 - Качеството на устния превод

Същите изисквания за качество се прилагат, *mutatis mutandis*, към устния превод, с изключение на това, че устният превод се извършва в реално време и следователно не позволява никаква проверка или корекция *a posteriori*. Докато юрист-лингвистът може да отдели време, за да подпомогне автора, като подобри качеството на работата му в процеса на превода и същевременно стриктно запазва доводите му изречение по изречение, устният преводач действа незабавно.

Следователно предвиждането е ключов елемент за качеството на устния превод. Противно на това, което би могло да се предположи, работата на устния преводач не започва, когато той седне зад микрофона и сложи слушалките си; тя се основава на старателна подготовка, която често започва няколко дни по-рано и заема значителна част от работното му време. Продължаващото обучение също е от основно значение: устният преводач трябва да има солидни езикови и тематични познания, които да му позволят да анализира думите на изказващото се лице в реално време и да възпроизведе вярно техния смисъл. Със сигурност това зависи от говорещия, от скоростта, с която се изразява, и от яснотата на съображенията му, но доброто познаване на преписката, темата и езика, от който се превежда, често е достатъчно, за да се преодолеят тези трудности.

В този контекст заместването на устен преводач в кратък срок е изключително трудно. Съдебното заседание за изслушване на устните състезания трябва да се състои, независимо от обстоятелствата, а определеният устен преводач трябва да се яви навреме. Именно това трябва да се разбира под понятието „спазване на сроковете“ в контекста на незабавност.

Както при писмените, така и при устните преводи набирането на подходящите лица е първото условие за качество.

3.5 - Набиране на персонал и продължаващо обучение

3.5.1 - Конкурсите за набиране на длъжностни лица

Набирането на персонал в ГДМ винаги се извършва главно чрез конкурси на общо основание, организирани от Европейската служба за подбор на персонала (EPSO) за всички професии. Следва да се отбележи нововъведение по отношение на конкурсите за набиране на юрист-лингвисти. Преди тези конкурси се състояха от изпити по превод и устен изпит, а от 2020 г. по искане на ГДМ към тях бе добавен нов изпит, състоящ се в проверка на качеството на резултата от невронния превод на даден текст. Става въпрос за въвеждане на последните технологични постижения, които оказват голямо влияние върху професията на преводача.

Алтернативно, когато не е възможно да се проведе открит конкурс, могат да се провеждат вътрешни конкурси.

3.5.2. - Процедурите за подбор на срочно наети служители

Процедурите за подбор на служители, наемани за определен срок, са незаменимо допълнение към конкурсите, по-специално за да се отговори на предвидимите нужди от заместване (отпуск по майчинство, родителски и семеен отпуск и т.н.), които са ограничени във времето. Някои междуинституционални инструменти са ценно помагало при подбора на служители, наемани за определен срок, като например списъците CAST: тези списъци, управлявани от EPSO, дават възможност да се намерят кандидати, които могат бързо да бъдат наети като договорно наети или срочно наети служители в областта на писмения правен превод, типографската корекция, езиковата редакция и секретарската работа. Междуинституционалната база данни „EU CV online“, от своя страна е среда за съхранение на кандидататурите, получени в отговор на постоянна покана за кандидатстване или на специална покана за изразяване на интерес, както и на спонтанните кандидатури. Съдът е публикувал две постоянни покани за кандидатстване за администратори и асистенти.

Що се отнася по-конкретно до устния превод, броят на успешно издържалите общи конкурси за конферентни преводачи по правило е много малък, като се има предвид спецификата на тази професия и все по-редките общи конкурси в тази област. Устните преводачи могат да бъдат наемани и като срочно наети служители за заемане на свободни работни места. Кандидатите се избират

измежду акредитираните устни преводачи в общия списък, който се споделя от Комисията, Парламента и Съда.

3.5.3 - Продължаващото обучение на специалистите в областта на многоезичието

Непрекъснатото професионално обучение е ключов елемент, от една страна, за поддържане и от друга страна, за разширяване на професионалните умения, необходими за изпълнение на функциите на всяка професия, свързана с многоезичието, независимо дали те са от техническо, езиково или правно естество. По този начин ГДМ възприема проактивен подход, като издига професионалното обучение в основен принцип на своята политика, насочена към гарантиране на много високо равнище на качество на писмените и устните преводи, вследствие на което повечето служители на службата участват всяка година в един или повече курсове за обучение. През 2022 г. техният брой е над 900 души, които прекарват средно по 6,5 дни в обучение.

Обучението в рамките на службата до голяма степен се основава на забележителен принцип на обмен на знания, за което свидетелства включването на колегите, както обучаващи, така и обучавани, в различните дейности по обучение, описани по-долу.

При встъпването си в длъжност служителите в отдела за писмени правни преводи са приканени да преминат курс на обучение, чиято основна цел е да се запознаят с инструментите и работната среда на службата. По време на курсовете по тази програма, които в зависимост от длъжността могат да обхващат до 35 часа обучение, новите колеги развиват главно техническите си познания, не само като придобиват знания за използването на специфичен софтуер и приложения, отчасти разработени от самия Съд, но и чрез усвояване на техники за документално, текстово и терминологично проучване сред многобройните налични ресурси. Новите устни преводачи от своя страна получават индивидуална и персонализирана подкрепа от опитни колеги, които им помагат да усвоят и овладеят методите и инструментите за работа. Приобщаването на новите устни преводачи често се улеснява от факта, че някои от тях вече са натрупали опит в работата си като стажанти в службата.

Чрез тази програма ГДМ има за цел и да предостави на новите си служители общи познания за работата на Съда, като ги приканва например да се запознаят с ролята

на другите служби на Институцията в хода на разглеждане на дадено дело — от подаването на исковата молба или жалбата до постановяването на съдебния акт, или, по-конкретно, за асистентите, които не са юристи, да преминат обучение по процесуално право на Съюза.

В допълнение към тази програма и с цел да се следи развитието на техническата среда на отдела се прилагат важни мерки за обучение, например в случай на миграция на информационни ресурси или разработване на нови инструменти, специфични за различните професии.

Следва да се подчертае, че всички тези курсове за обучение се провеждат изключително от вътрешни за институцията обучаващи, което гарантира възможно най-добро съответствие със средата и методите на работа на Съда.

Езиковият компонент на професиите, свързани с многоезичието, трябва да се поддържа и развива през цялата кариера, а междуинституционалните езикови курсове са основният инструмент, с който разполагат устните преводачи и отделите за писмени правни преводи, за да се поддържа и разширява езиковото покритие. Ето защо те представляват много важна част от усилията на ГДМ в областта на обучението. Конкретно мерките в тази област възлизат на около 75 % от общия брой часове за обучение на служителите на службата.

Езиковите курсове се възлагат на частни образователни институции, които се избират периодично въз основа на процедура за възлагане на обществена поръчка. Те могат да се организират, доколкото е възможно, в зависимост от нуждите на службата, на всички официални езици на Съюза, макар че практиката на службата за писмени правни преводи е почти три четвърти от курсовете да са посветени на изучаването на един от петте пилотни езика (английски, испански, италиански, немски и полски език) или на френски език (езика на разискванията).

Форматът на курсовете може да е различен по съдържанието му, определено в зависимост от целевата професия (устен преводач, юрист-лингвист или друга), темповете или мястото на провеждане, възможността след достигане на определено равнище на обучение да се посещава курс в чужбина, включен в офертата за предоставяне на езиково обучение.

Ако участието в тези езикови курсове, изглежда, е необходим ресурс, то няма как да е достатъчно. Затова, за да се допълнят тези курсове по съществен и конкретен начин, в рамките на самата служба бяха разработени други видове

обучение, като за провеждането им се използват уменията на устните преводачи и юрист-лингвистите. Става въпрос по-специално за ежеседмични упражнения по устен превод, които са реален инструмент за езиково усъвършенстване, или ателиета за обсъждане на правни текстове, основаващи се на прочита на правни текстове на един от 24-те официални езика на Съюза, съпроводен с разяснения, като обикновено се започва от новопостъпило преюдициално запитване, за да се подпомогне по този повод текущият процес на превод, включително по отношение на качеството.

Несъмнено тези ателиета са средство за езиково обучение, но те предлагат на участващите в тях колеги и възможност да обогатят правните си познания, знания, които службата се стреми също в толкова голяма степен да укрепва чрез редовно организиране на конференции и семинари по конкретна област от правото на Съюза или на националните правни системи, в която е необходимо колегите да задълбочат познанията си, за да се справят с развитието на терминологията и да продължат да осигуряват високо ниво на качество на писмения и устния превод.

Доколкото е възможно, тези семинари се провеждат, като се използват експертните познания, с които разполага Институцията: лекторите са юрист-лингвисти, съдебни помощници или магистрати на стаж в кабинета на член на Съда или на Общия съд. В някои случаи обаче може да е необходимо да се покани външен лектор, често университетски преподавател, особено когато семинарът е посветен на голяма реформа в националното право.

Освен това служителите понякога могат в определени случаи да участват в обучения по право, предлагани от други институции на Съюза или външни организации, като например годишните семинари за устни преводачи, организирани в сътрудничество с европейски университети.

В допълнение към курсовете на обучение в посочените по-горе области, които са в основата на професиите, свързани с многоезичието, членовете на службата се стремят да усъвършенстват знанията си и в други дисциплини, които представляват интерес за службата или Институцията, като например развитие на управленски умения, обучение по офис технологии или придобиване на общофункционални умения или *soft skills*, като например управление на проекти или управление на стреса.

3.6 - Рационализиране на многоезичието

3.6.1. - Езикът на разискванията

Въпросът за общуването между членовете на Съда възниква още при създаването му през 1952 г. По това време е било възможно да се осигури устен превод на съвещанията на членовете на тогавашните четири официални езика, както и превод на всички процесуални документи на същите тези езици. Това обаче създава двоен проблем, а именно присъствието на устни преводачи по време на разискванията, които в съответствие с член 35 от Протокол № 3 към Статута на Съда на Европейския съюз трябва да остават в тайна, както и значителната натовареност на работата при устните и писмените преводи. Затова Съдът решава да провежда разискванията си само на един език.

И днес този избор оказва силно влияние върху организацията на Съда.

Тъй като членовете на Съда общуват устно и писмено на езика, на който се провеждат разискванията (понастоящем френски език), съвсем естествено службите на Съда възприемат на практика използването на този език в своята работа⁷¹.

Поради това от длъжностните лица, наемани на работа от Съда, трябва да владеят добре езика на разискванията, а в редките случаи, когато се налага да се наеме лице, което не отговаря на това условие при постъпването си на работа, то се приканва да участва в интензивни курсове, за да достигне необходимото равнище на познания. За езиковите служби значението на езика на разискванията е още по-голямо, така че се изисква и проверява високо ниво на познаването му за целите на набирането на устни преводачи и юрист-лингвисти⁷².

71 | Ciucă, Valeriu M. *Limba de lucru a Tribunalului Uniunii Europene — de la vernaculum, de la „limba casei”, la vehiculum, la un limbaj cudestinație universală. Alocuțiune de deschidere a Conferinței internaționale Traducerile juridice in cadrul Uniunii Europene. — Analele Stiintifice Ale Universitatii Alexandru Ioan Cuza Din Iasi Stiinte Juridice, vol. 63, Supliment, 2017, p. 25.*

72 | Понякога обаче се правят изключения при добавянето на нов език, когато не е разумно да се очаква, че ще има избор сред достатъчно голям брой от кандидати с добро владение на френски език. Такъв беше случаят с конкурсите на общо основание, проведени по повод на разширяването на Съюза през 2004 г. или когато отпадна дерогацията относно ирландския език.

Всъщност всички проекти на съдебни актове на Съда и на Общия съд се изготвят на езика на разискванията и се превеждат на другите езици, за които това е поискано. Тези съдебни актове представляват по-голямата част от обема на преводите, които езиковите отдели трябва да извършат. Отделът по езика на разискванията превежда, разбира се, не само проектите на съдебни актове, а и всички процесуални документи, по-специално становищата или писмените изявления, подадени от страните в съдебното производство, така че членовете на юрисдикциите да могат да се запознаят с тях в пълна степен. Тъй като броят и обемът на тези процесуални документи надвишава от този на проектите на съдебни актове и осигуряването на техния превод на езика на разискванията е предпоставка за гладкото протичане на производствата, съответният отдел разполага с по-многоброен персонал от другите езикови отдели.

По същия начин, въпреки че дирекция „Устни преводи“ предлага голямо разнообразие от езикови комбинации, всеки устен преводач трябва да може да разбира и превежда казаното от член на съдебния състав, който впрочем, с цел да се спести устен превод, се изразява понякога не на майчиния си език, а на езика на разискванията. Освен това всички съдебни заседания се превеждат на езика на разискванията, като така се отговаря на нуждите на онези членове, които не биха се ползвали от превод на майчиния си език.

3.6.2 - Пилотните езици (писмен превод)

Последните разширявания на Съюза (2004 г., 2007 г. и 2013 г.) поставиха безпрецедентно предизвикателство пред управлението на многоезичието: при 24 официални езика броят на езиковите комбинации, необходими за съдебната дейност, нарасна от 110 преди 2004 г.⁷³ на 552 през 2013 г.

Още преди 2004 г. службата за писмени преводи на Съда не беше в състояние да покрива пряко всички езикови комбинации. Въпреки трайните и непрекъснати усилия за обучение, голяма част от отделите повече нямаша възможност да се справят с някои заявки. Натовареността на работата, запълненият капацитет на много юрист-лингвисти, които вече превеждат от пет или шест езика, и малкият брой заявки за превод от някои сложни езици бяха фактори, които обезкуражаваха или дори възпираха инициативите за твърде дългосрочно обучение, насочено

73 | Ирландският език беше признат от процедурните правилници като език, който може да бъде език на производството, преди да стане официален език на Съюза през 2007 г.

към всички лица. След присъединяването през 2004 г. стана нереалистично да се очаква поддържането на система, която да покрива всички езикови комбинации чрез пряк превод.

През 2001 г. службата предвиди въвеждането на смесена система за пряк превод или за превод чрез пилотни езици, като пое отговорността да избере въз основа на технически критерии кои езици да се използват като пилотни езици.

Езиковите отдели продължават да предпочитат прекия превод винаги когато са налице съответните познания, като същевременно имат достъп до превод на пилотен език, в случай че става въпрос за превод на текстове, съставени на език, който не е нито пилотен, нито е френският език. В този контекст е необходимо да се прави разграничение между „косвен“ превод и превод „чрез пилотен език“: при системата на косвения превод преводът вече не се извършва от оригиналния език, а от първия наличен превод на език, който превеждащият познава. От друга страна, пилотният език е предварително определен език, на който се превежда текст от също предварително определена група езици, с цел тестът за се преведе след това на другите езици. Ето защо всеки пилотен език покрива ограничен брой други езици. Това последно решение има важни предимства:

Що се отнася до качеството на преводите:

- юрист-лингвистът по пилотния език добре съзнава отговорността си за втория етап от изготвянето на преводите в другите езикови отдели, което го насърчава да полага особено старание при превода си, и по-специално да си сътрудничи с юрист-лингвист референт от езиковия отдел по езика, от който се превежда на пилотния език,
- преводът на пилотния език подлежи на критичен почит от юрист-лингвистите, участващи във втория етап, което добавя допълнителна проверка за съгласуваност и засилва сплотеността за работа в екип на юрист-лингвистите, отговарящи за един и същ текст,
- щом се наложи промяна в превода на пилотния език, тя лесно може да се пренесе във всички останали преводи,
- всеки езиков отдел по непилотен език трябва да гарантира превод от пилотния език, ако не е в състояние да направи пряк превод от оригинала,

така че да се изключи косвения превод чрез междинен език от второ равнище (от превод на превода на пилотния език).

Системата за превод чрез пилотния език се прилага не за всички документи, съставени на език, различен от пилотния език или на език, различен от френския език, а за три категории документи: заключенията на генералните адвокати в редките случаи, когато генерален адвокат все още не съставя документи на пилотен език; преюдициални запитвания; документи по делата, подадени на език, различен от езика на производството или различен от някой от пилотните езици⁷⁴.

Що се отнася до организацията:

- установяват се по-тесни връзки между всеки отдел по пилотен език и отделите, чиито езици той „пилотира“. Това улесни не само стартирането на работата на новите отделения, които можеха да разчитат на подкрепата и опита на отделите по пилотен език, но и сътрудничеството на юрист-лингвистите от новите отделения с колегите, които трябваше да започнат да превеждат от техния език,
- реалистичното време за превод може да бъде изчислено в зависимост от това дали е необходимо да се изчака преводът на пилотния език, преди да се започне превод на други езици.

Тъй като френският език е езикът на разискванията, отделът за преводи на френски език трябва да може да осигурява преки преводи от всички официални езици на Съюза.

При избора на пилотните езици службата за писмени правни преводи се основа на следните критерии:

⁷⁴ | Това се случва, когато държава членка представи писмено становище в преюдициално производство или встъпи в пряко производство. Тогава отделът по езика на производството трябва да осигури превод. Единственият друг отдел, на който се налага да превежда такива документи, е отделът за писмени преводи на френски език. За да се избегне необходимостта от превод на пилотен език само с цел извършване на превод на езика на производството, преводът на френски език се използва като „естествен“ пилотен език.

- що се отнася до броя на пилотните езици, към тогавашния момент се смяташе, че четири пилотни езика (освен френския, който е „естественият“ пилотен език) биха позволили по-добро разпределение на усилията при обучение за изучаване на нови езици и биха увеличили възможността за наемане на юрист-лингвисти в страните кандидатки, тъй като кръгът от езици, които могат да бъдат предложени за тестовите, би бил по-широк,
- при определянето на тези пилотни езици бяха взети предвид следните елементи:
 - равнището на владееене на различните езици в отделите, т.е. броят на юрист-лингвистите, които превеждат от различните езици,
 - честотата, с която даден език се използва като език на производството,
 - езикът на постоянните генерални адвокати, тъй като може да се очаква, че много от становищата ще бъдат изготвени на тези езици, за разлика от езиците, използвани от генералните адвокати, които заемат длъжността въз основа на ротация между държавите членки,
 - стабилността на различните отдели (трудности при набирането на персонал, процент на текучество, равнище на овладяване на натовареността на работата).

Първоначално по тези критерии бяха избрани английския, испанския, италианския и немския език. Оказа се, че действително тези езици поначало се владеят най-добре в отделите и че получените страници на тези езици и на френски език представляват над 90 % от общия брой страници за превод.

При вземането на решение за разпределението на езиците, от които ще превежда всеки от отделите по пилотен език, бяха взети предвид няколко фактора:

- справедливо разпределение на усилията, които трябва да се полагат от всеки отдел по пилотен език,
- нивото на владееене в различните отдели по пилотни езици на новите езици или на близки до тях езици, като се има предвид, че например владееенето на фински език е важно предимство за усвояването на естонски език или че владееенето на чешки език е предимство за усвояването на словашки език,

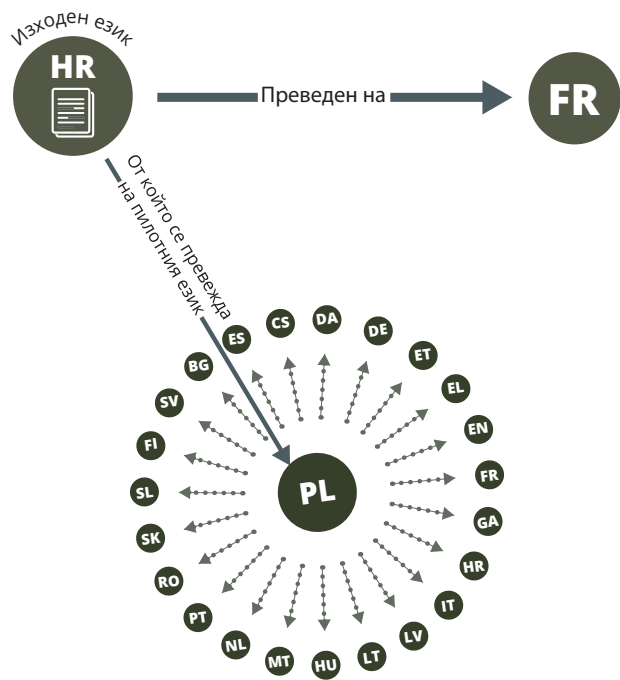
- културните или езиковите отношения между държавите членки (стари и нови). Така съществуването на словенскоезично малцинство в Италия позволи да се предвиди възможността да се намерят външни сътрудници, които могат да превеждат на италиански език.

Предвид добавянето на няколко официални езика след 2004 г. (български, ирландски, хърватски и румънски език), от една страна, и създаването с Договора от Лисабон на шеста постоянна длъжност на генерален адвокат, запазена за Полша, бе решено полският език да бъде добавен като пети пилотен език от 1 октомври 2019 г. Оттогава насам полският език е пилотен за преводите от чешки, хърватски и словашки език. Предимството е двойно:

- полският постоянен генерален адвокат може, ако желае, да съставя своите заключения на майчиния си език, без това да изисква допълнително време за превод,
- по този начин всеки от другите отдели по пилотни езици е освободен от отговорността да превежда от един непилотен език (немският езиков отдел е освободен от преводи от полски език; английският — от преводи от чешки език, италианският — от преводи от словашки език, а испанският — от преводи от хърватски език).

Това развитие, разбира се, изискваше значителна дейност по провеждане на обучения, тъй като полският езиков отдел трябваше да се научи да покрива езиците, от които занапред щеше да превежда в качеството си на пилотен език, а всички останали отдели трябваше да овладеят полски език. Това развитие е придружено от езиково обучение, включително езикови престои в чужбина, и организиране на многобройни семинари и ателиета за обсъждане на правни текстове.

Превод чрез пилотен език

Езици, от които се превежда на пилотния език

BG, ET, FI, NL	→	DE	} Пилотен език
DA, LT, MT, SV, GA	→	EN	
EL, RO, SL	→	IT	
HU, LV, PT	→	ES	
CS, HR, SK	→	PL	

3.6.3 - Език за косвен устен превод и език за обратен устен превод

В съдебното заседание заключителната част на заключението, съставено на избран от генералния адвокат език, се представя на френски език и на езика на производството, докато диспозитивът на съдебните решения се представя само на френски език от устните преводачи. На практика става въпрос по-скоро за „прочитане“, отколкото за устен превод, тъй като по правило документите вече съществуват на съответните езици.

За разлика от това, що се отнася до устните състезания, както беше споменато по-горе, във всички съдебни заседания се осигурява устен превод на френски език, както и на други езици, при необходимост. В заседанието за изслушване на устните състезания може да се окаже необходим устен превод на някоя от 552-те езикови комбинации. Със 70 устни преводачи и въпреки подкрепата на значителен брой сътрудници на свободна практика е нереалистично да се очаква, че може да бъде покрита пряко всяка от тези езикови комбинации. Както и при писмения превод, работата трябваше да се организира по такъв начин, че все пак устният превод да се осигури при всички положения, дори и за по-рядко срещаните комбинации. Бяха въведени две основни стратегии.

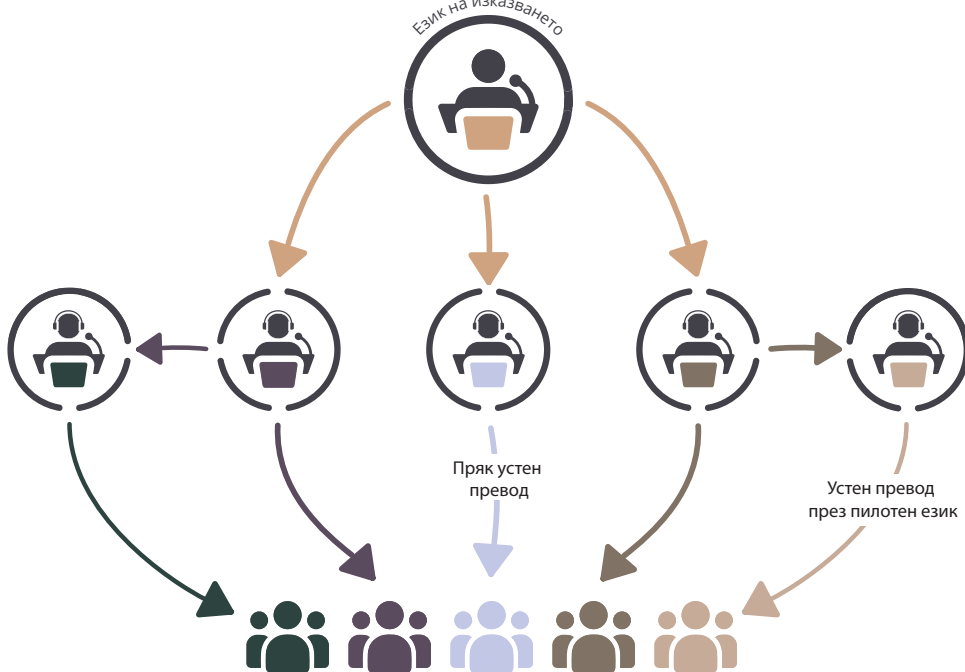
Първата е да се възложи на устен преводач, който всъщност владее изходния език, да извърши устен превод на целевия език. По принцип всеки устен преводач работи само на майчиния си език. Някои устни преводачи обаче са овладели друг език до такава степен, че могат да превеждат на него като на активен език, сякаш е техен майчин: например чешки устен преводач, който превежда от чешки на английски език. Това се нарича „обратен“ превод.

Втората стратегия е кабините да работят чрез „междинен“ език. В такива случаи устните преводачи в някои кабинни не превеждат пряко от езика на изказващото се лице, а от превода, осигурен от колега от друга езикова кабина, от който може да превежда пряко на своя език. Например ако устен преводач на италиански език може да превежда пряко от чешки език, другите кабинни могат да слушат превода на италиански език и от своя страна да превеждат на собствения си език.

Тези две стратегии — обратен устен превод и косвен устен превод — могат да се съчетават. Ако възпроизведем вече дадените примери, можем да си представим лице, изказващо се на чешки език, превеждано чрез обратен превод от сънародник на английски език, от една страна, и от италиански преводач, от друга страна, като

в зависимост от езиковото си покритие и наличност останалите кабинни работят на принципа на косвен превод или от италианския превод, или от английския обратен превод. Това очевидно не е нещо, което може да се импровизира, и е необходимо внимателно предварително планиране, както за да се гарантира по подходящ начин разпределението на кабините, така и за да може всеки преводач да знае точно каква ще бъде неговата роля, включително до каква степен другите кабинни ще осигурят косвен превод въз основа на извършвания от него превод.

Пряк устен превод или устен превод през пилотен език

Гъвкавостта на устния превод за участниците в съдебните заседания за изслушване на устните състезания

При една пълна многоезична система за устен превод могат да се използват всички официални езици и се осигурява устен превод на всеки от тях: това се нарича симетричен режим, който в случая с 24-те официални езика представлява общо 552 езикови комбинации. На практика рядко има нужда от такова пълно езиково покритие, с изключение на някои производства, като например производства за даване на становище по смисъла на член 218, параграф 11 от ДФЕС, при които се осигурява устен превод на всички езици.

На практика услугата за устен превод се предоставя чрез система „по избор“. Всеки член на съда и всяка страна се изразява на избрания от тях език и изявленията им се превеждат на езика на всеки от останалите участници в съдебното заседание. Тази система може да се променя в зависимост от действителните нужди: някои участници в съдебното заседание могат да пожелаят да се изразяват на майчиния си език, но да приемат да слушат оригинала или устния превод на друг език; в други случаи те могат да приемат да говорят и слушат на чужд език. Това е така нареченият асиметричен режим. Подобна гъвкавост намалява броя на езиците, за които е необходим устен превод.

Така по време на съдебните заседания за изслушване на устните състезания членовете на юрисдикциите невинаги изразяват желание да получат възможност да следят дебатите и да се изразяват на майчиния си език, въпреки че имат правото и материалната възможност за това. Всички съдии и генерални адвокати владеят няколко езика, включително френски език, и при необходимост приемат да ползват езици, които са общи или разбираеми за останалите членове и участници в съдебното заседание или за значителна част от тях. Службата за устни преводи се свързва с всеки нов член веднага след встъпването му в длъжност, за да установи кои езици би могъл да използва, как и при какви обстоятелства би приел да прибегне до тях. Впоследствие отдел „Съдебни заседания и ресурси“ на службата за устни преводи планира много внимателно всяко определяне на устни преводачи за съдебните заседания.

Обратно, случва се някои страни или техните представители по изключение да поискат и да получат разрешение да пледират на език, различен от езика на производството. Тази възможност се допуска само по преюдициални производства⁷⁵.

75| Вж. точки 62—64 от Практически указания към страните относно делата пред Съда (ОВ L1 42, 2020 г., стр. 1).

3.6.4 - Икономииите по отношение на писмените преводи

Дейностите по писмен и устен превод представляват значителен разход (*вж. глава 5*). Въпреки това изобщо не е необходимо да се прави точна оценка на тези разходи, за да се вземат мерки за разумно адаптиране към многоезичието, което да позволи ограничаване на финансовата тежест върху бюджета на Съюза.

Първата разумна мярка беше Съдът още през 1952 г. да избере език на разискванията. Този избор позволи да се избегне писмения превод на всички официални езици на документи по делата, които, с изключение най-вече на актовете за преюдициално запитване, не се връчват на държавите членки, нито се публикуват или разпространяват по друг начин. Вследствие на този избор не се изисква устен превод на многобройните заседания на съставите на съдиите, като по този начин се укрепва тайната на разискванията. В замяна на тази много съществена икономия⁷⁶, всеки член на съда трябва да може да работи, както устно, така и писмено, на избрания общ език, известен като език на разискванията.

С добавянето на нови езици и успоредно с нарастването на броя и сложността на делата, се увеличи обемът на страниците за превод. Институцията почувства необходимостта и се възползва от възможността да намали ресурсите за писмен превод, без да накърнява правата на страните по делата, нито по същество или многоезичната достъпност на съдебната си практика.

Някои от тези начини за намаляване на разходите са се развили прагматично, например практиката на службата за писмени преводи да не превежда някои части от актовете за преюдициално запитване, които заменя с обозначението „[...]“ или друго равнозначно на него обозначение, придружено от кратко указание за естеството на пропуснатия текст, например някои съображения, включени в акт за преюдициално запитване, които се отнасят до въпроси за допустимост по националното право, без да са свързани със самото преюдициално запитване. Такъв е и случаят с решението да не се извършва систематичен превод на обемни приложения към писмени изявления, а това да се прави само ако и доколкото продължава да е налице необходимост от превод въпреки изготвянето на невронен превод и консултацията с юрист-лингвист, който владее изходния език. Изборът за писмен превод чрез пилотен език (*вж. точка 3.6.2*) в редица езикови комбинации

76| Тази икономия представлява около 2 000 000 страници за превод годишно.

също води до икономии по отношение както на обучението, така и на броя на длъжностните лица. Другите икономии обаче са резултат от официални решения на институцията, които са също толкова добре обмислени.

Например още през 1994 г. беше решено докладите за съдебните заседания да не се публикуват в *Сборника*, което даде възможност те да бъдат превеждани само на езика на производството за целите на връчването им на страните. Всъщност самите съдебни актове описват в достатъчна степен контекста и доводите на страните, без да е действително необходимо те да се публикуват изцяло чрез докладите за съдебните заседания.

От 2004 г. насам с подкрепата на съдилищата постепенно се прилагат и други смели мерки за намаляване на разходите. Нуждите на Институцията от писмени преводи бяха ограничени и стабилизирани от няколко години насам благодарение на приемането от Съда на различни организационни мерки, които имат пряко въздействие върху тези нужди.

Най-напред става въпрос за въвеждането на избирателно публикуване на съдебната практика за Съда през 2004 г. и за Общия съд — през 2005 г. Беше необходимо занапред да се публикуват в *Сборника* и следователно да се превеждат на всички езици не всички съдебни актове на юрисдикциите без изключение, а само тези, чийто правен обхват напълно оправдава публикуването. През 2011 г. тази практика бе разширена и засилена, като едновременно с това бе въведена възможността за публикуване на откъси от някои съдебни актове на Общия съд. Понастоящем практиката на Съда е да не публикува съдебните актове на състави от трима или от петима съдии, които се произнасят в преки производства и в производства по обжалване пред него, освен ако тези съдебни актове не са предшествани от заключения. В Общия съд, освен ако съставът не реши друго, съдебните актове на големия състав и на съставите от петима съдии се публикуват в *Сборника*. Решението за публикуване на решенията на съставите от трима съдии се взема за всеки отделен случай от съдебния състав. Що се отнася до решенията на Общия съд в състав от един съдия и съдебните определения, те не се публикуват в *Сборника*, освен ако не бъде решено друго. През 2020 г. икономията по отношение на писмените преводи, постигната благодарение на избирателното публикуване на съдебни актове, надхвърли 494 000 страници през 2021 г. и 375 000 страници през 2022 г.

Също през 2004 г. Процедурният правилник на Съда бе изменен, за да се даде възможност за обобщаване на особено дълги актове за преюдициално запитване⁷⁷. В съчетание с посочената по-горе практика на *пропускане на част от текста* („*Omissis*“), изготвянето на резюмета доведе до икономии на повече от 153 000 страници превод през 2022 г.

През 2011 г. бяха предприети много важни мерки за икономии по отношение на писмения превод. Вече беше споменато за разширяването на обхвата на избирателното публикуване и публикуването чрез откъси. Същевременно обаче Институцията реши да очертае рамките на обема на заключенията на генералните адвокати, като се стреми да намали средния им обем до 40 страници, освен в случаите, когато тези заключения са представени в производство по обжалване пред Съда. Тъй като заключенията се превеждат на всички официални езици, тази допълнителна мярка позволи да се намали значително обемът на писмения превода.

Освен това Съдът преустанови изготвянето на доклади за съдебни заседания при изменението на неговия процедурен правилник през 2012 г., а Общият съд реши да намали обема на докладите си, което доведе до намаляване на броя на страниците за превод през 2022 г., равняващо се на повече от 10 000 страници.

В практическите указания към страните юрисдикциите въведоха и принципни ограничения относно обема на писмените изявления. Например в контекста на писмената фаза на производството по преюдициални запитвания писмените становища обикновено са ограничени до 20 страници. Що се отнася до встъпването в преки производства и в производства по обжалване пред Съда, изявленията за встъпване трябва да бъдат по-кратки от писменото изявление на подкрепяната страна и не трябва да надвишават десет страници⁷⁸. Общият съд предвижда

77| Член 98, параграф 1 от Процедурния правилник на Съда. На практика службата за писмени преводи се стреми, доколкото е възможно, да изготвя резюмета на преюдициалните запитвания от 15 или повече страници.

78| Практически указания към страните относно делата пред Съда (ОВ L 42, 2020 г., стр. 1).

и максимален обем в зависимост от вида на писменото изявление и съответното производство⁷⁹.

Постепенно бяха приложени и други мерки за икономии. Въведеният през 2019 г. механизъм за предварително допускане на обжалване позволи през 2022 г. да се избегне разглеждането на 39 жалби. Въпреки че молбата за допускане на обжалване и определението, с което Съдът се произнася по нея, се превеждат съответно на френски език и на езика на производството, чистата икономия в резултат от липсата на превод на документите по делата и на съдебните актове при отхвърляне на жалбите се оценява на повече от 22 000 страници. От друга страна, кабинетът на председателя на Съда, секретариатът му, ДИД и ГДМ засилиха сътрудничеството си с цел бързото установяване на преюдициалните запитвания, по които производствата могат да бъдат приключени бързо с мотивирано определение по смисъла на член 53, параграф 2 от Процедурния правилник (явна недопустимост) или на член 99 от него (идентичен въпрос или такъв, чийто отговор се налага недвусмислено от съдебната практика), които позволява да се избегнат съответните преводи на езици, различни от френски. Това засилено сътрудничество спомага за доброто управление и за овладяване на натовареността на работата на ГДМ, въпреки че е трудно да се даде цифрово изражение на постигнатата икономия.

Не е възможно да бъдем изчерпателни, без да споменем значителните икономии, произтичащи от прилагането на модерни и ефективни методи на работа (*вж. точка 4.3*), като например обучение и терминология, които позволяват на юрист-лингвиста да стигне по-бързо до правилните изводи, възлагане на външни изпълнители, което често осигурява преводи на добра цена, дори те да се нуждаят от допълнителна редакция, или информационните технологии, и по-специално инструментите за превод, които помагат да се спести значително време.

Приети от юрисдикциите в труден бюджетен контекст, белязан от съкращаване на вътрешните ресурси на езиковите служби, и по-специално на службата за писмени

79| Точка 105 от Практически разпоредби по прилагане на процедурния правилник на Общия съд (ОВ L 152, 2015 г., стр. 1), с изменения от 13 юли 2016 г. (ОВ L 217, 2016 г., стр. 78) и от 17 октомври 2018 г. (ОВ L 294, 2018 г., стр. 23, поправка ОВ L 296, 2018 г., стр. 40).

преводи⁸⁰, тези мерки са абсолютно необходими за постигането на трите основни цели на дирекциите за писмени правни преводи: да съпътстват производствата, без да ги забавят, да осигуряват бързото разпространяване и публикуване на съдебната практика и да поддържат високото качество на услугите.

3.6.5 - Делът на многоезичието в продължителността на производствата

Чували сме понякога да се каза, че процесът на писмен превод натежава значително върху продължителността на производствата пред Съда и Общия съд. Така ли е в действителност? На пръв поглед това твърдение изглежда правдоподобно, тъй като предизвикателството да се осигурят текстовете на всички необходими за производството езици изглежда голямо. И все пак посоченото твърдение не се потвърждава при анализ. Всъщност, за да се изчисли с колко време се удължава производството вследствие само на процеса на писмен превод, следва да се извади времето, посветено на всички задължителни фази на производството, които се провеждат успоредно с процеса на превод.

Писмената фаза на производството

Веднага след като в едно от двете съдилища бъде подаден иск или жалба в рамките на пряко производство или на производство по обжалване пред Съда, започва процесът на писмен превод. Исковата молба или жалбата се връчва на страните едновременно с предаването ѝ на службата за писмени преводи, като от съобщаването започва да тече процесуалният срок за подаване на писмена защита или писмен отговор; след това, когато е уместно, се прилагат нови срокове за подаване на евентуални реплики и дублики. През цялото това време процесът на превод напредва с бързи темпове. Поради това при преките производства и обжалването пред Съда влиянието на писмения превод на документите по делото върху процесуалното време се ограничава до времето, което протича между представянето на последното писмено изявление, с което приключва писмената фаза на производството, и осигуряването на неговия превод на френски език, тъй

80| Между 2012 г. и 2021 г., като се изключат длъжностите в отделите за писмени преводи на хърватски и ирландски език, чийто език трябваше да бъде покрит наново, службата за писмени преводи загуби 71 бюджетни позиции, а службата за устни преводи — 4. При все това натовареността на работата, която е извън контрола на Институцията, непрекъснато се увеличава.

като от този момент съдията докладчик разполага с пълната преписка, по която може да работи, тъй като е запознат изцяло с писмените доводи на страните. Някои с право ще отбележат, че работата по делото може да започне още преди да е налице текстът на последното писмено изявление на езика на разискванията⁸¹, но не при най-добрите условия.

Същото се отнася и за преюдициалните производства, с уговорката, че преюдициалното запитване трябва да бъде връчено не само на страните, но и на държавите членки на техния език (обичайният срок за превод е 20 работни дни), а сроковете за представяне на писмени становища естествено започват да текат едва от датата на връчването. Само при преюдициалните запитвания това време се добавя към времето, необходимо за превод на последното писмено изявление.

Устната фаза на производството

В допълнение към това време за управление на многоезичието в писмената фаза се добавя:

- за Общия съд — времето за писмен превод на езика на производството на доклада за съдебното заседание, който се изготвя на езика на разискванията (Съдът вече не изготвя доклади за заседанията). Трябва да се отбележи, че времето за писмен превод на доклада за съдебното заседание не е единственият фактор при насрочването на датата на заседанието, тъй като трябва да се вземе предвид не само разумното време за подготовка на страните след връчването на доклада, но и например наличието на свободни съдебни зали и желаната конфигурация за устен превод. Досега винаги е било възможно да се осигури устен превод за насрочените съдебни заседания, дори това да е означавало да се използват услугите външни доставчици, и нито едно съдебно заседание не е било отлагано заради устния превод,

81 | Предоставянето на невронен машинен превод на по-ранен етап вече би позволило да се прецени по-добре сложността на делото, да се предприемат някои проучвания и дори да се предприемат процесуално-организационни действия, като например решението то да се сведе само до една размяна на писмени изявления.

- за делата, по които се представят заключения пред Съда — времето, необходимо за превеждане на езика на разискванията на заключенията на генералните адвокати, които не са изготвени на този език.

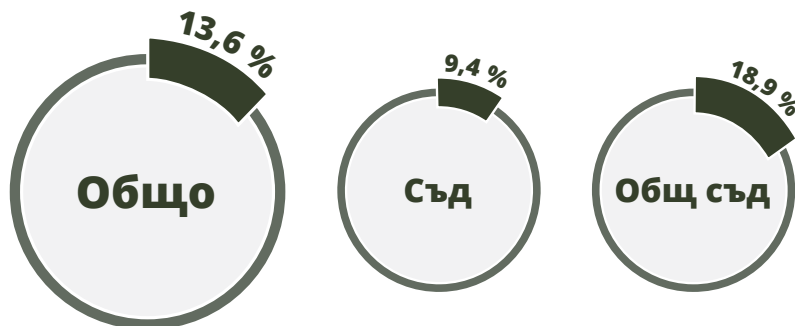
Що се отнася до самото съдебно заседание за изслушване на устните състезания, тъй като устният превод е симултанен, той, естествено, не оказва влияние върху продължителността на производството.

Фазата на разискванията

Накрая, трябва да се вземе предвид времето, необходимо за писмен превод на самия съдебен акт на езика на производството. Процесът на превод обаче започва още преди окончателното изготвяне на проекта на съдебния акт, който е съставен на френски език: всъщност в различна степен пред Съда и Общия съд проектите за решения се ползват от участието на звеното за прочит на решенията, което осигурява, от една страна, препроцит на проекта от френскоговорещи юристи, които се стремят да подобрят (и уеднаквят) езиковия и правния изказ, и от друга страна, типографската корекция на тези проекти на съдебни актове. От времето, необходимо единствено поради процеса на писмен превод, логично трябва да се приспадне времето, необходимо за окончателното изготвяне на „оригиналния“ текст. Понякога тези дейности приключват окончателно дори след края на срока за изготвяне на писмения превод, което предполага автоматично удължаване на крайния срок за превод.

Изготвеният от двата секретариата подробен анализ на всички задачи и процеси, свързани с обявяването на съдебно решение или подписването на определение, показва, че през 2022 г. времето, обхванато единствено от процеса на писмен превод, съответства на 13,6 % от общата продължителност на производството⁸².

Дял на писмения превод в продължителността на производствата

Това е истинската времева тежест на многоезичието на производствата пред двете юрисдикции на Съюза. Тя е много по-различна от някои по-слабо подкрепени с данни стойности, които се представят в пресата или от политиците.

82| 9,4 % за Съда. За Общия съд това число нарасна от 14,1 % през 2021 г. на 18,9 % през 2022 г., тъй като повече дела бяха решени без провеждане на съдебно заседание, с което се намали общата продължителност на производствата.

4. - Писмени и устни преводи: стратегии, методи и инструменти

Както юрист-лингвистите, така и устните преводачи продължават да предоставят по същество същите услуги, които винаги са предоставяли: писмени правни преводи и устни преводи. Разбира се, понастоящем те изпълняват и много други задачи — от изготвянето на резюмета на преюдициални запитвания до обучение и представяне на службата. Въпреки това същността на дейността им остава непроменена.

За да се гарантира, че тези основни задачи се изпълняват на много високо равнище на качество, юрист-лингвистите и устните преводачи използват специфични методи и стратегии, т.е. разумно управление, както индивидуално, така и колективно, на предизвикателствата, присъщи на многоезичието на Съда.

Освен това те все по-често се подпомагат от инструменти на информационните технологии, които трябва да бъдат овладени, за да може техният принос да се включи без загуба на качество, особено по отношение на точността и надеждността.

4.1 - Писменият правен превод

Юрист-лингвистът е в основата на дейността по писмен превод. Той изпълнява сложна техническа задача, подчинена на задължителни срокове, а и на чести непредвидени обстоятелства. Неговата дейност е брънка от една полезна производствена верига, резултат от колективното и индивидуалното управление на задачите на писмения превод, което му позволява да се справи с това ежедневно предизвикателство: да се съчетават много високо равнище на качество и ефективност със спазване на крайните срокове.

Всъщност на всяка преводаческа задача съответства истинска хореография на ефективността, неразделна част от предварителната организационна и техническа подготовка на работата нагоре по веригата, осигурена от отделите с общи функции и ръководството.

Тази организационна подготовка е част от тактика, която изисква на равнището на съответния езиков отдел внимателно управление на капацитета и потребностите,

налагащо управленска преценка, която сама по себе си е част от стратегията за управление на ресурсите и качеството, приета на равнището на генералната дирекция.

Така, преди да възложи превод на юрист-лингвист, началникът на всеки отдел за писмени преводи или негов заместник прави избор въз основа на наличната информация от секретарите и кабинетите на членовете на съда, систематизирана от отделите с общи функции, и по-специално от централното планиране (отдел „Планиране и външни преводи“), което въвежда всички тези елементи в базата данни за наблюдение на преводите.

Първо, още от получаването на даден документ възниква въпросът колко време ще отнеме преводът му. Документите със задължителен краен срок се възлагат незабавно на юрист-лингвист или, ако не са поверителни, на сътрудник на свободна практика. Някои текстове не могат да бъдат възложени веднага поради ограничен капацитет, както по принцип, така и за съответния *изходен език*. Тогава тези текстове влизат в списъка с чакащи документи и биват обработени при първа възможност. При такива обстоятелства изборът на текстове, които да се поставят в положение на „чакащи“, зависи от тяхната относителна важност. Например решенията и заключенията по дела, по които езикът на производството е езикът на съответния езиков отдел, винаги имат предимство. Следват делата, разпределени на по-широки съдебни състави, като се започне от големия състав на Съда, както и делата, които са от особен интерес за държава членка на съответния език, което се установява например от встъпване по делото, представяне на становища или просто от отразяването му в националните медии.

Същевременно възниква и друг въпрос: този за ресурсите за писмен превод, които трябва да бъдат посветени на документа. Това се отнася на първо място до избора на лицето, на което да бъде възложен преводът: юрист-лингвист с голям опит, юрист-лингвист или сътрудник на свободна практика, специализиран в определена област, юрист-лингвист, който е в процес на обучение, и т.н. Несъмнено всеки отдел насърчава самостоятелността на юрист-лингвистите и сътрудниците на свободна практика. Въпреки това контролът на качеството често е необходим за най-важните, трудни или чувствителни документи, особено когато езикът на производството по съответното дело е езикът на езиковия отдел. Този контрол се осъществява най-често под формата на редакция или препрочит от колега или дори от самия началник на отдела, който поддържа цялостното равнище на качество на всеки юрист-лингвист и на отдела като цяло. Разбира се, началникът

на отдела не може да препрочита всичко: той е преди всичко ръководител и като такъв отговаря за цялостното качество и за оценката на всеки колега.

Второ, на равнището на юрист-лингвиста, който осъществява централния етап на процеса и на когото е възложена задача за писмен превод, стратегията се отнася до организацията на личната работа в съответствие с изискванията и работните му възможности. Всеки юрист-лингвист управлява съвкупност от преводи, като следи за спазването на всички срокове, въпреки непредвидените обстоятелства. Индивидуалните приоритети постоянно се променят в зависимост от трудността на всеки текст, езика, дължината му, времето, което трябва да се отдели за задачата, и крайните срокове. Освен това към съвкупност от преводи на юрист-лингвиста по всяко време могат да се добавят текстове и той трябва да ги включи в индивидуалното управление на задачите си. Въпреки че колективното управление на равнището на отдела позволява да се уравни до известна степен разпределянето на дълги текстове (заклучения, съдебни решения, становища и т.н.) между юрист-лингвистите, то не може да ги предпази от непредвидени обстоятелства, които налагат такива промени.

Основните причини за промяна на индивидуалното управление на задачите на юрист-лингвистите са:

- преюдициалните запитвания, които трябва да се обработят предварително, да им се изготви резюме или да се преведат от друг език. Понякога тези запитвания се придружават и от искане за провеждане бързо производство или на спешно преюдициално производство,
- различни степени на спешност: определения, въпроси към страните и отговори, спешни документи от административно естество и др.,
- измененията, направени от автора на текста в хода на писмения превод. Тези изменения са нормални и се дължат по-специално на въпроси или забележки от страна на юрист-лингвистите, но техният брой и обхват понякога изискват сериозни и често спешни промени,
- откриването в хода на писмения превод на даден текст на по-висока степен на сложност от очакваното ,
- внезапно заболяване или отсъствие на колега, от когото трябва да се поемат определени задачи,
- дължаща се на други причини несигурност по отношение на обхвата на предвидените задачи. Понякога обемът на едно съдебно решение е много по-голям от обявения брой страници или то трябва да бъде произнесено едновременно с друго решение, за което първоначално не е бил определен същият срок и което внезапно става спешно. Случва се също например от службата за писмени преводи да бъде поискано да спази, доколкото е възможно, еднакъв срок за всички отговори на въпросите, поставени по дело, независимо от езика на тези отговори и въпреки че никой все още не знае техния брой или обема им.

Известен допълнителен поток от непредвидена работа е съвсем нормален и е част от доброто и гъвкаво управление на институцията. Тя обаче също така е наясно, че тези непредвидени задачи трябва да се избягват, доколкото е възможно, тъй като те намаляват производителността на юрист-лингвистите. Те ги принуждават да изоставят текущия превод и да затворят всички работни прозорци, за да поемат спешната задача. Едва след като спешната задача е изпълнена, юрист-лингвистът може да отвори отново изоставения превод и всички файлове с документи, да си припомни превеждания текст и да наново да съсредоточи вниманието си върху него. Понякога спешните задачи налагат да се отложат с натрупване по-малко спешните крайни срокове в полза на спешните текстове, особено във френскоезичния отдел, който е особено изложен на спешни случаи.

4.1.1 - Юрист-лингвистът в процеса на писмения си превод

Преди да започне писмения си превод *stricto sensu*, от основно значение е юрист-лингвистът да установи и да си набави всички относими документи за справка. Всъщност писменият правен превод, особено в Съда, не е свободен превод: нормативните актове, съдебната практика или документите по делото, които се цитират пряко или непряко, трябва да бъдат възпроизведени стриктно. Същото важи и за използваната терминология: при избора на терминология трябва да се отчитат едновременно изходният текст и предишните преводи на срещаните термини, а също и да се направи справка с терминологичните бази, изградени през годините от поколения писмени преводачи и юрист-лингвисти.

Документите за справка са главно:

- документи по делото, подадени по същото дело или по съединено или свързано дело,
- нормативните актове на правото на Съюза, цитирани по делото или по друг начин относими към него,
- практиката на Съда и на Общия съд, цитирана по делото или по друг начин относима към него,
- евентуалните свързани с делото национални законови или подзаконови актове и национална съдебна практика (те са налице на националния език, но понякога и на други езици),
- относими делото международни договори, ако има такива,
- относимата терминология.

Щом юрист-лингвистът си набави документите за справка, той следва да ги използва. Става въпрос за проучване на събраните документи в съответните им части, за да се постигне добро разбиране на правния контекст на делото и да се определи относимата лексика.

Понастоящем тези действия се улесняват значително от съчетание на компютърни и методологически инструменти, по-специално относно документацията и терминологията.

Компютърните инструменти, присъщи на дейността по писмен превод, ще бъдат разгледани в контекста на самия писмен правен превод; терминологията също ще бъде разгледана по-долу, но в общия контекст на писмения правен превод и устния превод, тъй като и двата вида превод зависят от надлежната терминология (*вж. точка 4.3*).

15-те златни правила на юрист-лингвиста

в процеса на превод

1. Да има предвид, че участва в съдебната дейност.
2. Да взема всички необходими мерки, за да запази поверителността.
3. Да разглежда всеки превод като проект (индивидуален и колективен), който изисква преди всичко добра лична организация.
4. Да подбере стратегията за превод в зависимост от вида на документа и от това за кого е предназначен преводът.
5. Да постави текста в неговия контекст:
 - област на правото/съответна правна система (съответни правни системи),
 - вече преведени текстове (сходни или свързани дела),
 - документите по самото дело.
6. Да разбира, преди да превежда, въпреки правните и езикови привидни сходства, като вземе предвид особеностите на съответните правни системи.
7. Да извърши проучвания и да осъществи необходимите контакти.
8. Да познава и използва инструментите за подпомагане на превода.
9. Да се съобрази с вече преведени текстове: законодателство, съдебна практика, терминология и фразеология.
10. Да може да обоснове избора на терминология.
11. Да осигури терминологична и езикова съгласуваност в целия превод.
12. Да съобщава за всякакви трудности незабавно, без да чака завършването на превода.
13. Да прилага съгласуваните практики на отдела.
14. Винаги да проверява готовия превод с критичен поглед, логика и здрав разум.
15. Да спазва сроковете.

- positive
 - negative
 - zero
 - positive
 - negative
 - zero

[illegible][illegible]

4.1.2 - Особеностите на писмения правен превод в Съда

Предизвикателствата пред писмения правен превод са най-напред предизвикателствата пред писмения превод като цяло. Преди всичко юрист-лингвистът трябва да разбере текста, неговите правни съображения, термини и синтаксис. Правният характер на превода обаче изисква от юрист-лингвиста и да сравни съответните правни системи. Трябва да се установят свързаните понятия, привидните сходства, да се претеглят разликите между понятията от различни правни системи и да се направи избор на терминология, като се вземат предвид евентуални предишни преводи.

Трудностите, с които юрист-лингвистът може да се сблъска, са свързани най-напред с познаването на изходната правна система (освен езика), с яснотата и редакционното качество на документа, който трябва да бъде преведен, както и с неговия обем с оглед на определения краен срок. Възникват и пречки, свързани с двусмисленост на езика, многозначност, синоними, необичайни термини или новосъздадена терминология.

Контекстът на правния писмен превод поставя редица ограничения пред юрист-лингвиста. Всъщност текстовете, които той трябва да преведе, се отнасят до тълкуването на вече приети нормативни актове или съществуваща съдебна практика. В текста за превод тези актове се цитират или пряко, в кавички, или непряко, т.е. чрез цитиране на откъси, които не са обозначени с кавички, или разпръснато, чрез използване на определена фразеология и терминология, произхождаща от въпросните актове. Ако текстът на тези документи е наличен на целевия език, юрист-лингвистът трябва да се съобразява стриктно с неговото съдържание. Той се отклонява от него само по основателни причини, които може да документира и които в някои случаи ще представи на читателя или в случай на публикувани документи, като включи в пряк цитат алтернативен текст, посочен в квадратни скоби⁸³, или в случай на писмени изявления, които трябва да бъдат преведени на езика на разискванията, като добави обяснителна бележка под линия на вниманието на генералния адвокат и на съдебния състав. Той взема предвид също фразеологията и терминологията, използвани в неговия езиков

83| Това се налага, когато текстът на съответния език на цитирания акт е достатъчно добро качество или дори е погрешен.

отдел и в Съда като цяло, които в повечето случаи са в съответствие с тези на нормативните актове. Ако това не е така, той трябва да прибегне до консултации.

Колкото по-конкретен и универсален е предметът на превода, толкова повече може да се очаква близка равнозначност от един език на друг. Колкото по-абстрактно и специфично за дадена култура е понятието, толкова по-често възниква въпросът за равнозначността и дори може да се установи пълна липса на равнозначност. Така например манганът си остава манган. Ако съществува дума за него на другия език, обикновено е налице абсолютна равнозначност и всичко, което се открие във връзка с мангана, ще се отнася за него като концепция по един и същ начин на всички езици. Напротив, бракът е понятие, което е дълбоко свързано с културата, и използваният за него термин ще обозначава реалност, която е толкова различна на различните езици, че равнозначността може да бъде само приблизителна, дори понятието да се разбира от всички като един вид платонова идея.

Впрочем писменият правен превод е в тясна връзка с културата, тъй като правото е неразривно свързано с нея и дори предизвиква културния феномен, в който се вписва. Поради това писменият правен превод представлява особено сериозно предизвикателство. Терминологичните (и семантичните) трудности са само част от предизвикателството, но са значителни.

4.1.3 - Терминологичното разсъждение в правен контекст

Липсата на действителна равнозначност и припокриването на понятията, възникнали в различни правни системи, оставят своя отпечатък върху правната терминология.

Близи по морфологията си термини в два различни езика могат да означават близки, но различни понятия, което може да доведе до известно объркване. Ето защо е изключена възможността да се разчита само на езиковата форма на термините. Морфологичната идентичност между два езика всъщност може да крие различна денотация. Това е така нареченият „faux-ami”⁸⁴ („фалшив приятел”, привидно сходство).

84| Например изразът „tax evasion” на английски език означава данъчна измама — „fraude fiscale” на френски език, за която се предвижда наказателноправна санкция, докато изразът „évasion fiscale” на френски език (избягване на данъци, „tax avoidance” на английски език) обозначава търсенето, законно или не, на начин за постигане най-ниско данъчно облагане.

Основни понятия като договор или правителство са едновременно универсални по своята абстрактност (техният „генотип“ най-често съответства на основното им определение) и различни по своята конкретна и специфична реалност (техният „фенотип“ се определя от условията и правилата)⁸⁵.

Подобно предизвикателство е това, което Харви нарича „incongruence“ (езиково несъответствие, неуместност)⁸⁶. Два термина, които си съответстват a priori между два езика, всъщност могат да обхващат понятия, които са само частично равнозначни, тъй като реалността, която те предават, се различава в различните езици, а понякога и в рамките на един и същ език. Това обаче не са единствените предизвикателства.

Един и същ термин може да има няколко значения (многозначност, полисемия), напълно различни или характеризиращи се с повече или по-малко важни нюанси. В зависимост от случая тези различни значения или нюанси могат да съответстват на една-единствена равнозначна дума на другия език, особено когато езиците са близки, или, напротив, на няколко различни думи⁸⁷.

Въпреки че синонимията е по-рядко срещана в специализираните области, отколкото в ежедневието, тя може да съществува в правния език. Юрист-лингвистът трябва да може да установи термините, които се отнасят до едно и също понятие в изходния документ. Тези термини могат да бъдат синоними, варианти, термини, принадлежащи към различни регистри или различни източници. За едно и също понятие в различните сектори на законодателството могат да се използват различни термини. Например в португалското право изразът „responsabilidade parental“ все повече заменя израза „poder paternal“. При все това рядко се намират пълни синоними. A fortiori съответствието между синонимите между различни езици съвсем не е сигурно. В целевия език може да има по-малко синоними

85| Вж. Sacco, Rodolfo. *Langue et Droit*, в Sacco, Rodolfo et Castellani, Luca (direction), *Les Multiples langues du droit européen uniforme*. ISAIDAT Torino: Éditions L'Hartmann, Italie, 1999, p. 172.

86| Harvey, Malcolm. *Traduire l'intraduisible — Stratégies d'équivalence dans la traduction juridique* — *Revue de l'Institut des langues et cultures d'Europe, Amérique, Afrique, Asie et Australie (ILCEA)*. No.°3, 2002, 39—49.

87| По географски и исторически причини в някои езици, като немският, френският и полският език, се прави разлика между „Близкия изток“ и „Средния изток“, докато в английския език и двата региона са обхванати от второто от тези понятия — „Middle East“.

от изходния или изобщо да няма, а когато има един или повече, степента на синонимия може да е различна. Ако в изходния текст се разглеждат нюансите между два синонима, тези нюанси невинаги съществуват или не съществуват по същия начин в целевия език. В този случай е необходимо да се осъзнае залогът на дискусиата в рамките на изходния език при липсата на възможност да се предаде на целевия език⁸⁸.

Напротив, вследствие на използването на даден термин в изходния език понякога може да се наложи да се избира между два различни термина в целевия език, всеки от които обозначава малко по-тесни понятия. Без контекст би било невъзможно да се прецени кой от тях да се избере⁸⁹.

Дори когато в две държави се говори един и същ език, един и същ термин може да покрива две близки, но различни понятия. Има толкова „договори“, колкото са и правните системи. Признатите от правото начини за обединяване на лица под формата на „дружества“ или „сдружения“ също са многобройни и много различни в различните правни системи. Възможно е също да се срещнат различни термини за едно и също понятие в няколко правни системи, които имат общ език (понятието „причиняване на смърт по непредпазливост“⁹⁰). Трябва да се отбележи, че обхватът на терминологията, изведена от правото на Съюза, често е съзнателно, за да не кажем изкуствено, разширен. Самостоятелността на правото на Съюза и на неговата терминология могат да обосноват посочената воля за отклоняване от националната терминология.

88| По преюдициално запитване, отправено от нидерландски съд, Съдът се опитва да установи по наказателно дело дали, както твърди подсъдимият, едно теле е вързано само ако е вързано по определен начин, като се позовава на довод, основан на буквално тълкуване на разграничението между „aanbinden“ и „vastbinden“. Съдът постановява, че „вързвам“ означава „вързвам“ (решение от 3 април 2008 г., Endendijk, C-187/07, [EU:C:2008:197](#)). В случая той прилага своите принципи на тълкуване в случай на различия в текстовете на отделните езици.

89| „Отхвърлянето“ на иск или жалба ще бъде преведено на полски език като „odrzuć“ или „oddalić“ в зависимост от това дали става въпрос за недопустимост или за неоснователност.

90| Например „Involuntary culpable homicide“ в шотландската съдебна практика „involuntary homicide“ в малтийското право, „unintentional killing“ в правото на Съюза и накрая „involuntary manslaughter“ в съдебната практика на Ирландия, Англия и Уелс, както и в тази на Съюза. Вж. например решение от 29 март 2017 г., Alcohol Countermeasure Systems (International)/EUIPO — Lion Laboratories (ALCOLOCK), T-638/15, непубликувано, [EU:T:2017:229](#), т. 73).

В обобщение, рядко се случва даден правен термин да е напълно равнозначен на термин в други езици, освен в многоезичните държави.

Белгия, като триезична държава, има дълга традиции в писмения превод, като всеки правен термин трябва да има свой точно равнозначен на него. „Arrêté royal“ („кралски указ“) е „koninklijk besluit“ и всичко, което се отнася до единия, се отнася и до другия термин. Тази равнозначност е ограничена до националната територия: нидерландското понятие „koninklijk besluit“ не е белгийското „koninklijk besluit“, макар да се доближава до него в много голяма степен.

При сравняването на правните системи може да се окаже, че дадено понятие съществува в дадена правна система, без да е обозначено с термин. В този случай юрист-лингвистът трябва да намери езиково решение на проблема. Например понятието, изразено с термина „filiation“ (произход) на френски език, е понятие, което може да се определи като универсално, но в няколко правни системи в Европейския съюз не е възприет точен термин за обозначаването му.

Всички тези предизвикателства се срещат a fortiori, когато двете правни системи са отдалечени една от друга. Най-добрият пример за това е common law, чиито основи се различават от „континенталните“ системи и чиято лексика има едва приблизително съответствие на френски език. Тази различна логика оставя своя отпечатък дори върху правните съображения.

В рамките на common law юристът използва думата „remedy“, за да обозначи както средство за правна защита като процесуално действие, така и резултата от прилагането на това средство, но често и за да обозначи и двете, без да ги разграничава, за което не съществува такъв термин в някои други езици. Няма да е лесно и да се определи дали когато използва понятието „standing“ той има предвид „процесуална легитимация“ или правен интерес, тъй като в неговите съображения двете понятия ще се смесват.

Освен това има понятия от изходния език, които не съществуват в целевия език. Пример за това е „Revision“ в германското право - форма на обжалване по граждански, търговски и наказателни дела, която е обусловена от предварително разрешение от съда. Подобно изискване не е непознато например в Англия, например, но няма равнозначно понятие в някои други процесуални системи. Ако „Revision“ се преведе на френски език като „recours“ (жалба), ще се заличи съществен елемент от това понятие.

4.1.4 - Изборът на стратегия — телеологичен подход

Всички тези предизвикателства се подсилват от развитието на езиците и правото. Възможно е установените в оригиналния текст термини да не са правилни или да са остарели: във Франция например вместо „inculpation“ (повдигане на обвинение) вече се употребява „mise en examen“ (привличане на обвиняем).

Предвид тези предизвикателства принципният въпрос, формулиран от Шлайермахер⁹¹, е кой подход е за предпочитане: „етичният“ подход, който само пренася изходния текст, без да помага на читателя да запълни езиковата, правната и културната празнина между него и автора, или „етноцентричният“ подход, който, напротив, се състои в скъсяване на това разстояние, въпреки опасността преводачът да се отклони от буквата и да засегне пълнотата на изходния текст.

По-голямата част от авторите в доктрината и практикуващите юристи сочат, че подкрепят етичния подход, но на този въпрос не може да се отговори еднозначно. Между етиката и етноцентризма съществува необходимото средно положение и юрист-лингвистът на Съда възприема телеологичен подход, въз основа на това как ще бъде използван неговият превод, за да избере коя част от пътя да поеме в посока към читателя, без никога да прекрачва границата, отвъд която би извършил предателство спрямо автора и би измамил читателя.

Харви разграничава четири техники за справяне с посочените предизвикателства: транскрипция, формална равнозначност, описателен превод и функционална равнозначност⁹².

Транскрипцията се състои в използване на оригиналния термин и евентуално добавяне на кратко обяснение. Вместо „common law“ да се преведе погрешно като „общо право“ възпроизвежда се изразът „common law“, като се уточнява, че става въпрос за англосаксонската правна система, която в голяма степен се основава на съдебни прецеденти.

91 | Schleiermacher, Friedrich. Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens (Abhandlung verlesen am 24. Juni 1813 in der Königl. Akademie der Wissenschaften, Berlin). Hrsg. Elisabeth Edl, Wolfgang Matz, Alexander Verlag, Berlin, 2022

92 | Harvey, Malcolm. *op. cit.*

Формалната равнозначност е буквалният превод. Например „Bundesverfassungsgericht“ се превежда като „Федерален конституционен съд“.

При описателния превод се използва израз като родово понятие или перифраза, което носи опасност от двусмислие. По този начин изразът „prescription extinctive“ (погасителна давност) се превръща в „time-bar“ (изтичане на прекратителен срок), без да се направи разграничение между погасителен срок и преклузивен срок.

Функционалната равнозначност се състои в намиране на референтно понятие в целевия език и правна система, което има сходна функция. Вместо да превеждаме полската дума „Sejm“ (Сейм) като „Диета“ отдаваме предпочитание на „камара на представителите“, тъй като предвид близостта на двете понятия читателят не може да бъде заблуден.

Тези четири стратегии могат да бъдат степенувани, като се започва, както е посочено по-горе, с изходния език (етичен подход), и се завършва с целевия език (етноцентричен подход). Те насочват работата на юрист-лингвиста.

В обобщение, освен в случаите на съответствие между термините и пълното пренасяне от една правна система в друга, юрист-лингвистът, изправен пред посочените трудности, се прилага споменатите по-горе стратегии на транскрипция, формална еквивалентност, описателен превод и функционална еквивалентност.

Юрист-лингвистът трябва да направи избор към момента на превода и да се придържа към него, за да осигури терминологична последователност. По начало избраните от юрист-лингвиста термини спадат към специализираната терминология (правната област) и произхождат от надеждни източници (законодателство или съдебна практика).

Следва да се припомни, че текстовете на Съда пораждаат правни последици. Отговорността на юрист-лингвиста е важна в двояката му мисия да подпомага работата на юрисдикциите и да разпространява съдебната практика на множество езици. Той не трябва да се опитва да поправя или украсява текста, а трябва да разпознава и възпроизвежда неговите нюанси. Той не разполага с голяма свобода. Всеки текст обаче изисква съобразена с него стратегия за превод. Тя трябва да отчита характера на превеждания текст и неговите читатели. Изискването за надеждност на преведения текст е абсолютно и разбирането му трябва да е еднакво на всички езици. Всъщност грешките в превода имат последици, тъй

като читателят реагира на съдебна практика или съдебно решение, с което се е запознал на своя език.

Стратегиите за писмен превод понякога са насочени към изходния език, а понякога — към целевия език. Изборът на стратегия е прагматичен и зависи от целта на превода. Преводачът на правен текст трябва да определи тази цел: дали целта е да се информира читателят, или да се породят правни последици.

В първия случай целта на преводача е да „информира“ читателя за съдържанието на превеждания документ, т.е. да му даде възможност да разбере посланието на автора на изходния текст. Този вид превод се прилага например за подадените пред юрисдикциите на Съюза документи по делата, или за описанието на фактите в заключенията или в съдебните решения по преюдициални производства. Читателят трябва да разбере проблема, съображенията и доводите и следователно да се запознае с всички обстоятелства, свързани с изходния език, необходими за това разбиране, без да се спира прекалено много на разликите или нюансите, които не са от значение. Ако например точната правноорганизационна форма на „дружеството“ няма значение по съществото на случая, преводачът няма да изпитва непременно нужда да пояснява разликите, които могат да съществуват между двата езика, при условие че читателят е в състояние да придобие правилна представа за контекста, в който се вписва преведеният документ.

За разлика от това, когато „преводът“ сам по себе си е източник на правото и следователно поражда правни последици, тъй като езикът, на който е изготвен, е автентичен, „преводачът“ всъщност е „автор“. Той използва референтен оригинал, съставен на даден език, за да се изготви съответстващия му текст на друг език. Този процес е същият като прилагания в многоезични държави като Белгия. Така преводът на един език често води до размисли върху текста, съставен на другия език, и до движение от единия към другия текст и обратно.

Юрист-лингвистът на Съда, който превежда съдебно решение от езика на разискванията на езика на производството, изготвя текста, който е автентичен *inter partes*. Текстовете на всички езици обаче са правопораждащи, по-специално при преюдициалните запитвания, тъй като съдебните актове по преюдициални производства са задължителни *erga omnes*⁹³, включително за всички юрисдикции

93| Вж. за езиковия режим на Съда *Gaudissart*, Marc-André. *op. cit.* (вж. бележка под линия 24).

на Съюза. На практика обаче, въпреки съдебната практика по делото Cilfit, всеки се запознават с тях често само на своя език⁹⁴.

4.1.5 - Диалогът между авторите и преводачите

Авторите на оригинални и автентични текстове могат да използват превантивни техники, за да заобиколят или смекчат трудностите, произтичащи от многоезичието. До известна степен тези техники спестяват на юрист-лингвиста избора на един или друг подход към проблемите на писмения превод и осигуряват еднакво разбиране и тълкуване на текстовете⁹⁵.

Целта на „споразумяването“ е да се идентифицират понятията, чието пренасяне на друг език и в друга система може да доведе до объркване, и да им се даде определение *ab initio* с оглед избягването на тази опасност. Авторът може също така да „заимства“ израз от друг език, за да се позове на понятие от определена правна система. Например в английската версия на членове 18 и 39 от Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право от 1982 г. изрично се говори за „*force majeure*“ (на френски език в текста), като се отхвърля по-ограничителното понятие „*act of God*“⁹⁶.

„Съвместното изготвяне“ се състои в събирането на експерти от всеки език и всяка съответна система, за да се определят опасностите от разминавания и те да се избегнат чрез превантивни разрешения като посочените по-горе. В Съда диалогът между юрист-лингвиста и кабинета на автора, който изготвя заключение или съдебен акт, също отговаря на тази необходимост.

94| За разлика от това, становище на Съда, постановено на основание член 218 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), е автентично на всички официални езици на Съюза към момента на приемането му, както нормативните актове, приети от Европейския парламент, Съвета на Европейския съюз и Европейската комисия. Следователно текстовете на всички езици са правопораждащи, при това създават едно и също право.

95| В това отношение вж. по-специално Pescatore, Pierre. *Vademecum — Recueil de formules et de conseils pratiques à l'usage des rédacteurs*. Éditions Bruylant, в частта относно сътрудничеството със службите за писмени преводи. Вж. също брошурата на Центъра за преводи за органите на Европейския съюз „*Écrire pour être traduit*“ (<https://cdt.europa.eu/fr/news/writing-translation>).

96| Понятието „*act of God*“ се отнася до непредвидими природни събития, които не са причинени от човека, като например природни бедствия; „*force majeure*“ (непреодолима сила) обхваща и обстоятелства, в основата на които е човекът, като военни действия или епидемии.

Накрая, като излага „предписание за тълкуване“ авторът посочва как да се разрешават евентуални неясноти. По този начин Съдът дава самостоятелно тълкуване на понятията на правото на Съюза, което не се влияе от значението на евентуални аналогични понятия в националните правни системи⁹⁷. Той прилага това предписание към първичното и вторичното право, а също и към тълкуването на собствената си съдебна практика.

97| Вж. по-специално решения от 18 януари 1984 г., Екго, 327/82, [EU:C:1984:11](#), точка 11, от 27 януари 2005 г., Junk, C-188/03, [EU:C:2005:59](#), точки 27—30 и от 7 декември 2006 г., SGAE, C 306/05, [EU:C:2006:764](#), точка 31.

Писменият превод на самостоятелни понятия на правото на Съюза

В писмения правен превод предписанието за самостоятелно тълкуване на понятията в правото на Съюза може да се противопостави на систематичното прилагане на сравнителен подход, т.е. на подбора на функционално равностойни понятия между правните системи. Несъмнено този подход, основаващ се на сравнителното право, е подходящ например за превода на преюдициално запитване и последващите го становища, тъй като националното право оставя своя отпечатък върху тези документи. За разлика от това, във фазата на заключението и на съдебното решение, макар този подход да продължава да се използва при описанието на фактите и да отразява направения преди това избор, по-специално в превода на преюдициалното запитване, той се прилага в по-малка степен към мотивите им. Всъщност на този етап е по-подходящ подход, насочен към правото на Съюза — друга правна система, която юрист-лингвистът трябва да владее. Действително, тя се вписва в перспективата на самостоятелното право на Съюза, състоящо се от специфични за него понятия („директен ефект“ „равно третиране“) или създаващо истински неологизми. Тук „неологизмът“ се изразява в създаването на ново понятие, за да се избегне всякакъв риск от объркване, свързан с националните правни култури. По този начин Съдът постепенно възприе израза „директен ефект“ за обозначаване на концепция, характерна за правото на Съюза⁹⁸. Юрист-лингвистът и след него устният преводач се стремят да възпроизведат тези понятия на своя език и, доколкото те не са част от вече установена терминология, да ги предадат с неутрални термини, лишени, доколкото е възможно, от специфично национални конотации.

98| Решение от 5 февруари 1963 г., *van Gend & Loos*, цитирано по-горе, в което Съдът за първи път потвърждава съществуването и обхвата на директния ефект, но тогава използва израза „непосредствена приложимост“.

4.2 - Устен превод в съдебните заседания

4.2.1 - Принципите и методите на устния превод

Симултанният превод може да се определи като непосредствено създаване на една-единствена, окончателна версия на целеви език на изложение, направено един-единствен път на изходен език, без голяма възможност за поправка⁹⁹. С изключение на хипотезата на жестомимичния език, преводачът извършва този незабавен превод устно, т.е. изразява намерението за общуване на изказващото се лице на друг език чрез вербални, вокални и жестомимични средства. Тъй като устният преводач чува изказванията на изходния език без прекъсване, той ги превежда на части, при самото им изразяване, в рамките на кратки отрязъци от време¹⁰⁰.

Подобно на юрист-лингвистите, всички устни преводачи в дирекция „Устни преводи“ са на служба към Съда така и към Общия съд. Всъщност принципът на оптимално използване на ресурсите изисква назначаването на устни преводачи за съдебните заседания за изслушване на устните състезания във всяка от юрисдикциите в зависимост от нуждите на членовете на съдебните състави и на страните. Групите посетители, които присъстват на съдебните заседания за изслушване на устните състезания, също ползват устния превод. Извън съдебните заседания за изслушване на устните състезания устните преводачи подпомагат и определени прояви и протоколни посещения. В Съдът се прилагат два метода на устен превод: симултанен превод и консекутивен превод.

При симултанния превод устните преводачи, разделени по кабинично според езика, на който работят, обикновено превеждат на майчиния си език¹⁰¹, устните изявления, въпросите и отговорите, разменени в съдебната зала от различните участници в съдебното заседание. Във всяка кабина има най-малко двама устни преводачи, тъй като предвид интелектуалното усилие, което изисква устният превод,

99| Pöchhacker, Franz. *Introducing interpreting studies*. Routledge, London, 2004.

100| Salevsky, Heidemarie. „The distinctive nature of interpreting studies“. *Target*, 5(2), 149—167.

101| За някои езикови комбинации Съдът използва т.нар. „обратен“ устен превод, при който устният преводач превежда изявление, направено на майчиния му език на друг език, обикновено френски или английски език (вж. точка 3.6.3).

те трябва да се редуват, например в края на устно изявление или на поредица от въпроси и отговори, за да поддържат еднакво равнище на концентрация и съответно — на качество.

Другият метод на работа, консекутивният превод, се състои в това, че устният преводачът си води бележки по време на речта на изказващото се лице и предава съдържанието ѝ последователно. Тази техника често се използва при протоколни прояви, посещения, откривания на изложби, а в Общия съд — при доброволно уреждане на спорове или двустранно събеседване между съдии и страни извън съдебните заседания.

4.2.2 - Специфичните предизвикателства на симултанния превод в Съда

В международна юрисдикция като Съда конферентните преводачи са изправени пред два вида предизвикателства: предизвикателствата, характерни за правния превод, които вече бяха очертани в тази книга, от една страна, и специфичните предизвикателства, характерни за симултанния превод, от друга.

Симултанният превод е вид превод. Следователно предизвикателствата, пред които са изправени устните преводачи в Съда, на пръв поглед могат да се сравнят с тези, които срещат юрист-лингвистите. В съдебно заседание конферентните преводачи, на които е възложено да превеждат устните състезания и размяната на изявления между страните и членовете на съдебния състав, неизменно трябва да се справят с езиковите и културните трудности, произтичащи от правния превод.

В Съда устните преводачи се опират на разрешенията на проблемите, намерени от юрист-лингвистите, които вече са превели писмените изявления на страните по делото. Макар юрист-лингвистите да превеждат преюдициалните запитвания на всички езици, те превеждат писмените изявления само на езика на производството по делото и на френски език. Устните преводачи обаче работят и за съдиите, генералните адвокати и групите от посетители, т.е. на езици, които не са непременно език на производството или на страните. Ако в писмената фаза на производството не е направен писмен превод на съответния език, устните преводачи трябва да изберат правилните стратегии за превод не само при проучването на преписката по делото, но и в съдебното заседание, дори в самия процес на устен превод.

Освен това в рамките на международни правни системи устните преводачи са изправени пред предизвикателства, специфични за тяхната професия. Всъщност оригиналното устно изявление, което преводачът трябва да разбере и почти едновременно да изрази на друг език, се произнася само веднъж и не се записва. За да може да разбере дадено устно изявление, често направено в бързо темпо, и едновременно с това да го преведе с необходимата точност, устният преводач трябва да полага интензивни и непрекъснати интелектуални усилия, което е свързано с изключително високо когнитивно натоварване.

Моделът на усилието¹⁰² ни позволява да разберем по-добре трудностите и последиците от това когнитивно предизвикателство. Този модел представя управлението на когнитивното натоварване от страна на преводачите като координиране на няколко конкуриращи се когнитивни усилия в рамките на система с ограничен капацитет за обработка. Няколко неавтоматични интелектуални действия предполагат едновременни когнитивни усилия: слушане и анализиране на изходното изявление, съхраняване и извличане на информация в краткосрочната памет, извършване на превод и координиране на разпределението на капацитета за когнитивна обработка между различните усилия. Тъй като всяко усилие изисква капацитет за обработка, който е наличен в ограничени количества, разликата между общия изискван капацитет за обработка (ИКО) за устния превод и общия наличен капацитет за обработка (НКО) води до запазване ($\text{ИКО} \leq \text{НКО}$) или, в случай на насищане на когнитивните способности ($\text{ИКО} > \text{НКО}$), до влошаване на качеството на устния превод. Това влошаване се изразява в грешки в процеса на превод: устният преводач пропуска елементи, повтаря ги излишно, колебае се, изразява се с неестествена интонация...¹⁰³

Колкото по-голямо е когнитивното усилие, изисквано от задачата, толкова по-голям е рискът от когнитивно насищане. Сред рисковите фактори за когнитивно насищане Жил посочва по-специално бързи, наситени или прочетени устни изявления, непознати собствени имена, числа и акроними, необичайни акценти,

102| Gile, Daniel. Basic concepts and models for interpreter and translator training, revised edition. John Benjamins publishing company, 2009.

103| Вж., относно характерната интонация на устните преводачи и нейното въздействие Lenglet, Cédric, Michaux, Christine. „The impact of simultaneous-interpreting prosody on comprehension: An experiment“, Interpreting, 22(1), 1—34.

сложни логически разсъждения, проблеми с предаването на звука, синтактична сложност, лексикални или синтактични различия между изходния и целевия език, монотонност на говорещия и стрес за преводача.

В Съда устните преводачи често се сблъскват с повечето от тези рискови фактори. За да намалят опасността от насищане на когнитивните способности, те обикновено използват специфични стратегии и тактики.

4.2.3 - Стратегиите и тактиките

Стратегиите

Стратегиите са съзнателен избор, направен от устните преводачи преди събрание или съдебно заседание. Те включват по-конкретно анализ на документите от съвещания или на преписката по дело, терминологична подготовка, поддържане на работни езици и редовно опресняване на знанията.

В Съда стратегиите включват внимателна подготовка по всяко дело в рамките на специфично работно време, която представлява основната част от дейността на устните преводачи, поверителен достъп до преписките и до текста на устните изложения, а също и продължаващо обучение както правно, така и езиково.

Калина поставя стратегиите за устен превод в по-широка рамка за осигуряване на качеството¹⁰⁴, обхващаща всички етапи, които предхождат, съпътстват и следват съвещанията и съдебните заседания за изслушване на устните състезания. При това положение стратегиите включват не само индивидуални действия за подготовка и обучение, но и колективни действия за насърчаване на качеството, подкрепяни от службата за устен превод.

Мутилайнен посочва няколко такива стратегии, установени в дирекция „Устни преводи“ на Съда¹⁰⁵: дейности за повишаване на осведомеността на изказващите

104 | Kalina, Sylvia. Quality assurance for interpreting processes. Meta: Translators' Journal, 50(2), 2005, 768—784.

105 | Muttilainen, Marie. „Perroquets savants ou professionnels aguerris? L'importance de la préparation“ — Kilian G. Seeber, 100 Years of Conference Interpreting: A Legacy. Cambridge Scholars Publishing, 2021, p. 190.

се лица относно трудностите при устния превод, справедливо разпределяне на натовареността на работата между устните преводачи, предоставяне на време за възстановяване, осигуряване на ефикасни компютърни инструменти и постоянно обучение.

В обобщение, стратегиите се състоят в предварителната подготовка, извършвана зад кулисите от всеки устен преводач и от служба за устни преводи като организационна единица. Те позволяват да се създадат необходимите условия за намаляване на опасността от когнитивно насищане, а оттук и за постигане на качеството на устния превод, необходимо за правилното функциониране на съдебната дейност.

Тактиките

Докато стратегиите за устен превод се разработват и прилагат „зад кулисите“, тактиките намират своето място „на сцената“, т.е. в кабина — на съдебното заседание или съвещанието.

Всъщност, докато устният преводач превежда, той прилага тактики, т.е. взема решения на момента, за да намали опасността от когнитивно претоварване в случай на трудност. Жил посочва някои от най-често срещаните¹⁰⁶: увеличаване на „промеждутъка“, т.е. по-продължително изслушване за получаване на повече информация преди да започне преводът, извличане на пропуснатата част от сегмент на изложението от контекста или от познанията, перифразирание, буквален превод (калки, заемки, възпроизвеждане на звук), използване на хипероним, консултация с колега от същата cabina или справка в документите от съвещание, разделянето на дълго изречение на повече по-кратки изречения, предвиждане на съдържанието на изходния език и използване на обтекаеми или общи изрази, които могат по-късно да бъдат уточнени.

В зависимост от случая някои тактики се оказват по-подходящи от други. Например изчакването в продължение на пет секунди за повече информация, преди да се започне устния превод, ще има различни последици върху качеството на

106| Gile, Daniel. *op. cit.*; вж. също Ilg, Gérard L'apprentissage de l'interprétation simultanée. De l'allemand vers le français. — Parallèles, No. 1, 1978, 69—99, Cahiers de l'ETI, Université de Genève и Jones, Roderick. *Conference interpreting explained*, Routledge. Manchester, 1997.

представянето в зависимост от скоростта на говорене на изразяващото се лице, напрегнатостта на публиката или наличието на средство за презентация на екрана, чиито слайдове при по-продължително забавяне може вече да не съответстват на устния превод.

Освен това тактиките могат да се конкурират помежду си. Например, трябва ли при затруднение устният преводач да пропусне проблемен сегмент от изложението, чието обработване би могло да доведе до опасност от насищане на когнитивния му капацитет, или трябва да положи допълнителни когнитивни усилия за него, рискувайки това да предизвика последващо когнитивно насищане, което да затрудни разбирането на следващите сегменти? От преводача зависи да избира правилната тактика за всеки отделен случай, постоянно и за части от секундата, в зависимост от приоритетите на случая във връзка с общуването. Резултатите от анализа на случая и обосноваването на тактическия избор зависят от компетентността на преводача (езикови и тематични познания, владение на техниките за устен превод), от условията му на работа (възможности за подготовка, поглед към публиката, състояние на умора, качество на предаването на звука) и от неговата лична и професионална етика.

4.2.4 - Подготовката за съдебното заседание

Основна стратегия за осигуряване на необходимото високо качество на устния превод е да се предостави време за подготовка на устните преводачи. На всеки устен преводач, определен да превежда на съдебно заседание на Съда или на Общия съд, независимо дали е щатен или на свободна практика, се предоставя достатъчно време, за да се запознае задълбочено с преписката по всяко дело преди съдебното заседание. Тази подготовка е абсолютно необходима и е неразделна част от работата, като зависи от обема на преписката, сложността на делото и броя на езиките на съдебното заседание.

След като устният преводач се запознае с графика си за превод в кабината за следващата седмица, той започва да проучва документите в преписката. Той подготвя специализираната лексика по делото, текстовете от законодателството и препратките към съдебната практика. Той трябва да разбира същността на делото и съображенията на страните. Използва различни техники за разбиране и запомняне. Например, нека споменем само една от тях, *mind-mapping* (визуално представяне на идеи или информация под формата на графични схеми) е доста разпространено сред устните преводачи в Съда.

Подготвителната работа се основава на всички относими към делото документи, например релевантните законодателни актове и съдебна практика в съответната област. Той се опира по-специално на преводите и терминологията, вече изготвени от юрист-лингвистите по същото дело или по свързани дела, независимо дали са висящи или приключени.

Накрая, писменият преводач получава понякога бележки за устните изявления в деня преди съдебното заседание или дори преди самото му начало. В тези текстове трябва да се установят номера, цитати и препратки във връзка с текстовете от законодателството.

Цялата тази подготовка се извършва в дух на екипна работа, както в сътрудничество с асистентите, които подготвят преписките и документите за справка, така и с служби с общи функции на генералната дирекция, особено в случай на терминологични нужди. Екипният дух е още по-очевиден в кабината, където колегата, който не е на микрофона, подпомага превеждащия устен преводач, като му посочва липсващата препратка, цитираната разпоредба или пък правилната дума в точния момент.

4.2.5 - Уменията и задълженията на устния преводач

Като се имат предвид специфичните предизвикателства на устния превод в Съда, работещият за Институцията устен преводач трябва да притежава редица умения и да изпълнява професионалните си задължения за продължаващо обучение, поверителност и лоялност.

На първо място, устният преводач, който ежедневно се сблъсква с високата правна и техническа сложност на делата и с бързината, с която се четат устните изявления, трябва да има задълбочени познания по езиците, на които работи, остър и аналитичен ум и способност да се изразява на езика, на който превежда, в същия езиков регистър и със същата точност като изказващото се лице. На второ място, устният преводач трябва да преминава следва продължаващо обучение, независимо дали то включва необходимото поддържане на езиците в неговата езикова комбинация, усвояване на нови езици или участие в правни семинари. Той трябва да притежава и солидна обща култура, тъй като понякога се налага да се отдалечи от правния регистър и да използва по-литературен стил в контекста на изказванията или когато изказващите се лица онагледяват изявленията си с цитати или препратки от културно естество.

На трето място, устният преводач трябва ясно да осъзнава задължението си за лоялност към Институцията и към страните. Действително преводачът е длъжен да пази най-строга професионална тайна както по отношение на информацията, получена преди заседанието, така и по отношение на устните изявления, които адвокатите му поверяват. Освен това изпратените бележки за устните изявления са запазени само за устните преводачи и не се предават на членовете на съдебния състав и на генералния адвокат по делото, нито се прилагат към преписката по делото¹⁰⁷. Тази връзка на доверие, както с членовете на съда, така и с адвокатите на страните, е безценна за качеството на устния превод.

107 | Практически указания към страните относно делата пред Съда, цитирани по-горе, точка 67.

4.2.6 - Приносът на изказващите се лица

Сътрудничеството с изказващите се лица е допълнителна стратегия за подобряване на качеството на устния превод. Качеството на съдебното заседание зависи отчасти от взаимодействието между различните участници в него. Затова изглеждаше естествено да се засили сътрудничеството между преводачите и изказващите се лица. Вече от няколко години насам професията на устния преводач се представя на представителите и адвокатите, които редовно пледират пред Съда, и се насърчават контактите преди, по време и след заседанията.

По този начин адвокатите и представителите, които пледират пред Съда, могат да получат съвети и предложения за улесняване на работата на устните преводачи. Например на тях е препоръчва да се изразяват свободно, с разумно темпо, без да четат текста, винаги да произнасят ясно и бавно цитати, препратки, цифри, имена, съкращения и т.н. Ако обаче изказващото се лице реши да използва писмен текст, той се приканва да го изпрати предварително на службата за устен превод, за да могат преводачите да се подготвят.

Непосредствено преди изслушването устният преводач, определен за ръководител на екипа, се свързва с изказващите се лица, за да им припомни тези съвети и да насърчи контактите, които биха могли да допринесат за по-доброто разбиране на разискванията.

Накрая, след съдебните заседания службата отговаря на искания, оправени от изказалите се лица, които понякога желаят да получат feed-back за представянето си.

В обобщение, конферентните преводачи извършват ежедневно с дейност, свързана с множество рискове, при която изключителните когнитивни предизвикателства на симултанния превод се наслаждат върху деликатните преценки в рамките на писмения правен превод.

Предвид важността на делата, които се разглеждат в една многоезична юрисдикция, симултанният превод в съдебните заседания за изслушване на устните състезания трябва да бъде точен и с високо качество. За тази цел юрисдикцията и неговата служба за устни преводи създават работна среда, която благоприятства качеството. Тази среда насърчава стратегии, които създават оптимални условия за намаляване на риска от когнитивно насищане на устните преводачи по време на съдебните заседания. Стратегиите включват например предоставяне на подходящо време

за подготовка, спазване на стандартите за качество на предаването на звук и картина, продължаващо обучение и работа със заинтересованите страни.

При работата си в кабината, конферентните преводачи използват подходящите за всеки отделен случай тактики за устен превод, за да изпълнят задачата си. Ето защо е важно да се наемат устни преводачи с най-високо качество на компетентност, ефективност и почтеност, които обикновено притежават диплома за завършено висше образование и успешно са преминат тест за акредитация или конкурс с високи изисквания.

Както беше споменато по-горе, за да се отговори на предизвикателствата пред писмения правен превод в международните юрисдикции се наемат на работа юристи, които единствени могат да преценят правния обхват на своя избор за превод на документите по делата и на съдебните решения и заключенията. Вустната фаза на многоезична процедура специфичните когнитивни предизвикателства на симултанния устен превод изискват вече опитни конферентни устни преводачи, които единствени могат да предотвратят постоянната опасност от когнитивно насищане, като същевременно гарантират плавността и яснотата на речта, независимо от езика на превод.

4.3 - Инструментите за подпомагане на многоезичието

4.3.1 - Терминологията

Както се вижда, читатели, редактори, писмени и устни преводачи, юрист-лингвисти и граждани се сблъскват с реални терминологични трудности, особено когато става въпрос за правни текстове: синонимията, полисемията, неяснотата на термините, общ за няколко култури език, загубата на актуалност на термините, „фалшивите приятели“ (привидни сходства) и др.

За да се гарантира безупречно качество на текстовете на съдебната практика на всички езици на Съюза и така да се улесни достъпът до тях и разбирането им, наличието на надеждна терминология е абсолютно необходимо. Терминологията е от съществено значение и за доброто качество на устния превод, за да се осигурят точни правни разисквания в съдебното заседание.

Работата по терминологията е организирана в различни направления: създаването на терминологични колекции, предварителната обработка от човек на документите за превод чрез посочване на терминологичните фишове, с които трябва да се направи справка при превода на определени понятия от националното право, подпомагането и обучението на юрист-лингвистите, обогатяването и консолидирането на общия терминологичен фонд в терминологичната база данни на IATE и подобряването на междуинституционалното и международното сътрудничество в областта на терминологията.

Основното предизвикателство пред юрист-лингвиста е да намери най-подходящото разрешение, когато за обозначаване на същото правно понятие не съществува функционално равнозначен и подходящ термин на целевия език. Работата му често се състои в сравняване на разнородни правни системи и намиране на нови разрешения при превода. Използваната терминология трябва да бъде уеднаквена във възможно най-голяма степен, което предполага възможност да се възприемат резултатите от предишни терминологични проучвания. В суровия си вид резултатът от тези проучвания произтича от вече направени писмени преводи. Ефективното управление на терминологията обаче предполага резултатите от терминологичното проучване да се събират в обща база данни за справки, както и да се споделя интелектуалният правен процес, довел до постигането на тези резултати. Когато чрез задълбочени сравнителноправни изследвания е намерено разрешение на проблем при превода в националното право, е необходимо това разрешение да

бъде записано по структуриран и документиран начин в терминологичен фиш. Записването на резултатите от сравнителноправните изследвания е от основно значение, за да не се изгубят достиженията на извършената работа и да се запази последователността на терминологичния избор.

Всъщност подобно записване дава възможност да се намерят не само термините, предложени за изразяване на всяко понятие в различните правни системи, но и документалните и терминологичните елементи, позволяващи да се гарантира относимостта, яснотата, точността и надеждността на избора, направен от юрист-лингвистите, изготвили всяка терминологичния фиш. В контекста на работа, основана на наличието на почти 28 правни системи и 24 официални езика, подобна терминологична база, обогатявана със сравнителноправни бележки, значително облекчава сравнителноправните изследвания, необходими за превода на текстове, особено в контекста на преюдициалното производство.

Целта на управлението на терминологията и на предварителната терминологична обработка е да се постигне по-голям полезен ефект от извършеното от юрист-лингвистите изследване, което следва да се изразява в спестяване на време при превода, по-голяма терминологична последователност и по-високо качество на преводите.

Резултатите от изследванията, извършени от юрист-лингвистите, особено в областта на сравнителното право, с цел разбирането на понятията и намирането на разрешения на проблемите при писмения превод, се записват систематично в база данни, съдържаща терминологични фишове, организирани по понятия¹⁰⁸. Когато юрист-лингвистът трябва да създаде терминологичен фиш в базата данни, независимо дали в процеса на превод на текст, или в рамките на систематична работа по тематични области, той използва няколко източника. Става въпрос за нормативните актове на Съюза (отдава се предимство на термините от първичното право, а след това на тези от вторичното право, които понякога трябва да бъдат поправяни), за съдебната практика (като се обръща внимание на самостоятелните термини, чието значение може да е различно от това по националното право) и за националното право. Възможни са няколко случая. Ако терминът съответства и може да се пренесе напълно от една правна система в друга, подходът не

108| *Reichling, Caroline. op. cit.*

е сложен. Ако има близко съответствие, разликите следва да бъдат обяснени. Ако повече от едно понятие съответства на термин, който присъства в една или повече правни системи на един и същ език (полисемия), това също трябва да бъде документирано. Ако няма съответствие между понятията, изправени ли сме пред непреводим термин? Със сигурност не, тъй като съдебните актове на Съда трябва да бъдат преведени в тяхната цялост, а юрист-лингвистът може да предприеме, както в случая с писмения превод, един или повече от вече описаните подходи (*вж. точка 4.1.3*).

Във всички случаи изборът трябва да бъде мотивиран и документиран. Юрист-лингвистът, който създава терминологичен запис, както и този, който прави избор при превода, трябва да може да обоснове избора си. В разсъжденията си той често се ползва от мнението на свои колеги, кабинетите на генералните адвокати и съдиите и националните експерти.

По този начин терминологичният фиш съдържа информацията, позволила на юрист-лингвиста да стигне до терминологично разрешение и да обоснове своя избор. В терминологичния фиш се посочват и всички срещнати трудности. Информацията, събрана за дадено понятие и записана в терминологичен фиш, дава възможност не само да се намерят термини, но и:

- понятието да се постави в ясен контекст (област на понятието и контекст на термините),
- да се установи бързо дали понятието съществува в разглежданата правна система,
- понятието да се разбере бързо (определение и обяснителни бележки),
- да се определи мястото на понятието в системата и да се получи достъп до информация за свързани понятия (дърво на областите),
- да се установи произходът (правна система) и източникът на термините (терминологични препратки) и да се оцени тяхната надеждност и относимост,
- да се направи разграничение между термини, обозначаващи правно понятие, и формулировки, създадени за изразяване на понятия от чуждо право,

- да се получи достъп до данни за употребата или оценката на термините (предпочитани, непрепоръчвани, остарели и т.н.),
- да се намери обобщение на резултатите от сравнение между правни системи (между две национални законодателства или между национално право и правото на Съюза) и да се получи бърз достъп до избраната правна литература,
- да се получи достъп до предупреждения, за да се избегнат определени опасности (привидни сходства, близки понятия, неправилни термини и др.).

Терминологията, създадена от юрист-лингвистите, е предназначена преди всичко за тях, тъй като надеждната терминология повишава както производителността, така и качеството на правните преводи. Всъщност терминологичните фишове намаляват облекчават сравнителноправните изследвания, необходими за превода на някои видове документи (по-специално актовете за преюдициални запитвания и становищата на държавите членки). Нещо повече: тези фишове улесняват и работата на другите служби на Съда, които трябва да разбират, изготвят или тълкуват правно съдържание. Освен това те се предоставят на езиковите служби на другите институции на Съюза чрез базата данни IATE (междуйнституционална и публична), което спомага за по-голяма съгласуваност между законодателството на Съюза и националните правни системи. Накрая, терминологичната работа на генерална дирекция „Многоезичие“ (ГДМ), по-специално *Многоезичният сравнителноправен речник (Vocabulaire juridique multilingue comparé — VJM)*¹⁰⁹, предизвиква все по-голям интерес, надхвърлящ кръга на институциите, тъй като е полезен за всички, които трябва да разбират и изготвят документи: граждани, практикуващи юристи и съдии.

Терминологията и устните преводачи

В определени случаи устните преводачи на Съда помагат на отдела, който отговаря за терминологията. По правило обаче те са най-вече потребители на терминологията, която се съдържа в базата данни на IATE (вж. точка 4.3.2) и произтича от нормативните актове, съдебната практика и преводите на

109| За търсене по институция или колекция вж. информационната брошура: https://iate.europa.eu/assets/brochure_search_by_collections_and_download.pdf

документите по делото, направени от юрист-лингвистите. Освен това запознаването с терминологията по делото е част от подготовката за съдебните заседания (вж. точка 4.2.4).

Когато определените за дадено съдебно заседание устни преводачи изпитват съмнения, тъй като срещат разнородна терминология, те работят съгласувано, за да се уеднаквят термините, използвани в кабината, независимо кой устен преводач извършва превода. В много редките случаи, в които установят, че в съдебното заседание възниква проблем с неподходяща терминология, те уведомяват службата за писмени преводи, за да може тя да вземе това предвид по-нататък в производството, за заключението и съдебното решение, или дори да актуализира съответния терминологичен фиш.

Терминологията в контекста на съдебните мрежи на Съюза

Сътрудничеството с върховните и конституционните юрисдикции на държавите членки беше установено в рамките на Съдебната мрежа на Европейския съюз (СМЕС), създадена през 2017 г. на Форума на магистратите, в който участваха конституционните и върховните юрисдикции на държавите членки и Съдът, за да отбележат 60-годишнината от подписването на Договорите от Рим. От януари 2018 г. на членовете на участващите юрисдикции се предлага многоезична платформа за сигурен обмен и споделяне на документи и информация.

По този начин платформата на СМЕС предоставя на своите членове избрани от участващите юрисдикции документи, които се отнасят до прилагането на правото на Съюза от юрисдикциите на държавите членки и от Съда.

С оглед на успеха на платформата и интереса, който част от нейното съдържание може да предизвика сред юристите, на участващите юрисдикции беше предложено да направят част от съдържанието на СМЕС общедостъпно в специална рубрика на уебсайта Curia. Тази специална рубрика беше създадена през 2021 г. и първият принос на Съда към сътрудничеството беше публикуването на съществуващите езикови и терминологични ресурси (по-специално терминологичните фишове и документацията). Споделянето на тези ресурси допринася за разбирането на различните национални правни системи, подпомага работата по изготвяне на текстове и преводи и улеснява обмена между юристи от различни правни култури, които по този начин могат да общуват на универсален език, като същевременно се позовават на терминологичните фишове на Съда за по-добро разбиране на

правните понятия, за описание на съдържанието на даден документ с помощта на обяснени термини и т.н.

От всяка юрисдикция бе поискано и да предостави информация за съществуването на национални езикови и терминологични ресурси, които могат да представляват интерес за други юрисдикции, включително за Съда.

Друга възможна форма на терминологично и езиково сътрудничество би била създаването на виртуална мрежа (форум или равностойна форма), в която всеки да може да допринесе, като задава и отговаря на въпроси относно националните правни понятия. От своя страна терминологичната служба на Съда би могла да направи справка в терминологичната си база данни, за да улесни разбирането на въпроса и формулирането на отговора. Освен това цялата предоставена информация би могла да бъде преработена по полезен начин в терминологичната база данни за всеобщо благо.

Благодарение на тази мрежа би било възможно също да се обогатяват или нанасят поправки във вече общите терминологични ресурси на Съда. Такова сътрудничество може да включва и мониторинг, в смисъл че националните юрисдикции най-добре могат да установят, че законодателните и регулаторните промени обосновават преразглеждането на определени терминологични данни.

4.3.2 - Инструменти за многоезично търсене

Юрист-лингвистите и устните преводачи в Съда трябва да извършват редица проучвания в рамките на ежедневната си работа и в това те се подпомагат от инструменти за многоезично търсене, разработени на междуинституционално равнище или от Съда.

Що се отнася до терминологията, юрист-лингвистите и устните преводачи се опират на IATE¹¹⁰, терминологичната база данни, обща за всички институции на Съюза, която в голяма степен е общественодостъпна. Те могат да направят справка с нея, по-специално с терминологичните колекции на Съда (Сравнителен многоезичен юридически речник, или VJM, терминология на процедурните правилници на юрисдикциите на Съда, наименования на националните юрисдикции и т.н.).

110 | <https://iate.europa.eu/home>

Данните (многоезични и в множество системи), произтичащи от задълбочени сравнителноправни изследвания, са представени под формата на подробен терминологичен фиш.

Що се отнася до многоезично правно търсене в цялостни текстове, на първо място следва да се посочи EUR-Lex¹¹¹, който предоставя достъп до правото на Съюза. Този сайт позволява справки в законодателството и съдебната практика, с двуезично или триезично показване на резултатите.

Собствената търсачка на Съда EURêka осигурява достъп до съдебната практика на Съюза, както и до процесуалните документи, подадени от страните по делата, и до други вътрешни и външни документи (бележки от правната теория). Юрист-лингвистите ползват и уебсайта на Съда Curia, който предоставя подробен формуляр¹¹² за търсене на съдебна практика и е източник на информация за справка в текстовете, уреждащи производствата, на различните езици.

Предимството на междуинституционалния метаинструмент QUEST, който е езикова търсачка, е, че може да търси едновременно в няколко източника. Тези източници включват IATE, междуинституционалните преводачески памети, достъпни чрез Euramis, и бази данни, съдържащи цялостни текстове, каквато е EUR-Lex.

Euramis е съвкупност от преводачески памети, запазвани от институциите, включително от Съда. Този инструмент се използва за подготовка на документацията, предоставяни на юрист-лингвистите при работа в софтуерната среда на Trados Studio (вж. *точка 4.3.3*).

111 | <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=bg>

112 | <https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=bg>

Следва да се обърне внимание, че се предлага специален критерий във формуляра за търсене на страницата, посветена на Съдебната мрежа на Европейския съюз (CMES, връзка: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_2170125/bg/), за да се извърши целенасочено търсене в преюдициалните запитвания. Освен това от 1 юли 2018 г. е възможно също да се направи справка и с националните актове за преюдициално запитване във всички налични текстове на различните езици.

4.3.3 - Инструментите за подпомагане на писмения превод

ГДМ използва най-модерните инструменти за подпомагане на писмения превод. Тези инструменти са разработени или специално на междуинституционално равнище, или от участници на пазара, за да отговорят на нуждите на службите за писмени преводи и най-вече на службите на институциите на Съюза. Тези инструменти допринасят съществено за работата на юрист-лингвиста. Използването им зависи от специфичните интелектуални дейности, необходими на всеки етап от превода. Юрист-лингвистът остава в центъра на преводаческата дейност и решава какви инструменти да използва. Това е т.нар. подпомогнат превод¹¹³. Инструментите за писмен превод стават все по-ефикасни поотделно, но способността им за съвместна комуникация и за взаимно обогатяване все още може да се подобрява, за да се предлагат все по-подходящи и точни решения и помощ на юрист-лингвиста, който продължава да контролира процеса.

Софтуерната работна среда: Trados Studio

Службата за писмени преводи на Съда предоставя на всички свои юрист-лингвисти специална софтуерна работна среда за превод. Понастоящем се използва текстовият редактор Trados Studio, тъй като този продукт е спечелил последните две междуинституционални обществени поръчки. В тази работна среда изходният и целевият текст се виждат едновременно, така че едно до друго се показват изреченията, които вече са преведени, предстои да бъдат преведени, в момента се превеждат или за които има „автоматични“ предложения за превод. Синхронизирането на текстовете на различните езици помежду им дава възможност след превода да се запазва междуинституционалната база

113| „[La] «traducción aumentada» (De Palma, 2017) o “asistida por conocimiento” (do Carmo et al., 2016: 149) [...] consiste en integrar las tecnologías de traducción disponibles en cada caso en el proceso de traducción de modo que se optimice el rendimiento de los traductores y sin que por ello estas tecnologías asuman el control total o parcial del proceso de traducción.

„Разширен[ият] превод“ (De Palma, 2017) или „подпомаган от знания“ [превод] (do Carmo et al. 2016) [...] се състои в интегриране в процеса на превод на наличните за всяко положение технологии за превод, за да се оптимизират резултатите от работата на преводачите, без тези технологии да поемат пълен или частичен контрол върху процеса на превод“. Vargas-Sierra, Chelo. La estación de trabajo del traductor en la era de la inteligencia artificial. Hacia la traducción asistida por conocimiento. — Pragmalingüística, 12.2020.

данни Euramis. От Trados Studio юрист-лингвистът може да приведе в действие други инструменти за подпомагане на превода. Тази възможност представлява солидна основа за бъдещи подобрения, обогатявания и разработки в областта на подпомогнатия превод.

IATE, Quest, DocFinder u Euramis

Инструментите, които понастоящем са на разположение на юрист-лингвистите на Съда чрез работната среда на Trados Studio, са IATE и QUEST(вж. точка 4.3.2), както и DocFinder, Euramis и невронния машинен превод.

Метатърсачката DocFinder централизира, опростява и ускорява достъпа до документи в рамките на единен интерфейс. Една от най-практичните ѝ функции е автоматичното създаване на хипервръзка към документ за справка, като понякога се изхожда от откъслечни цитати.

Euramis позволява вече преведени „сегменти“ (изречения или части от изречения) да бъдат пренесени в Trados Studio. Всъщност Trados Studio може автоматично да анализира всеки сегмент от текста за превод и ако той има висока степен на сходство с друг сегмент, който вече е преведен в базата данни на Euramis, инструментът ще покаже този сегмент, като подчертае евентуалните разлики. Предложенията, предоставени от базата данни на Euramis, са с високо качество, тъй като в Euramis се записват само най-добрите преводи, изготвени и завършени от юрист-лингвисти или от преводачи било то с помощта на компютърни инструменти, или не. Юрист-лингвистът може да реши да покаже само тези предварително преведени сегменти, чието съвпадение с изходните сегменти достига минимален процент, по подразбиране 65 %. Въпреки това е необходимо да е сигурен за произхода на предварително преведените сегменти. Например в случай на пряк или непряк цитат не може да се приеме какъвто и да е превод само защото е семантично и езиково правилен. Преводът трябва и да произтича точно от посочения източник. По тази причина ГДМ разработи инструмент, който позволява да се изберат чрез Euramis документите, за които е вероятно да са от най-голямо значение за даден превод. Сегментите от тези документи получават предимство в Trados Studio чрез съответно претегляне. Веднага след създаването на проект за превод юрист-лингвистът получава „функционален комплект“, който може да допълва или не и който автоматично съдържа поредица от относими документи: например документи, които вече са преведени по същото или свързано дело, документи, цитирани в текста, който трябва да се преведе, и т.н. За да се повиши допълнително релевантността,

езиковите отдели определят съответната фразеология за своя език (обща или специфична за определен вид съдебен спор) и тя се интегрира във функционалния комплект.

Необходимостта от проверка от юрист-лингвист

Независимо от качеството на инструментите за превод, специалистът по писмен правен превод ще трябва във всички случаи да провери предложението на машината, дори изходният акт на това предложение е относимия акт в контекста и дори степента на идентичност между извлечения сегмент и сегмента, който трябва да бъде преведен, да е 100 %¹¹⁴.

Освен това машината може да допусне отклонения, дължащи се на грешки в синхронизирането на текстовете на различните езици в самата база данни Euramis, и да предложи превод на сегмент, различен от този, който е трябвало да бъде извлечен. Преводачът или юрист-лингвистът е обаче също може да допусне грешки в превода и ако тези грешки никога не бъдат открити, те ще останат в текстовете, които захранват базата данни, и ще бъдат предложени на лицето, което работи с нея.

Накрая, въпреки че извличането на предишни преводи често е полезно решение, то все пак е консервативно: предложенията може вече да не съответстват на настоящите подходи и начин на мислене, например по отношение на приобщаването. Поради това качеството на сегментите в базата данни Euramis и тяхното синхронизиране е от съществено значение и е обект на най-голямо внимание от страна на всички институции на Съюза. Въпреки това винаги има възможност за грешка или несъответствие, които трябва да бъдат поправени именно от юрист-лингвиста. И накрая, трябва да се отбележи, че по-голямата част от изреченията, които юрист-лингвистът трябва да преведе, никога не са

114 | Като пример за сегмент, извлечен от член 39 от Директива 2014/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, машината предлага срещу изречението „всички държави членки предприемат необходимите мерки да осигурят ...“ два малко различни превода на английски език, но и двата със 100 % съвпадение: „all Member States shall take the *measures necessary* to ensure that...” и „all **Member** States shall take the *necessary measures* to ensure that ...“. Само един от тези преводи е точен, но машината не го знае: проблемът трябва да бъде разрешен от човека.

били превеждани: той ги превежда свободно, при спазване на съответната терминология, като ползва помощта на друг мощен инструмент — „машинният“ превод.

Инструменти за машинен превод: eTranslation и DeepL Pro

Средата на Trados Studio включва и инструмент за машинен превод. Още през 2018 г. тези инструменти функционираха на обикновена статистическа основа, т.е. опираха се на компютърен модел, трениран върху големи съвкупности от текстове, и предлагаха преводи според математическата вероятност за тяхната релевантност. Сега те работят на невронна основа, наречена така по аналогия с функционирането на невронната мрежа на човешкия мозък. Това изисква двустепенен процес. Първият етап е да се тренират невронни мотори върху огромни съвкупности от синхронизирани двуезични сегменти, от които тези мотори ще „научат“ съответствията между сегментите: това е фазата на тренировка на невронните мотори¹¹⁵. След като бъдат тренирани, от тези мотори може да се поиска да предоставят предвиждания за превод благодарение на алгоритми, които определят последователни претеглени стойности на намерените съвпадения въз основа на вероятностни, граматически, контекстуални и други подходи. Широката общественост и уебсайтовете често използват такива невронни инструменти за изготвяне на приблизителни преводи. Професионалните писмени преводачи, включително преводачите на правни текстове, също ги използват като помощно средство в процеса на превод.

eTranslation е високоефективен невронен инструмент, разработен и финансиран на междуинституционално равнище. Този инструмент използва огромната база данни Euramis за първоначално трениране на невронни мотори за превод, предлагащи предложения за превод от английски на всички други официални езици и обратно, както и между немски и френски език. Постепенно по искане на различните институции и особено на Съда бяха разработени допълнителни мотори, които да отговарят на специфични или тематични нужди. Така по искане на службата за писмени преводи на Съда моторите бяха тренирани изключително върху практиката на Съда и на Общия съд. Като се вземат предвид методите на работа на Съда, тези мотори бяха обучени да извършват преки двупосочни преводи между всички официални езици и езика на разискванията. Те използват само най-релевантната за службата за писмени преводи на Съда съвкупност от текстове: неговите собствени. Тези мотори възпроизвеждат правния език на Съда.

115| Моторът, създаден от последователни слоеве на хиляди невронни връзки е с такава сложност, че процесът на трениране от съвкупности от текстове често се нарича „deep learning“ (дълбоко изучаване).

Юрист-лингвистите на Съда могат да използват и създаден за пазара инструмент, наречен *DeerL Pro*, който дава добри резултати, особено за някои езикови комбинации и за някои категории текстове с не толкова техническо от правна гледна точка естество. Различни опити за оценка на количествения принос на тези инструменти са правени от университети и от институциите на Съюза¹¹⁶, включително и от Съда. Разбира се, трудно е да се измери точно този принос, като се имат предвид методологическите трудности, свързани с измерването на съществуващите параметри (компетентност на преводача, условия на труд, качество на крайния продукт). Въпреки това добавената стойност на инструментите за машинен превод несъмнено е значителна, макар понастоящем машината изобщо да не може да стигне до равнището на извършения от човек превод. Всъщност процесът е автоматичен и резултатите от него трябва да бъдат оценявани, проверявани и, ако е необходимо, подлагани на критика от човешкия интелект. Въпреки че в голяма част от случаите машинният превод води само до малко на брой отклонения, той не може да възпроизведе това, което се очаква от процеса на качествения писмен превод: задълбочено вникване в мисълта на автора, за да се улови посланието, да се усвои и да се възпроизведе идеята в същия езиков регистър. Освен това съществуват и други ограничения, било технически, каквито са пропуските на думи, или концептуални, каквато е невъзможността машината да бъде „принудена“ да предложи от самото начало определена терминология, която се отклонява от или е слабо застъпена в съдържащата в съвкупностите от текстове, върху които машината е тренирана.

Невронният инструмент с право поражда големи очаквания, но и недоразумения между потребителите и създателите на писмени правни преводи. Първите констатира, че още необработеният резултат от превода на машината е много полезен и ги доближава до уместното разбиране на изходния текст; вторите знаят, че всеки преведен сегмент трябва да бъде критично анализиран по същия начин, както ако е бил преведен *ex novo*. Те знаят също, че разминаването между разбирането, до което резултатът от машинният превод позволява да се стигне, и пълното разбиране се крие именно в най-интелектуалната и поради това отнемаща време част от процеса на писмения правен превод, особено когато

116 | Съвместно изследване на Комисията и университета в Ганд, *Assessment of neural machine translation output in DGT's language departments*, 3 юни 2019 г.; *Macken, Lieve, Prou, Daniel, Tezcan Arda*. Quantifying the Effect of Machine Translation in a High-Quality Human Translation Production Process. — Informatics, 7, 12, 2020: <https://doi.org/10.3390/informatics7020012>

става въпрос за постановяване на съдебен акт, който поражда пряко приложими права и задължения.

Съчетаването на изброените по-горе компютърни инструменти допринася за повишаване на производителността и качеството на работата на юрист-лингвистите на Съда. Те им помагат да се освободят от част от по-малко сложните си работни задачи и по този начин да се съсредоточат по-добре върху по-сложните и върху правните аспекти, които изискват сериозни усилия. Структурното нарастване на производителността на службата за писмени преводи на Съда може да се обясни със съвкупност от фактори (индивидуални усилия, възлагане на външни изпълнители, терминология, обучение и т.н.), към които все по-ефективно се добавят новите технологии.

4.3.4 - Инструментите за подпомагане на устния превод

Устните преводачи имат страница във вътрешния уебсайт на своя отдел, посветена на подготовката за съдебните заседания. В нея на едно място са събрани всички компютърни инструменти, от които се нуждаят, за да се подготвят, и които по същество съответстват на тези на юрист-лингвистите. Там те могат да намерят например връзки към документалния фонд, съдържащ всички процесуални документи по дадено дело, към документи, изготвени от юрист-лингвистите или от служби с общи функции на генералната дирекция, или към езикови и терминологични бази данни като Euramis, Quest или IATE.

Същите тези връзки са достъпни в кабината благодарение на компютъра, с който е оборудван всеки преводач. Именно при подготовката обаче преводачът използва в най-голяма степен компютърните инструменти. Всъщност непосредствеността на симултанния превод намалява до минимум времето и когнитивната енергия, с които преводачът разполага за справка с компютъра по време на устния превод. Тогава преводачът разчита преди всичко на качеството на своята подготовка, на своя колега в кабината и на своите лични и професионални умения (вж. *точка 4.2*).

4.3.5 - Устният превод на изказвания, направени от разстояние

По време на кризата, предизвикана от пандемията от Ковид-19, бяха разработени нови механизми за участие от разстояние, които позволиха на Съда и на Общия съд от 25 май 2020 г. да възобновят заседанията, които трябваше да отменят или отложат през март. Въпреки че устните преводачи продължават да работят от съдебната зала, на някои изказващи се лица, които не могат да пътуват до Люксембург поради здравните ограничения, за първи път беше разрешено да участват в устните състезания от разстояние. Тъй като качеството и стабилността на сигнала са задължителни за осигуряването на висококачествен и без прекъсвания устен превод, бе създадена процедура за предварително одобряване на мястото, от което се изказва съответното лице. Впрочем преди всяко съдебно заседание, в което има участие от разстояние, се проверява качеството на връзката. Ако то не е достатъчно, председателстващото заседание може да реши да реши да отмени или да прекъсне съдебното заседание.

Устният превод на изявленията на изказващите се от *отдалечени места* лица стана възможен благодарение на прилагането на сигурни техники за предаване на звук и картина в съответните съдебни зали. Съдът подбра система от кодеци, която позволява кодиране (COdage) и декодиране (DECodage) на препредаванията и по този начин гарантира целостта и, когато е необходимо, поверителността на разискванията.

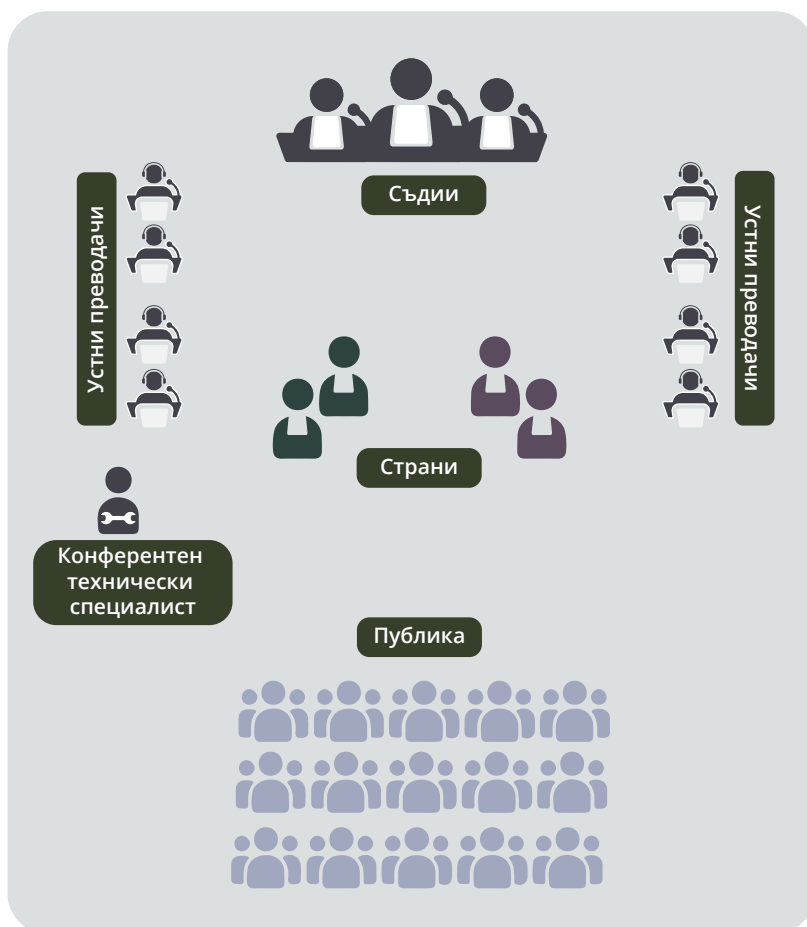
В това отношение обаче техническият аспект не е единственият, който трябва да се вземе предвид. Всъщност техническите специалисти трябва да присъстват, за да контролират оборудването и връзките, и често се налага да разрешават проблеми в реално време. Освен това този нов метод на работа подлага устните преводачи на по-голям стрес и още по-голямо когнитивно натоварване¹¹⁷, така че тази допълнителна умора трябва да се вземе предвид при отчитане на времето във връзка с определянето на устните преводачи за съдебните заседания, без да се забравя и опасността от превишаване на планираната продължителност на съдебното заседание.

117| Вж. например като преглед в тази област *Braun, Sabine. Remote Interpreting. H. Mikkelsen & R. Jourdenais (Eds.), Routledge Handbook of Interpreting, Routledge, London/New York, 2015, 352—367.*

Устен превод на дистанционно изказване

Отдалечено място

Прилагането на този нов начин на провеждане на устните състезания и за устен превод се осъществи в трудния контекст на здравната криза и трябваше да се преодолеят много технически, културни и организационни пречки. Това беше постигнато благодарение на ангажираността на устните преводачи и техниците, в тясно сътрудничество с техните ръководители, секретарите и кабинетите на председателите на юрисдикциите. Успехът бе толкова голям, че Съдът бе удостоен с наградата „Добра администрация“ за 2021 г. от Европейския омбудсман Емили О’Райли в категорията „Високи постижения в областта на иновациите/трансформацията“.

4.3.6 - Устният превод от разстояние

По време на кризата, свързана с пандемията от Ковид-19, съчетанието от изказвания, направени от разстояние чрез видеоконференция, и пълно езиково покритие на заседанията пред големия състав на Съда или пленума понякога изискваше „свързването“ на няколко зали.

Всъщност разширеният езиков режим на някои заседания и ограниченията, свързани с пандемията (заемане на кабинети от един, двама или трима устни преводачи в зависимост от условията, определени със здравния протокол за съдебните заседания), означаваха, че дори в най-голямата зала на Съда би могло да няма достатъчно кабинети за всички устни преводачи в екипа.

Ето защо, за да се компенсира липсата на кабинети в основната съдебна зала, част от екипа превеждаше от други зали, свързани с основната съдебна зала. В тези зали устните преводачи работеха със звук и изображения, предавани от основната съдебна зала и от отдалечени места. Това се нарича „устен превод от разстояние“.

По този начин „свързването“ на залите чрез свързване на кабинетите за устен превод, намиращи се в основната съдебна зала, с кабинетите, намиращи се в една или повече допълнителни зали, позволи да се увеличат възможностите за езиково покритие на съдебните заседания в този период на пандемия, който затрудняваше извършването на устния превод при нормални условия.

5. - Какво е бъдещето на многоезичието?

5.1 - Условията за появата на таланти

Границите в Европа се отвориха. Гражданите ѝ се движат, срещат се, създават приятелства и се обогатяват взаимно. За да се възползват пълноценно от този огромен дар на нашето време, хората трябва да общуват или, още по-добре, да се разбират помежду си. Можем ли обаче наистина да разберем другия, ако не се интересуваме от неговия език и култура? Как би могъл един германец да разбере французин, който говори за „удар при Трафалгар“ ако не разбира езика и историята на французина? Как португалецът ще разбере латвиеца, който му говори за „националност“, ако за него „националност“ и „гражданство“ означават едно и също нещо? Възможно ли е изобщо да бъдат разбрани различията без изучаване на поне един друг език и без докосване до съпътстващата го култура и светоглед?

Изучаването на друг език, дори само един, дава възможност за фундаментално разбиране: разбирането на различията. Другият не е аз; общите ни ценности се основават на различна история, езици и светоглед, които могат да обогатят другия. С осъзнаването на реалността на собствената ни различност, изучаването на допълнителни езици ще доведе до повече разбиране, ще отвори кодове за общуване с всяко човешко същество, което споделя този език.

Mit jeder Sprache mehr... ¹¹⁸

Mit jeder Sprache mehr, die du erlernst, befreist
Du einen bis daher in dir gebundnen Geist,

Der jetzo tätig wird mit eigner Denkverbindung,
Dir aufschließt unbekannt gewes'ne Weltempfindung,

Empfindung, wie ein Volk sich in der Welt empfunden;
Nun diese Menschheitsform hast du in dir gefunden.

Ein alter Dichter, der nur dreier Sprachen Gaben
Besessen, rühmte sich, der Seelen drei zu haben.

Und wirklich hätt' in sich nur alle Menschegeister
Der Geist vereint, der recht wär' aller Sprachen Meister.

Всеки път, когато изучаваш нов език, освобождаваш
дух, дотогава прикован у теб,

който оживява със свои собствени мисловни връзки
и ти разкрива начин непознат да почувстваш света —

начинът, по който един народ го възприема;
тогава у теб откриваш тази форма на човечност.

Древен поет, който знаеше три езика едва,
се смяташе богат с три души, а не с една.

И наистина, би сбрал в себе си духа на хората
само онзи, който всички езици владее.

През последните десетилетия езиковите познания в европейските страни и по света се развиха значително. От определена гледна точка, напредъкът е важен, тъй като мнозинството от гражданите на Съюза вече владеят друг език, често английски, или имат поне основни познания по него. Това несъмнено е полезно. Но какво стана с всички онези европейски интелектуалци, които допреди няколко десетилетия не спираха с изучаването само на един език, а овладяваха три, четири, пет или повече? И защо единственият изучаван чужд език почти винаги е английският? Нима вече нямаме какво да очакваме от езиците на Гьоте и Шилер, Данте и Еко, Волтер и Камю, Сервантес, Вондел и всички останали? Преобладаващият в даден исторически момент универсален език, упражняван с различен успех от много хора, за които той не е роден, носи опасността да накърни необходимото равнище на разбиране и осмисляне. Уместно е да се запита дали един такъв език, за който се предполага, че е опростен, изопачен и дори профанизиран, е в състояние да осигури досег с различното, след като позволява да стигнем само до повърхността на световните култури, дори на тези народи, които го наричат свой майчин език¹¹⁹.

Несъмнено отговорът се намира в многоезичната практика на Съда. На многоезичните нужди на европейските граждани трябва да отговорят многоезичните ангажименти на институциите, които от своя страна зависят от наличието на таланти във всяка държава членка. Самото условие за предоставяне на качествени многоезични услуги предполага наличието на голям потенциал от хора, способни да осигурят това културно, езиково и правно посредничество в Съда. Интересът към езиците и разнообразието трябва да се събужда и подкрепя от най-ранна възраст. На децата трябва да се даде възможност да изучават няколко езика. Младите хора трябва да могат да пътуват и да се срещат с други култури, да черпят от многообразието. Някои от тях, като устните и писмените преводачи, ще пожелаят да го превърнат в своя професия; други, като юрист-лингвистите, ще направят от него важен актив за упражняването на своята професия. Цялата образователна структура трябва да подкрепя това развитие: изучаването на няколко езика в училище; поддържането на школи за писмени и устни преводи; поддържането и развиването на езикови и межкултурни познания в хода на

119 | Вж. по-специално, за всички тези аспекти, *Phillipson, Robert, English-Only Europe? Challenging Language Policy*. 2003, преведено на френски език и публикувано през 2018 г. под заглавие „La domination de l'anglais: un défi pour l'Europe“. Вж. също предговора на Франсоа Грен на изданието на френски език.

университетското, и по-специално на юридическото образование; използването на езици на работното място, разбира се, с толерантност и зачитане на способностите на всеки¹²⁰.

Въпреки че изучаването на чужди езици е важно, правното и административното многоезичие в Съюза трябва да изхожда от разбирането, че всеки гражданин има право да познава само майчиния си език¹²¹. Дори гражданите, които говорят един или повече други езици, винаги ще имат правото и обикновено необходимостта да общуват с администрацията и правосъдието на майчиния си език. За да се отговори на тази необходимост, други граждани трябва да се насочат към езиковите професии и да им бъдат осигурени благоприятни условия за това.

На Съда е отредена роля да повишава осведомеността по въпроса за важноста на изучаването на езици и да насърчава използването им и благородната задача те да бъдат закриляни. По-специално, езиковите служби могат да посещават училища и университети, да се обръщат към професионални и културни сдружения, да се срещат с политици и интелектуалци и да организират беседи по въпросите на многоезичието. Освен това Съдът изпълнява тази роля в рамките на своя „подход към многоезичието“ — многостранен подход, чиято конкретна и наред с това символна илюстрация е Градината на многоезичието, спомената в преамбюла на настоящата книга.

5.2 - Осъзнаване на проблемите: краткосрочно или дългосрочно?

Достъпът до правосъдието и до съдебната практика на родния език е основен елемент на демокрацията, тъй като определя възможността всеки гражданин да участва в общество, уредено от правните норми, и да се ползва от равни възможности.

120 | В белгийския частен сектор например е обичайно участниците в срещи да избират свободно дали да се изразяват на френски, или на нидерландски език, така че не е задължително всички да се изразяват на тези два езика, но се очаква всички да ги разбират. Въпреки това използването на английския език става все по-широко разпространено по различни причини.

121 | *Viala, Alexandre. Le droit à la traduction. Le multilinguisme dans l'Union européenne*, под редакцията на Pingel Isabelle, Éditions Pedone, Paris, 2015, 21.

Още през 1549 г. френският поет Жоашен дю Беле в книгата си „Защита и прослава на френския език“ обяснява колко е важно правосъдието да се осъществява на местния език, а не на латински, който само малцина от елита владеели. Така той следва насоката, дадена с указа от Вийер Котре, издаден през 1539 г. от крал Франсоа I, който предвижда като общо правило използването на френския език в публичните актове и пред съдилищата. Историята на нашите страни, дори в последно време, ни показва до каква степен населението, чиято езикова и културна идентичност не се зачита достатъчно, намира в това сериозни причини да се противопостави на установения ред и да постигне промяната му. Такъв е случаят както в демократични държави като Белгия, така и при националности, подчинени на авторитарни режими като Литва по времето на Съветския съюз.

Подплатени със своя исторически опит и споделен хуманизъм, европейците трябва да помислят за бъдещето на многоезичието в Съюза. Средствата не достигат. Бюджетните ограничения се увеличават, а периодите на икономии постепенно стават все по-дълги, почти постоянни, и икономии — все по-строги. Търсенето на ефективност и икономии е напълно легитимно и всички усилия трябва да се обединят, за да се гарантира, че гражданите се ползват на възможно най-добра цена от приноса на Съюза, включително от основното право на зачитане на културната и езиковата идентичност, на достойнството и на многоезичието. Ако обаче икономии водят на практика до прекомерно ограничаване, свеждане до минимум, до заличаване на многоезичието, е време да се запитаме дали цената на тези икономии не е прекалено висока.

Неведнъж в историята европейските народи са преодолявали травми, като са се връщали към хуманистичните и демократичните ценности, които са единственият начин за постигане на трайна еманципация. След Втората световна война обаче воюващите страни, разбити и съсипани, започват възстановяването си, като изграждат отново и развиват държавни структури и свободи, независимо от трудностите. Как можем да приемем, че една все по-просперираща Европа забравя уроците от миналото и в името на спестяването на средства отслабва основите на многоезичния стълб, който поддържа общата сграда на развитие, просперитет и мир, изградена с толкова много далновидност, талант, упоритост и диалог?

Да, икономии могат и трябва да се направят, но същественото трябва да се запази, а същественото е да се съхрани и, да се надяваме, да продължи да се изгражда един Съюз, основан на общи ценности, които обхващат и привличат всички народи и култури, които го съставляват.

В политическия свят, колкото и да е парадоксално на пръв поглед, противниците на Съюза не са се излъгали: именно чрез финансовото задушаване на проекти, които са близки до гражданите, и на първо място на многоезичието, може да се създаде чувство на отхвърляне и да се отвори пропаст между институциите и гражданите. Тези противници на Европа намират силни съюзници в привържениците на дълбоките съкращения, които имат само краткосрочен политически и икономически ефект. Тези недалновидни привърженици на строгите икономии, съзнателно или не, отслабват Европа, чийто огромен икономически принос впрочем добре осъзнават. Освен това има хора, които разбират и подкрепят европейския интеграционен модел и разбират също толкова добре, колкото и техните опоненти, че именно чувството за културно и езиково отчуждение застрашава европейската структура и може да срине идеала за мир и благоденствие в разнообразието.

Както виждаме, в този труден дебат добросъвестните поддръжници на съкращаването на разходите се оказват в положението на арбитри. Затова нека без всякакво стеснение да разгледаме въпроса за съотношението между цената на многоезичието в Съюза и ползата от него и да видим дали разполагаме с доводи, за да ги убедим.

5.3 - Финансирането на многоезичието срещу цената на липсата му

Многоезичието струва пари. Цената му поне може да бъде пресметната, докато цената на липсата му е много по-трудна за изчисляване. Демокрацията също има цена, която до голяма степен може да бъде пресметната. По-трудно е да се изчисли цената на липсата ѝ, въпреки че безспорно тя би била огромна в икономически, човешки и цивилизационен план.

Така например Европейският парламент с основание определя разходите за езиковите служби на институциите на Съюза като политически¹²². Те обаче не са само политически, по-конкретно когато става въпрос за Съда. Многоезичието е и съществена част от производството, както и всички други дейности, които са

122| Резолюция на Европейския парламент относно Специален доклад № 5/2005 на Европейската сметна палата относно разходите за устни преводи на Парламента, Комисията и Съвета (2006/2001(INI) (ОВ С 305 Е, 2006 г., стр. 67).

абсолютно необходими за разглеждането и решаването на делата и за създаването на съдебна практика.

Някои биха казали, че това е ненужен дебат, тъй като идентичността и достойнството на всеки народ, на които е проводник неговия език, са неотменима ценност и трябва да бъдат съхранени. По този начин самите езици трябва да бъдат съхранени заради това, което носят в културен план, като символика и дори в икономическо отношение. За този дебат няма малки или големи езици: да закриляш един език означава да закриляш всички¹²³.

Това е много чувствителна тема. Достатъчно е да погледнем готовността на държавите членки да подадат жалба, когато Европейската служба за подбор на персонал (EPSO) се стреми да спести средства, като ограничи езиковия режим по конкурсите на общо основание на институциите на Съюза¹²⁴ (вж. точка 2.5.2).

Тази чувствителност не е изненадваща, като се има предвид, че освен въпросите, свързани с идентичността и културите, които сами по себе си са от съществено значение, изборът в тази област има икономически последици за разходите за езикови услуги, както и за техните ползватели¹²⁵.

Могат да се оценят преките икономии, които биха могли да произтичат в резултат на избора да се отдаде предимство на един или повече езици пред останалите: в такъв случай това е степента, до която ще се намали размерът на средствата, изразходвани за дейности по писмен и устен превод.

По-трудно е обаче да се прецени до каква степен лицата, които говорят на „губещите“ езици, ще бъдат лишени в сравнение с другите от определени ползи и ще бъдат изложени на допълнителни разходи, което ще доведе до икономическо неравенство. Неудобствата, които те понасят, можем да си представим като

123 | Escobar, Alfredo Calot, , *op. cit.*

124 | Katsimerou Athanasia, *Kelesidis* Dionysios. Le principe de non-discrimination en raison de la langue. — Revue de l'Union européenne, No. 592, Éditions Dalloz, 10—11.2015, 534—540, по-специално стр. 537.

125 | *Parijs*, Philippe Van. L'anglais lingua franca de l'Union européenne: impératif de solidarité, source d'injustice, facteur de déclin?. — *Économie publique/Public economics* [онлайн], 15 | 2004/2, публикувано онлайн на 12 януари 2006 г., направена справка на 17 септември 2021 г.: <http://journals.openedition.org/economiepublique/1670>.

противоположната страна на предимствата, от които се ползват онези, които говорят на „печелившите“ езици. В тази връзка Франсоа Грен изброява пет вида трансфери в полза на лицата, чийто майчин език е един от общоизползваните, които той нарича „монархически“:

- липса на разходи за писмен и устен превод към този език,
- монопол на пазара за педагогически материали, обучение, писмени и устни преводи към този език и други форми на езикова помощ,
- икономии за страната/страните, в която/които се говори този общоизползван език, тъй като владеещите го нямат наложителна нужда да изучават друг език,
- възможност за тях да реинвестират спестените по този начин средства в усвояването на други умения,
- предимството на владеещия общоизползвания език в преговори, конкуренция или конфликт, дори събеседникът му да е направил голяма инвестиция в овладяването на този език¹²⁶.

В отговор на своя колега Филип Ван Парейс, който в някои свои трудове поставя въпроса за приемането на *lingua franca* в Съюза¹²⁷ — по силата на обстоятелствата английският език — Грин пише: „едноезичието има различна, но не по-малко реална цена от многоезичието“¹²⁸. При многоезичието обаче разходите са споделени, докато при едноезичието те се поемат изключително от губещите. Макар да не е възможно да се направи систематично остойностяване на сегашното господство на английския език в света, наред със символичната му тежест, то е на стойност от няколко милиарда евро годишно, като по този начин огромното мнозинство от европейците се намират в положението да „плащат, за да се поставят в по-

126| *Grin, François. Coûts et justice linguistique dans l'élargissement de l'Union européenne. – Panoramiques, No. 69, 4-то тримесечие 2004 г., стр. 97—104.*

127| *Parijs, Philippe Van. op. cit.*

128| Вж. предговора на *Pingel, Isabelle. Le multilinguisme dans l'Union européenne, под редакцията на Pingel Isabelle, Éditions Pedone, Paris, 2015, 55—71.*

неблагоприятно положение“¹²⁹. Ясно е, че дори да може да се очертае цялостна картина, от една страна, на различните модели за съкращаване на разходите чрез намаляване на многоезичните услуги и от друга страна, на въздействието на тези съкращения върху отделните категории граждани, ще трябва също да се проведе политически дебат¹³⁰. Освен това ще влязат в сблъсък много други фактори.

5.3.1 - Цената на многоезичието

Не е много трудно да се изчислят разходите на Съюза, чийто общ бюджет през 2023 г. е около 170 милиарда евро¹³¹. Този бюджет представлява малка част (около 2 %) от общите публични разходи в Съюза и около 1 % от brutния национален доход на държавите членки (приблизително бюджета на Дания)¹³². За административни дейности са определени 6 % от бюджета на Съюза, като по-голямата част от тях се изразходват за структурните фондове и за общите политики. Общата стойност на писмения и устния превод във всички институции на Съюза представлява по-малко от 1 % от този бюджет (и следователно по-малко от една шеста от административните разходи). Тази стойност съответства на 1,1 милиарда евро¹³³, или по-малко от 2,5 евро на гражданин годишно. За да се определи относителната му стойност, може да се каже, че това многоезичие струва по-малко от цената на едно кафе на гражданин. Все пак трябва да се отбележи, че 450 милиона кафета не са съвсем незначителен разход.

129| *Grin, François*. L'anglais comme lingua franca: questions de coût et d'équité. Commentaire sur Philippe Van Parijs. — *Économie publique*, No. 15, 2004, 3—11.

130| Вж. също *Horpe, Dominique*. Le coût du monolinguisme. — *Le Monde diplomatique*, 05.2015, където той се позовава на разходите, но и на постепенното пренасочване на системите, особено правните, и на начините на мислене, изправени пред фактическия English Lingua Franca.

131| Вж. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/28/les-depenses-de-l-union>

132| Commission européenne, Fact check on the EU Budget, септември 2022 г., <https://ec.europa.eu/budget/publications/fact-check/index.html>.

133| Fondation Robert Schuman, Parler l'europeen, 23 декември 2019 г., <https://www.robert-schuman.eu/fr/questions-d-europe/0541-parler-l-europeen>

Съдът е изчислил разходите за прилаганото в институцията многоезичие, като е взел предвид всички разходи, свързани със заплатите на юрист-лингвистите и устните преводачи, вноската на Съюза в пенсионната им схема, обученията, сградния фонд и неговата поддръжка като консумативи, охраната, възлагането на задачи по устен и писмен превод на външни изпълнители. Накратко, става въпрос за общата цена на многоезичието на Съда, като се използва аналитичен счетоводен подход. През 2020 г. тези разходи са възлизали на 159 милиона евро (което представлява сума от 0,36 евро на гражданин годишно). Тази сума представлява значителна част от бюджета на Съда, който през 2020 г. е възлизал на 436 600 000 евро. Това не е изненадващо, тъй като доста широкият обхват на режима на многоезичие на Съда означава, че длъжностните лица и другите служители в езиковата служба съставляват повече от една трета от общия му персонал, подпомаган от голям брой сътрудници на свободна практика. Съдът обаче е институция, финансирана от гражданите, която е длъжна да гарантира най-доброто управление на предоставените ѝ ресурси. Част от този постоянен ангажимент са множеството мерки за намаляване на разходите, споменати по-горе.

Следователно многоезичието е скъпо в абсолютни стойности, но по-специално благодарение на мерките за добро управление и за спестяване на разходи има много ниска стойност в относително изражение. Нека се запитаме каква би била цената на неговата липса. Ето, това е по-трудно да се измери.

5.3.2 - Цената на липсата на многоезичие

За да се оцени какво би струвала липсата на многоезичие в институциите на Съюза и в Съда, може да се разчита само на предположения, тъй като някои последици са неизбежни, а други — само евентуални; някои последици могат да бъдат измерени с известна точност, но повечето не могат.

Първата от тези последици би могла да бъде отслабването и може би дори изчезването на Съюза, лишен от подкрепата на своите граждани, а оттам и на своите държави членки. Тази хипотеза може да изглежда крайна, но с оглед на направения по-горе анализ на фундаменталното значение на идентичностите за приобщаването на народите, тя всъщност не може да бъде изключена. Тази последица в известна степен може да бъде измерена в икономическо отношение. Днес бюджетът на Съюза е 164,25 милиарда евро (2021 г.) за 447 милиона граждани, което прави 365 евро непряко предоставени от всеки гражданин годишно, като по-малко благоденстващите граждани, естествено, допринасят по-малко от

по-проспериращите. Би било твърде опростенческо да се счита, че ако Съюзът престане да съществува, това би довело до спестяването на тези средства. Съюзът може и да има разходи, но преди всичко той създава богатство и благоденствие. Всъщност той инвестира в огромна степен в своите държави членки и в техните региони и наред с проявата на солидарност и положителното въздействие върху околната среда и условията на живот, той създава и значителна икономическа възвръщаемост. Комисията изчислява, че до 2023 г. средствата, инвестирани между 2007 г. и 2013 г., ще донесат възвръщаемост от 274 %, или 2,74 евро за всяко инвестирано евро¹³⁴.

Освен това брутният вътрешен продукт (БВП) на Съюза, т.е. общата стойност на всички произведени стоки и услуги, е възлизала на 16 400 милиарда евро през 2019 г., което представлява около 15 % от световната търговия със стоки. Това прави Съюза втория по големина участник в международната търговия след Китай и преди Съединените американски щати¹³⁵. Средният БВП на глава от населението в Съюза се е увеличил почти двойно през последните 20 години. В някои от победните държави членки той е нараснал повече от десет пъти.

Ще бъдем лишени от всичко това, ако Съюзът престане да съществува, а и от много повече, тъй като не трябва да забравяме съвместното въздействие в дългосрочен план на други, не толкова преки фактори:

- липса на задълбочаване на Съюза, което иначе би позволило постоянно нарастване на това допълнително богатство,
- геополитическа несигурност, нестабилност и дори риск от конфликти,
- отслабване на европейския регион на световната политическа сцена, особено в рамките на Световната търговска организация (СТО) и в двустранните споразумения, тъй като тежестта на Съюза далеч надхвърля тази на сбора от неговите държави членки.

Възможно е да не се стигне до такава драстична последица и дори би могло да се очаква, че държавите членки ще въведат заместващи механизми, които да

134| https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/evaluation/expost2013/wp1_synthesis_report_en.pdf

135| https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_bg

запазят поне част от достиженията на Съюза. Затова нека се ограничим само с констатацията, че всяко значително отстъпление от многоезичието би могло да доведе до опасност от отстъпление от европейския проект, което, наред с ограниченията на свободата на движение, обедняването на културния обмен и изолирането на идентичностите, би имало опустошителни икономически последици.

Икономистите със сигурност ще могат да направят по-пълни и точни изчисления на икономическия принос на Съюза.

5.3.3 - Последиците от функциониране на Съда без многоезичие

След като очертахме тази широка перспектива, нека се запитаме каква би била цената на липсата на многоезичие в Съда, ако приемем, че дейността му може да се разгледа отделно от общия политически контекст. Какви биха били последиците, ако Съдът и Общият съд работят на един-единствен език, а гражданите и държавите членки трябва да се приспособят към това положение? Веднага можем да установим, че сме напуснали сферата на измеримото в стойности и сме навлезли в сферата на общите последиствия, самата интензивност на които може да бъде различна.

Относно достъпа до правосъдие

Ако държавите членки и гражданите трябва да подават актовете, въз основа на които се образува производството, преюдициалните запитвания, исковите молби и жалбите на предварително определен език, равенството на страните в процеса и на юрисдикциите очевидно ще бъде накърнено. Авторите на тези документи ще могат да избират дали да съставят документите си пряко на този език, ако смятат, че са в състояние да го направят, или да използват частни преводачески услуги, което ще доведе до допълнителни разходи и забавяния. И в двата случая равнището на качеството ще бъде променливо, тъй като ефективното активно владение на чужд език, включително в правен аспект, е доста рядко срещано, а контролът върху качеството на преводите, предлагани на тези, които не владеят езика, е илюзорен. От самото начало неточностите биха се умножили и биха попречили на правилното разбиране на тези актове и техния контекст от сезираните юрисдикции, накърнявайки релевантността на техните решения.

Същото се отнася и за размяната на писмени изявления между страните по преките производства, както и за становищата, представяни от страните

и държавите членки в преюдициалните производства. Самите институции ще бъдат облагодетелствани, тъй като за съставянето или превода биха могли да разчитат на длъжностни лица, за които този единствен език на производството е роден.

В устната фаза на производството, в която съдебните заседания биха се провеждали без устен превод, страните ще трябва или да разчитат на представители, които владеят единствения език на производството в неговия правен аспект, което на практика ще постави в благоприятно положение членовете на адвокатските колегии в държавите, в които се говори на този език, или ще трябва да продължат да се ползват от представители на национално равнище, но с риск устните изявления да бъдат по-малко ефективни и динамични.

Накрая, съдебният акт, евентуално предхождан от заключение на генерален адвокат, на един единствен език, най-често ще е изготвен на език, който е чужд за страните по спора, което ги лишава от възможността да разберат в подробности съображенията на юрисдикцията и мотивите на нейния акт. В контекста на преюдициално запитване някои съдии, отправили запитване, може дори да разберат погрешно съдържанието на съдебното решение и, макар да са добросъвестни, да не го изпълнят. Възможно е също юрисдикцията на Съюза да не отговори на преюдициален въпрос, формулиран неправилно по езикови причини, и по този начин остави възможност за ново преюдициално производство, с всички произтичащи от това забавяния и разходи.

Тук следва да се вземе предвид по-специално положението на националните съдии, които често са претоварени от големия брой образувани и неприключени дела, но ще трябва да превеждат своите актове за преюдициално запитване на чужд език, който всеки от тях владее в различна степен. Вероятно мнозина ще се опитат да решат спора без преюдициално производство, като по този начин ще се накърни преюдициалният диалог, който впрочем заема централно място в съдебната структура на Съюза.

С оглед на изложеното по-горе многоезичието на Съда, изглежда, е условие едновременно за равното третиране, доброто правораздаване и правната сигурност.

Относно публикуването

Както беше посочено по-горе, правото на Съюза има директен ефект и предимство пред националното право. Поради това всеки съдия в държава — членка на Съюза, е длъжен да го прилага като позитивно право от по-висока степен. Това е от особено значение в контекста на преюдициалните запитвания, при които съдията на Съюза прави тълкуване на правото на Съюза, което е пряко релевантно за всички държави членки.

Ако съдебните актове не се публикуват на съответния майчин език, членовете на парламента, служителите в администрацията и националните съдии от всяко равнище биха се опитвали при различни езикови и правни способности да разберат какво изисква от тях това право, написано на чужд език. Често правните субекти в различните държави членки и дори в рамките на всяка държава членка биха развили различно разбиране за съдебната практика и биха я прилагали по различен начин, което съответно би накърнило еднаквото прилагане на правото на Съюза, включително по отношение на вътрешния пазар. Подобно затруднено функциониране би имало силно и пряко икономическо въздействие под формата на ограничения на търговския обмен. Освен това може да бъдат зададени много нови преюдициални въпроси, особено за тълкуване, за да се потърси повече яснота, но все така при описаните по-горе неравностойни и незадоволителни условия. Разходите за тези допълнителни съдебни спорове сами по себе си могат да надхвърлят разходите за езиковите служби на Съда.

Много адвокати вече няма да могат да дават добри съвети на клиентите си, тъй като за тази цел ще трябва да правят анализ на правото на Съюза, на актове, изготвени на език, който не владеят добре или изобщо не владеят.

Разбира се, може държавите членки да решат да превеждат практиката на Съда за своя сметка, но това просто би довело до прехвърляне на разходите и до ново неравенство във вреда на гражданите на държавите членки, които са най-слабо

населени, най-малко благоденстващи¹³⁶ или най-малко съзнаващи важноста да разполагат със съдебната практика на Съюза на националния език или езици. Дори тези преводи действително да се извършват от държавите членки на всички други езици, това би ставало *a posteriori*, така че няма да бъдат на разположение на правния свят в деня на обявяването, нито дори в кратък срок след това. Освен това тези преводи най-вероятно ще бъдат с по-ниско качество. Действително, натискът върху цената на превода може да засегне качеството му в контекст, в който всяка дума, всяко понятие, всяко граматическо съгласуване, а понякога дори и обикновена запетая, могат да променят точния смисъл на текста. Нещо повече, задачите за превод биха се изпълнявали разпръснато и некоординирано, за разлика от настоящата практика на Съда, при която юрист-лингвистите от различните езикови отдели съгласуват работата си пряко или непряко помежду си и взаимодействат с кабинетите, изготвящи заключенията и съдебните актове. Възможно е също да си представим, че държава, която не желае правото на Съюза да бъде познато и прилагано в неговата цялост в нейната правна система, да използва разходите за превод като претекст, за да избегне прилагането на това право.

5.3.4 - Децентрализираното подпомагане на производствата

От изложеното по-горе следва, че едноезичното функциониране на Съда би довело незабавно до много сериозни последици и че е абсолютно необходимо той да функционира при условия на многоезичие. Възниква въпросът дали това многоезично функциониране се управлява на подходящото равнище, или би било полезно да бъде децентрализирано.

Вече разгледахме хипотезата на превода на съдебната практика от държавите членки. Следва също да се постави въпросът до каква степен прякото участие на държавите членки в предоставянето на многоезични услуги би позволило Институцията да функционира ефективно.

136| Механизмите за солидарност, свързани с равнището на благосъстояние на държавите членки, се отразяват във финансирането на общия бюджет на Съюза, 70 % от който се основава на БВП на държавите членки, и следователно те се отразяват във финансирането на многоезичието. Прехвърлянето на финансирането на многоезичието би довело до непропорционална тежест за по-малко проспериращите или по-слабо населените държави. Финансирането на превод на текст от над 90 милиона говорещи немски език и на друг от 1,3 милиона естонци пренебрегва както равенството на гражданите, така и солидарността между нашите народи.

През целия ход на производствата — от писмения превод на исквата молба, жалбата или преюдициалното запитване до изготвянето на съдебния акт на езика на производството, включително устния превод в съдебните заседания — езиковото посредничество определя напредъка на производствата и те биха били блокирани, ако предоставянето на езикови услуги бъде прекъснато.

Да се разчита на държавите членки да предоставят тези услуги неизбежно би създадо опасност една или друга държава да не успява да предостави необходимите услуги всякога и в съответното количество. Тези услуги трябва да се приспособят към процесуалния ритъм на всяко производство. Независимо дали поради организационни, логистични или бюджетни причини, основна пречка би било разработването, поддържането и наличието във всяка държава членка на човешки ресурси, компетентни да извършват писмен или устен превод по всяко време от всички останали официални езици.

Но има и нещо повече: поверителността на съдебните актове и тайната на разискванията забраняват да се поверяват на държавите членки преводите на тези документи преди тяхното обявяване, независимо дали използват вътрешни ресурси, или сътрудници на свободна практика. Юрисдикциите на Съюза трябва да продължат да работят като колективни органи и при пълна независимост и да зачитат тайната на разискванията.

За всеки писмен или устен превод, осигурен от държава членка, би се поставил и въпросът за качеството в контекст, в който опасността от разпокъсаност на избора на терминология, непознаване на самостоятелните понятия и разнородност на преводите на различните езици би се добавила към посочените по-горе предизвикателства.

Както се вижда, Съдът може да изпълнява функцията си само в условията на пълно и задълбочено многоезичие. Това се отнася, от една страна, до неговата правосъдна функция, която зависи в голяма степен от диалога със страните, националните органи, и по-специално националните юрисдикции, и от друга страна, до разпространяването на неговата съдебна практика.

Най-добрата и несъмнено единствената възможна система за управление на многоезичието в Съда, този крайъгълен камък на неговото функциониране и въздействие, е това да става вътрешно. Като се имат предвид различните видове икономии, и по-специално мащабните икономии от централизираното управление на работните потоци, терминологията, обучението, възлагането

на външни изпълнители и компютърните инструменти, това е и най-евтиното и ефикасно решение по отношение на скритите и явните разходи.

В заключение, не е реалистично да се опитваме да изчисляваме цената на отказа от многоезичието в Съда. Достатъчно е просто да се изброят възможните последици, за да покаже, че цената му е скромна в сравнение с тази на неговата липса. Накрая, прехвърлянето на тежестта на управлението и финансирането на многоезичието върху държавите членки би довело до неравнопоставеност, забавяне и несигурност и би поставило под въпрос тайната на разискванията, която е основна гаранция за независимостта на юрисдикциите на Съда.

Заклучение

Многоезичието е едновременно процес, инвестиция и ценност.

Като процес то съпътства производствата пред Съда. Двете юрисдикции на тази институция — Съдът и Общият съд — могат да бъдат сезирани с искания, съставени на всеки от 24-те официални езика на Съюза, страните имат право да бъдат изслушвани на този език, а съдебната практика трябва да бъде достъпна на всички официални езици. При това положение писменият правен превод и устният превод трябва да се осигуряват във всички 552 възможни езикови комбинации, с най-високо равнище на качество, на най-добра цена и в срокове, съвместими с доброто функциониране на европейското правосъдие. За тази цел генерална дирекция „Многоезичие“ (ГДМ) се насочва към специалисти по право и езици от всички държави членки. Тя се опира не само на тези редки човешки ресурси, но и на изпитани методи, като например продължаващото обучение, терминологията, използването на пилотни езици и постоянното осмисляне на полезните икономии, както и на най-модерните инструменти, в чието създаване и захранване участва, независимо дали става въпрос за многоезични междуинституционални бази данни, за най-новите технологии за подпомагане на превода, като например невронния превод, или за високорезултатни метатърсачки.

Както става ясно от тази книга, правното многоезичие не се отнася само до ГДМ. Самото функциониране на двете юрисдикции и на службите на Институцията се основава ежедневно на многоезичната култура и културата на многообразие на правните системи. Несъмнено ГДМ е най-видимата част на това многоезично функциониране, но секретариатът и всички служби, които отговарят за подпомагането на юрисдикциите в техните задачи, работят по същата логика и са организирани около области на компетентност, които са както правни, така и езикови.

Като инвестиция многоезичието осигурява доброто функциониране на юрисдикциите, които от своя страна участват във функционирането на европейската структура като цяло — структура, изградена върху демокрацията, правните норми и зачитането на малцинствата. Тъй като политическият, социалният и икономическият принос на Европейския съюз е колкото значителен, толкова и необходим, многоезичието заслужава да бъде запазено навсякъде, където

действа като условие или фактор за този принос. Що се отнася до Съда, достъпът до правосъдие и право е абсолютно необходим за доброто функциониране на вътрешния пазар и на политиките на Съюза като цяло, включително в неговите социални и екологични измерения. Тази институция може най-добре да управлява необходимото за целта многоезичие, в противен случай съществува опасност от намаляване на ефективността и от отстъпления, които са принципен проблем за независимостта на съда.

Накрая, многоезичието е предимство, основна ценност на Съюза и основно право. Народите на Европа могат да бъдат единни в многообразието само ако зачитат напълно своята идентичност и култура, в основата на които е тяхното езиково наследство. Незачитането на равенството между езиците би означавало да се пренебрегне равенството между народите и от гражданите да бъде отнет Съюз, който може само да им принадлежи, тъй като без тях той е лишен от смисъл. Може би трябва също да се приеме, че докато привилегироването на един или повече езици определя произволно победители и победени, запазването на многоезичието създава само победители, тъй като поставя всички граждани на равна основа, като същевременно запазва многообразието и разнообразието на културния и правния принос, който обогатява ежедневно всички ни, независимо кой е родният ни език.

Целите, които направляваха изготвянето на тази книга, са да се представи, обясни и защити институционалното многоезичие. Многоезичието, което върви ръка за ръка с многостранността и интеграцията, е не по-малко важно и извън институциите на Съюза. Въпросът за езиковия плурализъм става все по-актуален и в самите държави членки, тъй като глобализацията и цифровата революция водят до по-опростено и бързо общуване.

„Букетът“ от опит и размисли, от който се състои вторият том на тази книга, убедително показва неотменната ценност на културния, езиковия и правния плурализъм.

Речник

Език за косвен устен превод

Език, използван при устния превод, който служи като междинен език между изходния и целевия език, когато прекият устен превод не е възможен поради липсата или отсъствието на преводач, който да владее търсената езикова комбинация. За разлика от пилотния език, езикът за косвен устен превод не е предварително определен, а се избира в зависимост от конкретните обстоятелства на съдебното заседание.

Език за обратен устен превод

Чужд език, на който устният преводач може да се наложи да превежда от родния си език.

Изходен език

Езикът, от който се извършва писмен или устен превод.

Кабина

Използвана е като метонимия, за да обозначи или частта от екипа от устни преводачи, които работят на определен език в съдебно заседание, или административното подразделение, съставено от устни преводачи на един и същ език.

Консекутивен превод

Техника на устен превод, при която устният преводач превежда думите на изказващото се лице, след като то е приключило с изявлението си, обикновено с помощта на бележки.

Отдалечено място

Зала, оборудвана с видеоконферентна техника, от която говори страна, получила разрешение да пледира от разстояние. По този начин страната може да участва в разискванията чрез видеоконференция. Всяко нейно изявление се превежда и тя може да слуша устния превод на разискванията на своя език.

Пилотен език

Език, използван в писмения правен превод като междинен език между изходния език и различните целеви езици, когато не е възможен пряк превод. Генерална дирекция „Многоезичие“ използва 5 пилотни езици: английски, испански, италиански, немски и полски език, като всеки от тези тях служи за „пилотиране“ на предварително определена съвкупност от езици (например испанският служи като пилотен език за латвийски, унгарски и португалски език). Юрист-лингвистите от така наречените „пилотни“ отдели извършват пряк писмен превод на оригинала в рамките на кратък период от време, така че колегите им от другите отдели да могат да превеждат от този пилотен текст, който след това изпълнява ролята на оригинал.

Преводаческа памет

Езикова база данни, съдържаща преводни единици. Всяка преводна единица се състои от текстов сегмент (синтагма, изречение, параграф), който произхожда от документ и с който се свързва съответният сегмент, произхождащ от същия документ на друг език.

Превод от разстояние

Начин на работа, при който устният преводач се намира на различно място от това на участниците. Той вижда изказващия се чрез видеовръзка и го чува чрез звуково предаване на изявлението му.

Пропускане на част от текста („Omissis“)

Заличавания, направени от „референта“ в текста акт за преюдициално запитване с цел намаляване на обема на превода, без да се преиначава смисълът или духът на документа. Референтът систематично вмъква в квадратни скоби кратка информация за съдържанието на заличените пасажи. В самите преюдициални въпроси не може да се пропуска никаква част от текста.

Референт

Юрист-лингвист в отдела по езика на производството, който изпълнява различни задачи за улесняване на обработката и превода на преюдициално запитване (пропускане на част от текст, анонимизиране, резюме, пояснения, препроцит и т.н.).

Свързване на зали

Техническа намеса, която се състои в свързване на кабините за устен превод в основната заседателна зала с кабините във второстепенна зала. Тази техника се използва, когато в основната зала няма достатъчно кабинни, за да събере целия екип от устни преводачи, определен за съдебното заседание. Така устните преводачи в свързаната зала работят чрез превод от разстояние въз основа на звука и изображенията, изпратени от основната зала.

Симултанен превод

Техника за устен превод, при която устният преводач, седнал се в кабина, слуша изказващото се лице през слушалки и незабавно изразява думите му на друг език чрез микрофон. Техническото оборудване предава този превод в слушалките на аудиторията.

Списък CAST

Contract Agent Selection Tool. Списъците CAST произхождат от база данни, управлявана от Европейската служба за подбор на персонал (European Personnel Selection Office — EPSO), която събира кандидатури за договорно наети служители в различните функционални групи и за различните професии. Списъкът CAST функционира като резерв от кандидати, от който институциите могат да се възползват при назначаването на служители, наемани за определен срок.

Сравнителен многоезичен юридически речник (Vocabulaire juridique multilingue comparé — VJM)

Колекция от терминологични фишове, които са многоезични и отнасят до множество правни системи, произхождаща от сравнителноправни изследвания на юрист-лингвисти в областта на правото на чужденците и семейното и наказателното право.

Тест за акредитация

Тест, който устните преводачи на свободна практика трябва да издържат, за да бъдат включени в списъка на конферентните преводачи (AIC), общ за три европейски институции (Комисията, Парламента, Съда), и да могат да работят за тях.

Устен превод чрез видеоконференция

Начин на работа, при който устният преводач се намира на същото място, на което са повечето от участниците в съвещанието или в съдебното заседание. Той вижда изказващото се лице от разстояние чрез видео връзка и го чува чрез звуково предаване на изявлението му.

Функционален комплект за превод

В контекста на генерална дирекция „Многоезичие“ — съвкупност от файлове, необходими за създаване на проект за превод в Trados Studio. „Функционалният комплект“ съдържа текста за превод (във формат, който може да се обработва от текстовия редактор Studio), релевантните преводачески памети и документалните и терминологичните ресурси, установени като полезни за превода. От 2019 г. той включва и предложения за невронен машинен превод от междуинституционалната система eTranslation или съществуващия на пазара инструмент DeepL.

Целеви език

Езикът, към който се извършва писменият или устният превод.

eTranslation

Услуга за машинен невронен превод, разработена от Европейската комисия, от която да се ползват институциите на Съюза и националните администрации. Съдът допринася финансово за поддържането, захранването с ресурси и развитието на eTranslation в рамките на междуинституционалното сътрудничество. Той работи пряко с Комисията за разработване на мотори за превод, специално приспособени за работата на юрисдикциите на Съюза.

Euramis

Междуинституционална система за управление на преводаческите памети. Паметите, които се захранват с ресурси от всички институции, съдържат, наред с другото, законодателните актове и съдебната практика на Съюза.

EURêka

Вътрешна търсачка, предоставяща единна точка за достъп до съдебните документи, както и до данните за правен, процесуален, документален и терминологичен анализ на институцията.

IATE

Междуинституционална терминологична база данни, достъпна за обществеността (<https://iate.europa.eu/home>). От 2020 г. правната терминология, създавана от Съда, се управлява пряко в базата данни IATE.

Протоколен ред на езиците и ISO кодове¹³⁷

Название на съответния език	Название на български	ISO код
български	български	BG
español	испански	ES
čeština	чешки	CS
dansk	датски	DA
Deutsch	немски	DE
eesti keel	естонски	ET
ελληνικά	гръцки	EL
English	английски	EN
français	френски	FR
Gaeilge	ирландски	GA
hrvatski	хърватски	HR
italiano	италиански	IT
latviešu valoda	латвийски	LV
lietuvių kalba	литовски	LT
magyar	унгарски	HU
Malti	малтийски	MT
Nederlands	нидерландски	NL
polski	полски	PL
português	португалски	PT
română	румънски	RO
slovenčina (slovenský jazyk)	словашки	SK
slovenščina (slovenski jezik)	словенски	SL
suomi	фински	FI
svenska	шведски	SV

137| Таблица, съставена в съответствие с Междунституционалното ръководство за изготвяне на публикации на Службата за публикации. Справка с по-подробния оригинал на таблицата може да се направи на интернет адрес: <https://publications.europa.eu/code/bg/bg-370200.htm>.

**СЪД
НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

**L-2925 Luxembourg
тел. +352 4303-1**

Съдът в интернет: curia.europa.eu

Текстът е завършен през декември 2022 г.

Посочените данни са към 31 декември 2022 г.

Нито институцията, нито което и да е лице, действащо от нейно име, носи отговорност за начина, по който би могла да се използва предоставената по-горе информация.

Люксембург: Съд на Европейския съюз | генерална дирекция „Многоезичие“
генерална дирекция „Информация“ | дирекция „Комуникация“
отдел „Публикации и електронни медии“

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

Снимки: © Европейски съюз, 2019—2023 г.; © Alan Xuereb, Изпълнител, 2023 г.;
© Joseph Alfred Izzo Clarke, Снимка, 2023 г.

© Европейски съюз, 2023 г.

Повторното използване е разрешено, при условие че се посочи източникът.

Забранява се използването или възпроизвеждането на снимки или други документи, за които Европейският съюз не е носител на авторските права, без разрешение на носителите на тези права.

Print	ISBN 978-92-829-3756-3	doi:10.2862/35223	QD-03-21-498-BG-C
PDF	ISBN 978-92-829-3860-7	doi:10.2862/466177	QD-03-21-498-BG-N

Проява на единство в многообразието, както и на дълбоко уважение към културните и езикови идентичности, от които е съставен Съюзът, многоезичието прави реално правото на всеки гражданин да се обръща към институциите и да получава отговор на своя език.

Многоезичието е кодифицирано принципно и във функционално отношение в различни правни инструменти, по-конкретно първия приет от ЕИО регламент, Регламент № 1/58, който е в сила и до днес. Неговото запазване обаче, както и това на демокрацията, се дължи на постоянно усилие за разясняване в рамките на дългосрочна визия. Действително многоезичието редовно бива поставяно под въпрос, с претекст бързина или икономии, сякаш неговото осъществяване е по-скоро ограничение, отколкото нашето общо богатство.

В Съда на Европейския съюз многоезичието има особено голямо значение, тъй като то обуславя производствата от самото начало и позволява надолу по веригата съдебната практика да бъде достъпна до всекиго на неговия език. Същевременно легитимните изисквания за ефективност и овладяване на разходите остават ключови, така че обмислянето е постоянно и новите технологии се използват възможно най-добре, за да се предлага на гражданите винаги оптимална услуга.

Тази творба излага историческите, правните и политическите аспекти, които ръководиха появата на силно институционално многоезичие като инструмент за равенство, включване и напредък. Тя представя езиковия режим на институцията и начина, по който многоезичието се практикува в нея, особено от службите по устни преводи и писмени юридически преводи. Тя отчита гледни точки и аргументи, редовно изтъквани в пресата и доктрината, за да предложи, въз основа на обективни анализи, дейна и оптимистична визия, решително ориентирана към бъдещето.

СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Thierry Lefèvre, генерален директор на генерална дирекция „Многоезичие“

Генерална дирекция „Многоезичие“

Генерална дирекция „информация“
Дирекция „Комуникация“
Отдел „Публикации и електронни медии“

Май 2023 г.

